

**K  
A  
R  
Y  
S**



1986 Balandis — April

Nr. 4



Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

**TURINIO SKYRIAI:** Karinės Žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje Pasižvalgius,  
Kronika ir Šaulių priedas — Tremties Trimitas  
Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075  
Administratorius — Alfonsas Samušis

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.  
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

Čekius arba Money Orders adresuoti tik KARYS vardu, - ne "Warrior" ar kt.  
Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naują ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207

**TURINYS**

Gelgaidų pilis .....	viršelis
Nemunas prie Ragainės vakare .....	virše. 4 psl.
Dr. K. Ėringis — Lietuvos karių mirtis .....	145
Br. Nemickas — Lietuvių tauta nepakluso vokiečių mobilizacijai .....	149
J. Klimas — Paskutinis kariūnas .....	154
J. Abraitis — Gedimino pulko likimas .....	160
P. Matekūnas — Niujorko ramovėnų veikla .....	162
<b>KARIO SKYRIAI:</b>	
Karinės žinios .....	170
Mūsų spaudoje pasižvalgius .....	175
<b>KARIO PRIEDAI:</b>	
Tremties trimitas .....	181
Turinyje: Trimitas eina į pogrindį, Vasario 16-osios gimnazija, kronika ir kt.	

**ATSTOVAI:**

Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis,  
Aurora, Col. — Br. Masiokas, Australia — V. Šalkūnas

**PLATINTOJAI****AUSTRALIJOJE**

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North  
Geelong, Vic. 3215

S. Pačesa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,  
NSW, 2199

**KANADOJE**

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas,  
St. Prakasas.

**JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE**

BOSTON, MA — S. J. Minkus  
CHICAGO, IL — "Gifts International",  
"Parama", "Patria" Gifts & Electr.

DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.  
Antano Parapijos Spaudos Kioskas).  
V. Perminas

OMAHA, NB — Jonas Smailys  
WATERBURY, CT — "Spauda"  
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

**V. VOKIETIJOJE**

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-  
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

**ANGLIJOJE**

S. Kasparas, 32 Puteaux House, Roman  
Road, London E 2. ORF, England

**SPAUSDINA**

Franciscan Press  
341 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —  
Nepriklausomybės kovų —  
metais.

# KARIYS

Atgaivintas Jungtinėse  
Amerikos Valstybėse 1950  
metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1621)

BALANDIS — APRIL

1986

## LIETUVOS KARIŲ MIRTIS SOVIETŲ ARMIJOS GRETŲ REPLĖSE

(Antrojo pasaulinio karo pabaigos 40-mečiui)

(Tęsa iš Kario 3 Nr.)

DR. KAZYS ĖRINGIS

### 6. Skylėta Gyvybių Statistika

Lietuviškieji sovietų kontroliuojami šaltiniai **nurodo**, kad iš viso 1941-1945 metais sovietų armijos gretose tarnavo ir kovojo, įskaitant "partizanus", apie 120,000 Lietuvos gyventojų.<sup>13</sup> Tuo, beje, **pasakoma**, kad Lietuvos sąlygomis sovietų "partizanai" buvo armijos ir NKVD kariuomenės tolimojo ir ilgalaikio veikimo kariniai diversantai vokiečių Wehrmachto okupuotame užnugaryje. Lietuvoje sovietų organizuojamos partizaninės veiklos pradmenis kiek ryškiau galima įžvelgti tik 1944 metais, kai grupės pabėgusių savisaugos dalinių karių,<sup>3</sup> sovietų režimo simpatikų, ypač pabėgusių iš gėthų Lietuvos žydų atsirado miškuose.<sup>5</sup> Literatūros šaltiniai nevisai vienodai aptaria jau anksčiau nurodytą 1944 metais sovietų mobilizacinės prievartos būdu sutelktą 108,378 karių — Lietuvos gyventojų, pagrindinai lietuvių, skaičių. Matyt **patikiniausia** galima laikyti nuorodą S. Raštikio, kuris remdamasis J. Dobrovolsku, pažymi, kad tai yra visi kariai, sovietų prievartos priemonėmis sutelkti 1944 - 1945 metais.<sup>1</sup>

Be to, daug-maž **tiksliai žinoma**, kad 1942 m. gruodyje, kai 16-ta Lietuviška divizija buvo pasiūsta pražūčiai į frontą, joje buvo 3717 lietuvių ir 2970 Lietuvos žydų.<sup>1</sup> Sumuojant šiuos prievarta sutelktus 1942 metų pabaigoje 6687 Lietuvos karių (3717 plus 2970) su 1944-1945 metais 108,378 prievarta mobilizuotais lietuviais, Lietuvos karių skaičius pasiekia 115,065 vyrus. Šį skaičių atėmus iš oficialiai nurodomo bendro 120,000 sutelktų Lietuvos vyrų gauname 4,935 karių skirtumą. Tai iš Lietuvos kilę (pagrindinai lietuviai ir žydai)

tolimojo užfrontės veikimo kariniai diversantai,— pasaulio viešosios nuomonės klaidinimo tikslais sovietų vadinami "partizanais". 1944 metais, kaip anksčiau nurodėme, Maskvos komanduojamam Lietuvos regiono diversantų štabui **priklausė** apie 10,000 dalyvių, įskaitant silpnai subordidinuotas su padaliniais ryšininkus ir buitines moteris bei senius.<sup>14</sup> <sup>15</sup> Pajėgių kovotojų, įskaitant ir žuvusių, įskaitoje buvo apie 4,340, tame skaičiuje apie 2,700 lietuvių. Likusią dalį (1,640) sudarė Lietuvos žydai. Tokį patį Lietuvos žydų skaičių (1,650) nurodo ir D. Levinas.<sup>5</sup> Tuo tarpu 595 karių skirtumas tarp aukščiau nurodytų (4,935 - 4,340) skaičių galbūt yra skaičiavimų nesąryšis, turint omenyje, kad iš 16-tos divizijos 1942 m. balandžio mėn. 200 vyrų buvo išsiūsta į spec. diversantų mokyklą.<sup>13</sup>, <sup>16</sup> Į šią mokyklą dar 200 buvo surinkta pabėgusių iš Lietuvos komunistų,<sup>13</sup>, <sup>16</sup> kurie matyt buvo 16 tos divizijos kaitoje. Šalia to, tuo pat būdu buvo sudaryta 100 diversantų komomoji kuopa.<sup>13</sup> <sup>16</sup> Taigi šia 500 vyrų grupė (200 plus 200 plus 100) matyt galima paaiškinti aukščiau minėtą karių skaičiaus nesąryšį. Kartu tai matyt reiškia sovietų užmaskuotą žuvusių vyrų skaičių.

Ryšium su tuo ypač svarbu **pabrėžti**, kad 1942 m. gegužės 22 d. 16-toje divizijoje buvo 12,398 kariai,<sup>14</sup> o 1942 m. gruodyje siunčiant į frontą divizija turėjo tik 10,250 karių.<sup>16</sup> Taigi, karių skaičius divizijoje **sumažėjo** 2,148 vyrais. Nežiūrint kad karių skaičius sumažėjo, bet karininkų padaugėjo nuo anksčiau buvusio 919 iki 1,025, o puskarininkų padaugėjo nuo 1,685 iki 2,255.<sup>1</sup>, <sup>14</sup>

Komandinio personalo pagausėjimas, savaime suprantama, yra susijęs su paaukštinimais ir naujų karininkų atsiuntimu. Bet dėl bendro karių skaičiaus divizijoje sumažėjimo net 2,148 vyrais — sovietų šaltiniai paaiškina **neduoda**. Čia matyt išjungta sekimo grupė, ligoniai, netinkami fronto žygiams vyresnio amžiaus kariai, atsarginio bataliono padalinių tarnybos, kontingentai į karininkų mokyklas ir pan. Bet sekant 1944 metų karių **areštų** analogijomis 251,252 ir 253 atsarginiuose pulkuose Ukmergėje, Pabradėje ir Jasiūnuose — didžiausią dalį iš nurodytų tautybių 2,148 vyrų, matyt, bent 1,500 lietuvių karių sovietai **areštavo**. Masinių šaudymų, teismų ar siuntimo į tremtį, atrodo, nebuvo. Areštuotieji buvo paskleisti po baudžiamuosius dalinius. Fronte likę gyvi kariai, pasveikę po sužeidimų, per karo ligonines pasklido po visą sovietų armiją pakartotinei pražūčiai. Patirtis byloja, kad daugiausia buvo areštuojami Lietuvos reguliarios kariuomenės (29-to korpuso) kariai, kai kuriais atvejais žydai bei neišmokę tylėti pašauktieji. Tuo tarpu 1944 metais **areštavo** „išaiškintus“ Savisaugos batalionų, Vietinės rinktinės karius, vokiečių okupacijos metu Lietuvių savivaldos valdininkus. O tarnavusius Lietuvos kariuomenėje, kaip jau anksčiau minėjome, — **siuntė** be jokio apmokymo į fronte veikiančius 16-tos divizijos pulkus. (Paklaustina — kuo tai skyrėsi nuo baudžiamąjo dalinio, lyginant su atsarginiu pulku?).

Taigi, analitiškai peržvelgę Maskvos kontroliuojamus lietuviškus šaltinius matome, kad 1941-1945 metais į sovietų armiją **pateko** 120,900 Lietuvos karių (6,687 plius 108,378 plius 4,340 plius 1,500 sudaro 120,905), **neskaitant** žuvusių ir sušaudytų Rusijoje 1941 metų vasarą paniško sovietų bėgimo metu ir tų, kurie Rusijoje nepateko į 16-tą diviziją ir 1942 metais suformuotą antrąją tos divizijos rezervams ruošti Rusijoje atsargos batalioną. Į nurodytą skaičių tačiau matyt įeina ir pabėgę 1944-1945 metais iš sovietų armijos pas partizanus kariai, įskaitant ir tuos bėglius, kurie vėliau buvo **dar kartą** ar daugiau kartų pagauti. Taigi, naujai išleistuose LTE Papilduose<sup>13</sup> nurodytas prievarta paimtų ir neva „savonoriais“ įrengtas 120,000 Lietuvos karių skaičius sovietų armijoje gali būti ir perdidelis, nors formaliai mes ir nurodėme prielaidas tų skaičių laikyti didesniu. (Ryšium su tuo čia **pabrėžtina**, kad 1939 metais užgrobusi Klaipėdos kraštą nacių Vokietija **neišdrįso** mobilizuoti į Wehrmachtą tų to krašto šaukiamųjų vyrų, kurie atkakliai viešai tvirtino esą Lietuvos piliečiai; jie neteko maisto kortelių ir kitų vokiečiams pri-

klausančių privilegijų, bet kare nedalyvavo. Tai, žinoma, retos išimtis, nes dauguma susitaikė su formaliu nepersonaliu įpilietinimu).

## 7. Nutildytųjų Vardu

Mes apžvelgėme ir įvertinome pagal lietuviškus Maskvos aprobuotus šaltinius patekusių į sovietų armiją Lietuvos vyrų skaičių ir manome, kad tie duomenys daug-maž yra patenkinamai tikslūs arba bent apytiksliai. Tačiau **daug sunkiau** tiksliai pasakyti, kiek Lietuvos karių sovietai išvarė į frontą. Juo labiau, žuvusių ir sužeistų karių skaičių Maskva **griežtai slepia**, nes gerai žino, kad jos primesta Lietuvai **mobilizacinė prievarta** ir tos prievartos aukos ir pasekmės pavergtiesiems bei jų valstybei yra sunkus pagal tarptautinę teisę **nusikaltimas**.

Savaime suprantama, kad 1943 metų vasario 16-jai parengtos žiemos kautynėms taip vad. 16-os lietuviškosios šaulių divizijos 6,687 iš Lietuvos kilę kariai **visi pateko** į frontą ir per kelias dienas dauguma žuvo arba buvo sužeisti bei šalčio sužaloti.<sup>5, 1</sup> Tačiau stropiai slepiama, kiek jų žuvo ir mirė nuo žaizdų. Lygiai taip pat **slepiama**, kiek 1943 metais ir per pirmąją 1944 metų pusę paruošė frontui jauniausių Lietuvos prievartinių „savanorių“ 2-as 16-os divizijos papildymui rengti lietuvių atsargos batalionas, kurio sudėtyje buvo trys šaulių kuopos, minosvaidžių, kulkosvaidžių ir pionierių būriai.<sup>14</sup>

Nieko tiksliai **nežinoma** ir apie žuvusius lietuvių karius. Kuršo apsupimo kariniuose veiksmuose: ir suvestinius, ir atskirų barų ar laikotarpių duomenis sovietai griežčiausiai slepia. Sovietų kontroliuojamose Vilniškėse enciklopedijose apie Kuršo apsupimo kautynes nėra visai nieko parašyta.<sup>13, 14, 16</sup> Tuo tarpu apie daug mažesnes Šiaulių, taip pat Klaipėdos operacijas — rašoma. Pavergtų tautų tragedijos esmę sudaro tai, kad Kuršo apsupimo žiedo abiejose fronto pusėse **buvo** versti „kovoti“ tarp savęs lietuviai, latviai ir estai. Vokiečių karinei vadovybei buvo subordinuoti Latvijos Nepriklausomybės gynėjai — tautos gvardiečiai, kurių apie trys tūkstančiai žuvo.<sup>17</sup> Veltui latvių generolas Krelis pajūryje šiauriau Venspilio atsirbojęs nuo vokiečių bandė išlaikyti bei plėsti placdarmą. Vokiečių naciai jį dalinius nuginklavo ir žiauriai susidorėjo.<sup>17</sup> Sovietų armijai nutraukiant Kuršo grupuotei ryšius su jūra, lietuvių batalionas šiauriau Liepojos saugojo Peilos uostą ir keli tūkstančiai latvių karių galėjo laivais pasitraukti į Švediją.<sup>17</sup> Pagaliau vokiečiai lietuvių batalioną nuginklavo ir kas dešimtą karį sušaudė.<sup>18</sup>

Sovietai, **apsidrausdami** nuo netikėtųmų ir siekdami kuo daugiau lietuvių karių sunaikinti, 16-tą lietuviškąją šaulių diviziją iš Žemaitijos, kaip jau anksčiau minėjome, nepasiuntė į Klaipėdos išsirutuliojančio apsupimo pozicijas. Susitelkusi Pagegių-Vilkiškių bare, divizija 1944 m. lapkričio 1 d. gavo įsakymą per Švėkšną, Kretingą ir Salantus žygiuoti į Kuršo apsupimo žiedo pietrytines pozicijas.<sup>4, 14, 6, 9</sup> Divizija pozicinio karo puolamosiomis ir ginamosiomis kautynėmis nešaltos pažliugusios žiemos banguotų lygumų priemolingo grunto sąlygomis, pradėdant Vainiuode lapkričio 9 d., daugiau kaip per du mėnesius, per Nikrac, Griteli, Pampali, Grabi ir kitas vietoves pasistūmėjo maždaug tik 50 km ir 1945 m. sausio 16 d. pasiekė Dabę.<sup>16, 9</sup>

Kurše karo veiksmų sąlygos buvo labai sunkios, bene pračios **nežmoniškiausios** 1945 metų žiemą Rytų fronte. Tai sąlygojo molingi gruntai ir vandeniui pasruvę apkasai, neskaitant nepakeliamos tautinės priespaudos, nevilties dėl tėvynės nedalios ir pabaltiečių priverstinės broližiškos prievartos. Tai vykdė raudonasis ir rudasis okupantai, varydami pabaltiečius į pražūtį abejose fronto pusėse. Karių pabėgimai tiesiai iš fronto pas partizanus nesiliovė.

Kurše buvo užsimezgę net ryšiai tarp pabaltiečių, pasmerktų pražūčiai abiejose fronto pusėse.<sup>20</sup> Atrodo tikra, kad tie ryšiai buvo ir tarp lietuvių. Įsidėmėtinas subordinuoto vokiečių vadovybei lietuvių dalinio pasišventimas, kuriam vadovavo **kapitonas Petras Tėvelis**.<sup>20</sup> To dalinio kariai ir karininkai iškėlė sau uždavinį kautynėmis **prasi-veržti** per fronto liniją ir toliau maskuojantis pasiekti Lietuvos partizanų rinktinę. Šis kovos dalinys per pirmą fronto liniją prasiveržė. Bet užliarmuotoje artimoje užfrontėje sovietai kovotojus apsupo ir privertė pasiduoti. Karininkai buvo **sūšaudyti** vietoje, o apie paimtų į nelaisvę ir išvartų į mirtininkų lagerį karių likimą mažai kas žinoma. Bet **tikrai yra žinomi** labai skirtingo likimo atvejai. Du belaisviai iš badmirtystės lagerio Rusijoje pabėgo. Vienas iš jų mirė sunkiai pakeliamuose pabėgimo keliuose. Kitas, pabėgęs 1946 metų pavasarį, išsekęs pasiekė Lietuvą tik rudenį. Dar vienas belaisvis sunkiais lagerių ir persiuntimo punktų keliais pateko į buv. Japonijos Kurilų salas ir dirbo prie tunelio statybos. Įkalinimo sąlygos buvę pakenčiamos. Grįžo į Lietuvą iškalėjęs dešimtį metų.

Sovietai pabėgimų iš fronto, taip pat ryšių per fronto liniją nustebinti ir sujaudinti, lygiai kaip ir

vedini politinės klastos, **atšaukė** 16-tą lietuviškąją diviziją iš Kuršo fronto ir **permetė** ją per Mažeikius, Plungę ir Karteną vėl prie Klaipėdos apsupimo žiedo.<sup>4, 16, 19</sup> Čia divizija į pirmąsias linijas pateko 1945 m. sausio 25 d. vakarą.<sup>4</sup> Galima įtarti, kad sovietai politiniais tikslais buvo numatę lietuviškajai divizijai sąlygas iki vasario 16 dienos totališkai nukraujuoti Klaipėdos puolimo kautynėse. (Mes jau ir ankstesniuose skyriuose patarėme skaitytojams sutapimus gerai įsidėmėti, nes tai ne paskutinis kartas). Tačiau kariniai įvykiai Klaipėdos apsupimo žiede, matyti, vystėsi daug greičiau negu Maskva tikėjosi: Klaipėda buvo užimta sausio 28 dieną.<sup>4</sup> Pasipriešinimo židiniai Smiltinėje ir Kopgalyje palaušti sausio 30 d. Divizija, trumpai stovyklavusi Kartenos apylinkėse, trijų dienų kautynėse patyrė nemažų nuostolių. Kiek žuvo prie Klaipėdos lietuvių — **slepiana**. Tačiau staiga užėmus Klaipėdą, armijų maišatyje ir plėšikavimų siautulyje, divizija paskubom buvo išsiųsta iš miesto ir Lietuvos gyventojų apsuptyje atsidūrė karinio neveiklumo būklėje. Iškilę skaitlingų pabėgimų ir “Savavališkų” išvykimų į tėviškes apsilankyti pavojus. Netenka abejoti, kad divizijos vado pavaduotojas politiniams reikalams gen. J. Macijauskas be atvangos raportavo sovietų karinei politinei vadovybei apie susidarantią padėtį. Tad nenuostabu, kad 16-ta lietuviškoji šaulių divizija iš Klaipėdos fronto galvotrūkščiais, apeinant Kretingą, vasario 1 dieną pasiekė Skuodą ir buvo **permesta** vėl į Kuršo apsupimo žiedo vakarinę-šiaurvakarinę dalį.<sup>4, 16, 19</sup> Kovinėje parengtyje divizija pasiekė Altrupę, o vasario 4 dieną — Enbūtę.<sup>16</sup> Vasario 16 d. (!) divizija buvo mesta į kautynes Mitelio, Lubeneko, Nikraco, Drenkių kryptimis.<sup>19</sup>

Oficialūs Maskvos kontroliuojami okupuotos Lietuvos šaltiniai nurodo, kad į 16-tą lietuviškąją šaulių diviziją **pateko** tik 13,000 karių,<sup>16</sup> per prievartą paimtų karo tarnybon 1944 m. rudenį ir 1945 metų žiemą. Tik niekur nieko **nepasakyta** apie žuvusių ir suluošintų skaičių. O juk jie beveik visi buvo arba užmušti arba sužeisti. Nesužalotų iš frontų grįžo labai mažai.

Žuvusieji kurše yra **sumesti** duobėse Vainodėje ir Nikrac, Griteli ir Pampali, Grabi ir daug kur kitur.<sup>19</sup> Vien Kuldigos rajono Nikrac karių kapinėse kaulus paklojo apie 1,920 karių. Šis palaidotųjų skaičius yra **apytikslis**, nes tikslūs duomenys slepiami. Vadovavęs 16-tos lietuviškosios divizijos 224 artilerijos pulkui g generolas P. Petronis, 1975 metais pergalės prieš Vokietiją sukakties proga skaitydamas Lietuvos Mokslų akademijoje

paskaitą, pažymėjo, kad Nikrac karių kapinėse yra palaidota “tūkstančiai Kurše žuvusių lietuvių”. Anksčiau ten lankęsis generolas dar pažymėjo, kad lietuvių karių kapinės buvo labai apleistos.

Bet remiantis į spaudą patekusia nuotrauka, esančia nurodomo leidinio 85 puslapyje,<sup>19</sup> apytiksliai galima suskaičiuoti, padarius tam tikras prielaidas, apie Nikrac kapinėse palaidotų karių skaičių. Žvelgiant į nuotrauką galima suvokti, kad kapinių galuose grupiniai kapai yra išdėstyti ovališkai ir kad kapinės yra simetriškos, ištiesę į abi puses nuo paminklo. Remiantis tuo aiškėja, kad čia galėsią būti 80 duobių — grupinių kapų. Prie tų grupinių kapų nuotraukoje matosi iš priekio 17 paminklinių lentų, kurių kiekvienoje įrašyta po 24 žuvusių karių pavardes, išskyrus vieną (joje 16 pavardžių). Padarius prielaidą, kad daugumoje grupinių kapų palaidota po 24 karius, paaiškėja, kad čia palaidota apie 1,920 karių (80 x 24). Ar yra čia palaidota rusų ateivių — neaišku, nes nuotraukoje matomose paminklinėse lentose karių pavardės neišskaitomos. Pagal gen. P. Petronio paliudijimą čia pagrindinai palaidoti 1944 metais sovietų išvaryti į frontą lietuviai. Vietinių rusų ir Lietuvos žydų tose kapinėse turėtų būti palaidota labai mažai, nes anksčiau dauguma patekusių į frontą karių jau buvo žuvę kitur.

Gi karo invalidai ir “partizanavę” diversinėse grupėse kariai, prasidedant 1944 metų vasarą antrajai sovietų okupacijai, buvo pajungti naujai kuriamos okupacinės administracijos tarnyboms.

Čia specialiai pabrėžtina, kad pagal naujausią vilniškės enciklopedijos šaltinį<sup>13</sup> 16-tos divizijos fronto kaliais praėjo daugiau negu 20,000 Lietuvos karių ir daug, daug jų negrižo. Į tą skaičių įeina kątik nurodytas 13,000 karių skaičius ir jau anksčiau paminėti 1941 metais taip pat “savanoriais” į frontą išvaryti 6,687 Lietuvos kariai, pagrindinai dar civiliai patekę į Rusiją. Maskva privalės tiksliai paaiškinti, kur pražuvo 3,000 Lietuvos reguliarios kariuomenės karių, prievarta išvartų iš 29-to korpuso į Rusiją,<sup>14</sup> kurių tik apie 500 pateko į 16 diviziją.<sup>1</sup> Maskva turės pasakyti, kokiais pražūties keliais buvo išvartę tie Lietuvos kariai, kurie kartu su anksčiau nurodytais įvairių tautybių 2,148 kariais buvo dėl įvairių motyvų išjungti iš 16-tos divizijos ir 1943 metų vasario 16-tos proga nepateko į frontą. Maskva nepaslėps žuvusiųjų lietuvių karių, nenurodydama kiek iš įvairiais keliais ir laikais patekusių į Rusiją lietuvių šeimų kilusių jauniausios generacijos karių parengė frontui Balachnoje (Gorkio sr.) suformuotas 2-sis lietuvių šaulių atsargos batalionas,<sup>14</sup> 16-tą



Artilerijos pulko vadas Pr. Petronis, linksmai nusiteikęs 1944 m. Gorodoko fronte, 1985 m. viešai paliudijo, kad Kurše žuvo tūkstančiai lietuvių karių, kurių kapinės labai apleistos . . .

diviziją 1943 m. vasario 16-tai jau išsiuntus į frontą. (Po 1942.XII.31 d. apskaitos). Maskva nenusiplaus mobilizacinės prievartos nusikaltimų Lietuvoje, lygiai kaip ir be jokio apmokymo nusikalstamo karių siuntimo į frontą iš Lietuvos, iš Vokietijos prievartinio darbo lagerių (naciai buvo išvežę darbams 70,000 lietuvių),<sup>21</sup> taip pat iš nepaspėjusios pabėgti į Vakarų ir sovietų armijų Vokietijoje aplenkto lietuvių pabėgėlių minios.

Vilniškiai Maskvos kontroliuojami šaltiniai nurodo, kad, “nepilnais duomenimis, į kitus sovietų armijos veikiančiosios kariuomenės junginius (II ir III Baltarusijos frontų kariuomenę, vėliau ir kt. frontų kariuomenę) 1944 metų pabaigoje ir 1945 metais buvo pasiųsta apie 16,000 lietuvių karių”. (Citatos pabaiga; sutrumpinimus išplėtė autorius).<sup>14</sup> Čia sovietams žalinga prisipažinti, kad prievarta vežant į frontą lietuvių karius, nemažai jų pabėgo ir įsijungė į partizanų eiles. (Ypač daug jų pabėgo vežant per Lietuvą į Kuršą). Nemažiau sovietams nepriimtina nurodyti, kiek jie pabėgusių arba išvežtų prievartos darbams lietuvių sugaudė Vokietijoje ir tuoj pat išvarė į frontą. Tik nurodama, kad lietuviai kariai dalyvavo beveik visose baigiamosiose Didžiosios sąjungininkų pergalės karo operacijose.<sup>14, 16</sup> Betgi nieko nesakoma, kad tuo dalyvavimu pergalingame kare lietuviai, sutin-

# LIETUVIŲ TAUTA NEPAKLUSO VOKIEČIŲ MOBILIZACIJAI

(Amerikos Pasiuntinybės Stockholme analizė)

Iš anglų kalbos vertė BRONIUS NEMICKAS

Jungtinių Amerikos Valstijų  
Užsienio Tarnyba

Amerikos Pasiuntinybė  
Stockholme, Švedija  
1943 m. gegužės 10 d.

Nr. 1740

**Tema: Lietuvos 1943 m. balandžio mėnesio  
radijo pranešimų apžvalga.**

Pagarbiajam Valstybės Sekretoriui,  
Vašingtonas.

Gerbiamasis:

Turiu garbės nurodyti į Pasiuntinybės 1943 m. balandžio 8 d. pranešimą Nr. 1620, vardu "Lietuvos 1943 m. kovo mėnesio radijo pranešimų apžvalga". Čia pridėdamas pranešimas (panašus į 1943 m. balandžio mėnesio pranešimą) yra paruoštas, remiantis Specialaus pranešimų skyriaus Lietuvos radijo stebėtojo suteiktąja medžiaga.

Balandžio mėn. informacija apie įvykius Lietuvoje pateikiama memorandume tokiomis temomis:

- I. Vokiečių pastangos rekrutuoti lietuvius karinei tarnybai.
- II. Konferencija Kaune 1943 m. balandyje.
- III. Iš privataus šaltinio gautas pranešimas.
- IV. Vokiečių radijo pranešimai apie bolševikų intrigas.
- V. Vokiečių flirtas okupuotuose kraštuose su rusų mažuma.
- VI. Kiti radijo pranešimai iš Lietuvos.

Radijo kampanija, pradėta 1943 m. kovo mėn., kviečianti registruotis į vokiečių karo tarnybą, buvo tęsiama ir balandyje, siekiant lietuviams patraukliau pavaizduoti šią tarnybą. Buvo sudaryti planai suorganizuoti lietuvių inžinerijos batalioną. Dabar visiems lietuviams visiškai aišku, kad suformuoti lietuvių kariniai daliniai bus naudojami ten, kur jų tarnybos pareikalaus Vokietijos interesai, bet ne savo krašto sienoms ginti, kaip nori patys lietuviai. Todėl nėra ko stebėtis, kad vokiečių pastangos gauti Lietuvoje rekrūtų ne ypatingai pasėkmingos.

Žymiausias Lietuvos įvykis balandyje — tai mėnesio pradžioje Kaune įvykusi konferencija, kurioje, kaip Vokiečiai praneša, dalyvavo "visos Lietuvos" atstovai. Konferencijos uždavinys buvo labiau išplėsti lietuvių dalyvavimą vokiečių kare prieš sovietus. Po dviejų dienų konferencijai praėjus, t.y. 1943 m. balandžio 7 d. pirmasis generalinis tarėjas Kubiliūnas išleido du įsakymus, visiems lietuviams vyrams registruotis į karinę tarnybą.

Vokiečių radijo ir spaudos informacija apie konferenciją yra labai šykšti. Tačiau Pasiuntinybė gavo iš Stockholmo lietuvių šaltinio šia tema labai įdomaus pranešimo nuorašą. Pranešimas nurodo konferencijos užkulisių smulkmenas, jos sesijos eigą ir rezultatus. Į memorandumą įjungiamas pranešimo trumpa apžvalga. Pilnas pranešimo vertimas anksčiau išsiųstas Departamentui.

(Pasiuntinybės 1943 m. gegužės 7 d. telegrama Nr. 1490 duoda pranešimo trumpą santrauką. Žiūr. 1943 m.

kamai su Atlanto Charta, neatkūrė Lietuvai Suvereniteto ir bendru frontu neiškovojo Laisvės visoms Pabaltijo ir rytinės Vidurio Europos lig šiolei sovietų engiamoms tautoms.

Beje, ten pat nurodoma, kad iš minėto 16,000 lietuvių karių skaičiaus — apie 5,000 karių buvo išvaryti į Rytprūsių puolamąsias kautynes, imtinai Karaliaučiaus (Koenigsbergo) naikinimą.<sup>14</sup> Apie 7,000 karių buvo siųsti į Dancigo krašto, Pomerancijos ir Berlyno puolamąsias operacijas.<sup>14</sup>

(Nukelta į virš. 3 psl.)

**Ginklo draugui, ilgamečiam bičiuliui**

**A. A.**

**STEPUI JAKUBICKUI**

**mirus, jo žmonai VANDAI, sūnui RIMANTUI  
ir giminėms reiškiau nuoširdžią užuojautą.**

*Osvaldas Žadvydas*

pranešimus: Nr. 1746 — gegužės 11 d. Nr. 1750 — gegužės 12 d.)

Kalbant apie vokiečių kontroliuojamų Lietuvos radijo stočių balandžio mėnesio pranešimus, tenka pasakyti, kad jie buvo skiriami vokiečių propagandai. Pranešama, kad vokiečių kampanija koncentravosi apie tariamas 12,000 Lenkijos karininkų skerdynes Katyne, netoliese Smolensko. Be to, vokiečių pranešėjai daug dėmesio skyrė antibolševikinei propagandai. Lietuvių visuomenei nuolat buvo primenama bolševikų teroro režimas Lietuvoje ir buvusios Sovietų pasiuntinybės Kaune vaidintas vaidmuo Lietuvos slaptoje komunistų veikloje. Dar daug lietuviškai pranešinėta apie špionažo veiklą Pabaltijo valstybėse.

Yra įdomus 1943 balandžio 16 d. Kauno radijo stoties pranešimas, kad vokiečių generalinis komisaras Kaune priėmė Lietuvos rusų mažumos pirminką. Šis vizitas, — kaip ir didėjantis dėmesys, kuris, kaip sakoma, Berlyno valdžios dabar esąs skiriamas rusų mažumai okupuotose Rytų srityse apskritai, — yra įrodymas, kad šią mažumą vokiečiai nori panaudoti savo tikslams. Ši nauja linkmė, sakoma, pasidarusi ypač jaučiama, buvusiam sovietiniam generolui Vlasovui suformavus Vokietijoje rusų karinius dalinius kovoti su bolševikais.

Ši tendencija matėsi ir iš Weichsel'io radijo stoties Velykų sekmadienio pranešimų, pusiau religines ir pusiau patriotines programas perduodant rusams ir ukrainiečiams. Lietuvos radijo stotys pirmą kartą balandyje programą pranešinėjo rusiškai.

Balandžio mėnesio radijo pranešimai iš Lietuvos, be kitų dalykų, garsino skelbimą, durpių kasėjus atleidžiantį nuo darbo tarnybos ir pripažįstantį jiems teisę gauti papildomas maisto normas. Balandyje nebebuvo Vokietijoje darbo tarnyboje esančių lietuvių darbininkų radijo laidų, turbūt, dėl to, kad jos rodė nepasitenkinimą darbo sąlygomis Vokietijoje.

Jums pagarbus

Herschel V. Johnson

Priedas:

1) Memorandumas.

Numikrofilmuota ir nusiųsta Departamentui Pašto pasirašyto patvirtinimo kopija Kopiją Amerikos Ambasada Londonė Bylos Nr. 711; HEC/af

Amerikos Pasiuntinybės 1943 m. gegužės 10 d. pranešimo Nr. 1740, vardu "Lietuvos 1943 m. balandžio mėnesio radijo pranešimų apžvalga", priedas Nr. 1.

## Memorandumas

Tema: Lietuvos 1943 m. balandžio mėnesio radijo pranešimų apžvalga.

REPRODUCED FROM HOLDINGS OF THE NATIONAL ARCHIVES

RESTRICTED  
G.I.P. 37265  
JUN 28 1943  
copy 1

THE FOREIGN SERVICE  
OF THE  
UNITED STATES OF AMERICA

No. 1740

AMERICAN LEGATION  
Stockholm, Sweden,  
May 10, 1943.

Subject: Review of Lithuanian Radio Broadcasts during April 1943.

MICROFILMED AT THE  
AMERICAN LEGATION,  
STOCKHOLM, SWEDEN,  
DATE JUN - 1 1943

The Honorable  
The Secretary of State,  
Washington.

Sir:

I have the honor to refer to the Legation's despatch no. 1620 of April 8, 1943, entitled "Review of Lithuanian Broadcasts during March 1943". Attached hereto is a similar report for the month of April 1943 prepared on the basis of material submitted by the Special Reporting Section's Lithuanian radio monitor.

In the memorandum information concerning developments in Lithuania in April is given under the following headings:

- I. German Efforts to Enlist Lithuanians for Military Service.
- II. The Kaunas Conference in April 1943.
- III. Report Received from Private Sources.
- IV. German Broadcasts concerning Bolshevik Intrigues.
- V. German Coquetry with Russian Minority in Occupied Countries.
- VI. Other Broadcasts from Lithuania.

The radio campaign, started in March 1943, calling upon Lithuanians to enlist for German war service, was continued in April in order to make this service more palatable to the Lithuanians. Plans were made for the organization of a Lithuanian Battalion of Engineers. It is now quite clear to all Lithuanians that Lithuanian military units which are being formed will be put to use wherever the interests of Germany may require their services and not, as the Lithuanians themselves would like, for the defense of the frontiers of their own country. It is, therefore, not to be wondered at that the German attempts to secure military recruits in Lithuania have not been particularly successful.

The

### I. Vokiečių pastangos rekrūtuoti lietuvius karinėn tarnybon.

1943 m. vasario pabaigoje nacių įstaigos Lietuvoje nusprendė suformuoti Lietuvių legioną, vadovaujamą Wysocki'o. Šis planas nepasisėkė. 1943 m. kovo mėn. pradėjo kitą projektą (ši kartą gal vokiečių kariniai sluoksniai). Šis planas siekė suorganizuoti Lietuvių inžinerijos batalioną. Jis buvo numatytas vietoje darbo tarnybos dalinių, ir stojimas į jį turėjo būti privalomas tam tikro amžiaus lietuviams. Majoras generolas Just'as, vokiečių karinių pajėgų komendantas Lietuvoje, buvo paskirtas šio bataliono šefu.

Radijo kampanija, pradėta 1943 m. kovo mėn. bei raginanti lietuvius padėti vokiečių kariuomenei ir stoti į Lietuvių inžinerijos batalioną ir t.t., buvo tęsiama ir primosiomis 1943 m. balandžio savaitėmis.



Dabar jau visiškai aišku, kad vokiečių įstaigos neleidžia lietuviams organizuoti savos tautinės kariuomenės savo kraštui ginti. Iš antros pusės vokiečiai labai stengiasi, kad būtų suformuoti lietuvių kariniai daliniai, galimi panaudoti ten, kur jų tarnybos pareikalautų Vokietijos interesus. Kiek galima spręsti iš įvairių šaltinių gautų informacijų, vokiečių bandymas suorganizuoti Lietuvių inžinerijos batalioną visiškai nepavyko.

## II. Kauno konferencija 1943 m. balandyje.

1943 m. balandžio 5 d. Kaune įvyko konferencija, kurioje, kaip vokiečiai praneša, dalyvavo „visos Lietuvos“ atstovai. Ši konferencija priėmė tris rezoliucijas. Jos pareiškė, kad lietuvių tauta, atsižvelgdama į Sovietų pretenzijas Lietuvos atžvilgiu ir bolševizmo pavojų, turi dalyvauti kare prieš Sovietus ir šiam tikslui organizuoti savą kariuomenę su lietuviais karininkais ir tuo būdu paruošti kelią Lietuvos laisvės atstatymui.

1943 m. balandžio 7 d. pirmasis lietuvių generalinis tarėjas Kubiliūnas pasirašė du įsakymus. Balandžio 7 d. praneštieji įsakymai tikriausiai yra išriedėję iš balandžio 5-tosios Kauno konferencijoje perskaitytųjų rezoliucijų. Pirmasis įsakymas reikalavo, kad visi lietuviai vyrai, gimę 1919-1924 metais, registruotųsi ką tik įsteigtose „lietuvių“ rekrutavimo įstaigose. Antrasis įsakymas lieté visų buvusių Lietuvos karininkų ligi 60 metų ir visų puskarininkų ligi 45 metų privalomą registraciją.

## III. Iš privataus šaltinio gautas pranešimas.

Atrodo, nepaprastai sunku susidaryti aiškų vaizdą apie dabartinius įvykius Lietuvoje iš vokiečių radijo pranešimų ar vokiečių kontroliuojamos spaudos. Bet dabartinį pranešimą Pasiuntinybė gavo per privatų šaltinį. Pranešimas nušviečia vokiečių pastangas, verčiančias lietuvius stoti į vokiečių kariuomenę, taip pat ir minėtos Kauno konferencijos eigą.

Pagal šį pranešimą, nacių valdovai nusprendė versti Pabaltijo gyventojus „savanoriškai“ dalyvauti rytų fronte. Lietuvoje generalinis komisaras von Renteln sudarė planą priversti lietuvius organizuoti „tautinį“ SS legioną ir „prašyti Fuehrerį leisti bendradarbiauti, kuriant naująją Europą“. Tačiau šis planas nepavyko svarbiausia dėl to, kad Lietuvos žmonės nestojo į SS dalinius ir savanoriškai nėjo į jokią vokiečių organizaciją.

Vietiniai Lietuvos gyventojai turi nelegalią savo pagrindžio organizaciją, žinomą, kaip Tautinį komitetą.<sup>6</sup> Kaip pranešama, šis komitetas turi didelį lietuvių tautos pasitikėjimą. Komitetas, žinoma,

turi kur kas daugiau rėmėjų, kaip okupacinės įstaigos, kurias lietuviai laiko tik plėšikų organizacijomis. Tautinis komitetas neseniai išleido gyventojams instrukcijas neklausyti Reicho komisaro Rygoje Lohsės, generalinio komisaro Kaune von Renteln ir lietuvių generalinio tarėjo Kubiliūno įsakymų. Instrukcijoms, atrodo, paklusta, ir jos sukėlė vokiečiams didelį sąmyšį.

Po to von Renteln buvo iškviestas į Berlyną padaryti pranešimo. Todėl Geštapo šefas Himmleris vyko į Kauną, kur buvo svarstoma padėtis. Tatai lydėjo 1943 m. kovo 19 d. paskelbtasis dekretas, uždaręs pagrindines Lietuvos institucijas, suspendavęs nuosavybės reprivatizaciją ir leidęs areštuoti visą eilę asmenų, dirbančių profesinį darbą. Himmleris dar įvykdė daug grynai barbariškų bausmių. Ne tik tai buvo uždarytos Lietuvos institucijos, bet Geštapas sunaikino ar konfiskavo daug neatstatomo jų mokslo turto. Pranešimas, pvz., sako, kad viso lietuvių kalbos žodyno medžiaga (40-ties metų filologinio tyrinėjimo vaisius) ir apie 2,000 senųjų lietuviškų dainų plokštelių ir kt. buvo sunaikinta. Vilniaus universiteto medicinos fakulteto įrengimai buvo sugadinti ir daug knygų paimita iš universitetų, mokslo draugijų, valstybinių mokyklų ir t.t.

Po to vokiečiai nutarė sušaukti Lietuvos gyventojų atstovų konferenciją, kad išgautų jos „savanorišką“ sutikimą suorganizuoti kariuomenę vokiečių tikslams. Šion konferencijon pakviestieji labai gerai žinojo, kokios rūšies patarvimų iš jų reikalaus jų naciniai valdovai. Minėtasis pranešimas betgi tvirtina, kad lietuviai savo dėmesį kreipė tik į savo tėvynės interesus.

Kaip sako pranešimas, konferencijos oficialioji sesija tęsėsi tik 2 - 3 valandas, kurių metu delegatai turėjo išklaudyti iš cenzūruoitų raštų perskaitytas keturias kalbas, tris rezoliucijas ir Hitleriui siųstos telegramos tekstą. Vis dėl to, sako pranešimas, sesijos pabaigoje visi nariai pasirašė ir pasiuntė Hitleriui memorandumą, reikalaujantį Lietuvai nepriklausomybės. Šio žygio pasekmės dar nežinomos. Pranešimas priduria, kad lietuvių tauta, ypač profesionalai, laukia kruvinų represalijų.

Tvirtinama, kad Lietuvių konferencijos paruoštoje ir Hitleriui įteiktojo memorandumo išvedžiojimus Berlyno kariniai sluoksniai sutikę su šiokiu tokiu dėmesiu. Tačiau Alfredo Rosenbergo įstaiga yra įsitikinusi, kad vokiečių generalinio komisaro von Renteln Lietuvos žmonių visuotinės mobilizacijos priemonės dirbti karo reikalams ir stoti į vokiečių ginkluotąsias pajėgas bus negailestingiausiai metodais *durchgesetzt* (įvykdyta).

Su didvyrišku tvirtumu lietuviai laukia nacinių budelių "grūmojančio pykčio". Pagal tą patį pranešimą, lietuviams gresiančio pavojaus baimę liudija faktas, kad daug konferencijos delegatų, prieš vykdami į Kauną, sudarė testamentus. Jie žinojo, kad visų lietuvių delegatų, t.y. po tris iš kiekvienos apskrities, nužudymas vokiečiams būtų tik menkinis karo ir okupacijos metu.

Pabaigoje pranešimas mini "Atsakingų pareigūnų ir įvairių sričių darbuotojų atsišaukimą", kuris buvo praneštas per radiją 1943 m. kovo 19 d. ir paskelbtas visuose lietuvių laikraščiuose. Atsišaukimas kvietė vietinius gyventojus bendradarbiauti su vokiečiais. Šis atsišaukimas tariamai buvo pasirašytas eilės žymių lietuvių, įskaitant vyskupą Brizgį, dviejų universitetų rektorius, generolą Raštikį ir kai kuriuos kitus žinomus asmenis. Pranešimas sako, kad šį atsišaukimą paskelbė vokiečių įstaigos prieš šių asmenų valią, su kai kuriais jų apie tatai nė nesitarusios. Kiekvienu atveju atsišaukimai nuėjo niekais, Lietuvių tautiniam komitetui savo pagrindžio laikraštyje "Nepriklausoma Lietuva", lapeliais ir kitomis priemonėmis pareiškus, kad dokumentas yra generalinio komisaro įstaigos suklastotas ir kad todėl gyventojai neturi paklusti įsakymui.

Pranešimas dar priduria, kad šis konfliktas privedė prie padėties, kurioje lietuviai buvo persekiojami ir niekinami negailestingiau už lenkus. Į pastaruosius, kaip tvirtinama, Herrenvolk staiga ėmė pagarbiau žiūrėti, vokiečiams pradėjus didelę kampaniją apie 12,000 Lenkijos karininkų tariamai bolševikų Katyno miške įvykdytas skerdynes.

#### IV. Vokiečių radijo pranešimai apie bolševikų intrigas

Lietuviškieji radijo pranešimai balandžio antroje pusėje buvo monotoniški. Iš Lietuvos nebebuvo Romos katalikų bažnyčios pamaldų laidų, atrodo, dėl to, kad šie pranešimai neduoda vokiečiams nieko gero. Nebebuvo ir atsišaukimų į lietuvių tautą stotį į vokiečių kariuomenę. Tačiau kvietimas savanorių į vokiečių darbo tarnybą tebebuvo pranešinėjamas jauniems klaustojams. Balandžio viduryje buvo pranešinėjamas Lietuvos vizitas pas Fuehrerį. Tačiau dėmesio centre buvo vokiečių kampanija, liečianti 12,000 Lenkijos karininkų tariamas žudynes prie Smolensko.

Radijo pranešimai šia tema buvo kasdien kartojami po keletą kartų įvairiomis kalbomis ir iš visų Pabaltijo radijo stočių.

Pranešėjai kiekvieną dieną primindavo lietuvių visuomenei bolševikų teroro režimą Lietuvoje ir Sovietų pasiuntinybės vaidintą vaidmenį Lietuvos

komunistų griaunamoje veikloje. Betgi apskritai, pagrindinis šių pranešimų tikslas, atrodo, buvęs įrodyti, kad visi Sovietų pareigūnai ir agentai užsieniuose buvo Kominterno tarnyboje ir rūpestingai paruošė planus užpulti Pabaltijo valstybes ir Rytų Prūsiją. Šitas planas, kaip sakoma, buvo paruoštas 1940 metais. Tuomet Sovietų ministras Kaune Pozdniakovas užėmė labai begėdišką poziciją. Atvykus Stalino asmeniniam draugui Dekanozovui į Lietuvą, abu (Pozdniakovas ir Dekanozovas) griebėsi įsakinėti Lietuvos vyriausybei Kremliaus vardu.

#### V Vokiečių flirtas su rusų mažuma okupuotose kraštuose.

Kauno radijas 1943 m. balandžio 16 d. pranešė, kad generalinis komisaras Kaune priėmė Lietuvos rusų mažumos pirmininką Stavrovskį. Stavrovskis, buvo pasakyta, pareiškė generaliniam komisarui visos rusų mažumos dėkingumą vokiečių įstaigoms. Be to, jis patikino generalinį komisarą, kad rusų mažuma yra persisunkusi bendradarbiavimo dvasia su vokiečiais jų kovoje prieš Sovietų Rusiją.

Pasiuntinybės Lietuvos radijo stebėtojas išvedžioja, kad dabar Berlyno įstaigos daugiau dėmesio kreipia į okupuotų kraštų rusų mažumas ir naudoja jas vokiečių tikslams. Ši nauja linkmė ypač išryškėjo, buvusiam Sovietų generolui Viasovui. (*Žiūr. Pasiuntinybės 1943 m. gegužės 6 d. orogramą A-226*) Vokietijoje suformavus rusų karinius dalinius kovoti su bolševikais. Ryšium su tuo, jis sako, ukrainiečių SS kariuomenės ištisi daliniai jau Lietuvoje, kaip "baudžiamieji būriai" (gerai žinomi ir caro laiku) prieš vietos gyventojus. (?)

Velykų sekmadienio pranešimas lietuvių kalba visiškai skyrėsi nuo Weichsel'io stoties pranešimų ukrainiečių ir rusų kalbomis. Kauno ir Vilniaus stotys davė mišias (be pamokslo) iš Kauno katedros, keletą lietuviškų giesmių, eilėraščių, tautinės muzikos ir t.t., bet iš Weichsel'io stoties pusiau religinės ir pusiau patriotinės programos buvo perduotos skyriam rusams ir ukrainiečiams. Taip pat dainavo patriotines dainas, ir buvo sveikinimai. Radijo pranešimas baigėsi pareiškimu, kad reikia tikėtis krikščioniškos Rusijos, taip pat ir Ukrainos prisikėlimo. Pasiuntinybės Lietuvos radijo stebėtoja pridūrė, kad vokiečių įstaigos aiškiai mano, jog panaši laida lietuvių kalba būtų pavojinga.

Pagaliau tenka paminėti, kad antroje balandžio pusėje, po rusų mažumos delegacijos kovo 16 d. vizito pas generalinį komisarą von Renteln Lietuvos radijo stotys pradėjo duoti dainas rusų kalba.

Prieš vizitą pranešimai iš Kauno ir Vilniaus stočių būdavo tik lietuvių, vokiečių ir italų kalbomis.

#### VI. Kiti radijo pranešimai iš Lietuvos

Balandžio 16 d. pranešė, kad visi darbininkai, kurie Lietuvoje kasa durpes, bus atleisti nuo kito darbo ir, be to, turės teisę į papildomas maisto normas. Pasak Pasiuntinybės radijo stebėtojo, tai svarbus nuostatas, nes jis įgalina Lietuvos žmones išvengti privalomos darbo tarnybos Vokietijoje ir karinės tarnybos. Ryšium su tuo jis priminė, kad praeitą vasarą studentai buvo iššiušti durpių kasti. Jie negavo jokio atlyginimo ir nebuvo aprūpinti tokiam darbui reikalingais drabužiais ir apavu.

Stebėtojas taip pat pareiškė, kad balandžio radijo pranešimai iš Lietuvos neturėjo Vokietijoje gyvenančių darbininkų laidų. Jų „sveikinimai“, jis sako, galėjo Lietuvoje pakirsti jų kompatriotų norą vykti į Vokietiją. Anksčiau šitie lietuviai darbininkai (darbo tarnyboje, Vokietijoje) radijo laidose aiškiai pareiškė, kad jie negavo iš Lietuvos laiškų, kad jų napsiekė joks lietuviškas laikraštis, kad jiems niekad neleidė vykti į pamaldas, kaip jiems buvo pažadėta, kai labai geista, kad jie vyktų į Reichą. Į klausimą, ar sekmadieniais turėjo jie kokių progų išsiblaškyti, visi trumpai atsakė: „Taip, sekmadieniais mes einame į barus ir geriamė alų“. Šitie darbininkų radijo pranešimai sudaro tikrai aiškų įspūdį, kad lietuviai darbininkai nenoromis dalyvavo radijo laidose ir kad jie savo prižiūrovų buvo priversti pasakyti į mikrofoną ką

nors gero vokiečių svetingumui, kruopštumui, dėmesiui užsienio darbininkams ir kt.

Pasak stebėtojo, 1943 m. balandžio mėnesio radijo pranešimai iš Sovietų Sąjungos tęsė Kremliaus grūmojimą užpulti Lietuvą, Latviją ir Estiją trečią kartą (?) „darbo klasei išlaisvinti ir šioms valstybėms nuo kenksmingo gaivalo išvalyti“. Kaip teigia stebėtojas, šitie Maskvos radijo grūmojimai okupuoti Lietuvą ir nubausti visus asmenis, kurie bet kada yra priešinęsi komunistams, vertė Lietuvos gyventojus su didele baime žvelgti į ateitį. Stebėtojo baigminės pastabos yra tokios:

*“Lietuviai supranta gresiančią nelaimę, kokios jų istorijoje niekad nėra buvę, nes ši kartą Stalino NKVD agentai, glaudžiai bendradarbiaudami su raudonaisiais komisariais, tuojau išnaikintų lietuvių tautą. Nebegali būti vilties, kad bolševikai vežtų vietos gyventojus į Sibirą — jų sprendimas būtų greitas akivaizdoje “vietos gyventojų pavojingo nusistatymo karo metu”. Atrodo, kad lietuviai turi tik vieną šansą savo beviltiškoje kovoje prieš raudonąją užpuoliką — Atlanto Chartą ir Amerikos bei Britanijos valstybės vyrų palankius pareiškimus, liečiančius mažųjų valstybių ateitį.”*

HEC/VG/af

#### Paaiškinimai

6. Šio komiteto nereikia maišyti su Vliku, kurio tuomet dar nebuvo įsisteigusio (įsisteigė 1943 m. lapkričio 25 d.). Čia kalbama apie Jono Fledžinsko pirmininkautą Vyriausių Lietuvių Komitetą, kurį sudarė valstiečių liaudininkų, social-demokratų, tautininkų ir laisvės kovotojų atstovai.



PLP Karo mokyklos rajonas aukštojoje Panemunėje žiemą. Matomas Vytauto D. Paminklas. Iš J. Jasinsko palikimo

# Paskutinis kariūnas

(Tęsa iš Kario 3 Nr.)

J. KLIMAS

Sunkoka buvo mokomoje kuopoje, nes buvo gili žiema, sniego iki juosmens. Ypatingai kentėdavo tie, ku-



Mokomosios kuopos pėstininkas kautynių aprangoje

riems pasitaikydavo sunkųjį kulkosvaidį tempti laike puolimo pratimų. Bešliaužiant prilįsdavo į batus sniego, kuris auluose tirpdavo ir šaldydavo šlapias kojas. Ne vienas, sugrįžus į kareivines, bėgdavo į lauką, kad sniegu atitrintų sušalusias kojas. Taip vienas sugalvojo, kad reikia batų aulų įlenkti į vidų ir sniegas neįlys. Po užsiėmimų tai pastebėjo j. ltn. Vizbaras ir visus nubaudė po valandą su šautuvu. Jisai sakė: "Aš išbuva Karo mokykloje trejus metus ir nesušalau. O, be to, jau baigiate mokomą kuopą ir dauguma jūsų dar su šautuvu nestovėjote."

Tokia pastaba nepatiko, ir kuopa subruzdavo, kaip bičių avilys. Pirmiausia, kad išradimas su batų aulais buvo geras — įlenkiant aulų į vidų neįlenda sniegas ir tai turėtų būti perduota kiekvienam kareiviui, o ne bausiti už tai. Antra, kad mūsų dauguma buvome pasiryžę baigti Karo mokyklą be jokios bausmės. Veik visi pasiryžome rašyti skundą, bet, žinoma, pirmiausia reikėjo atlikti bausmę. Atrodo, tai pasiekė mūsų būrio vado ausis ir antrą dieną visiems tą bausmę nuėmė.

Artėjo Kalėdos. Veik visų mintys nukrypdavo į namus. Tėvai, broliai, seserys... Daugumos ir širdelė pas kurią nors buvo pasilikusi. Betgi svarbiausia, kiekvienam vaidenosi Kalėdų stalas, apkrautas žąsimis, kumpiais ir kitais gerumynais. Maistas 9-me pulke, palyginus su kitais daliniais, kur man ateityje teko tarnauti, buvo prastas. Ypatingai vakarienei sriuba ir gabalas duonos nelabai leisdavo sapnuoti. Aš nerūčiau, tai bandžiau prisipirkti gabaliuką dešros iš mano 5 litų algos ir po vakarienės po gabaliuką užkąsdavau. Laimei psk. Bartušis paklausė, ar kas galėtų duoti liktiniam puskarininkiams kandidatams gimnazijos kurso pamokas, kadangi jiems reikia baigti keturias klases, jei nori pasiekti liktinio statuso. Aš tuoju pasiūliau ir gavau du moki-

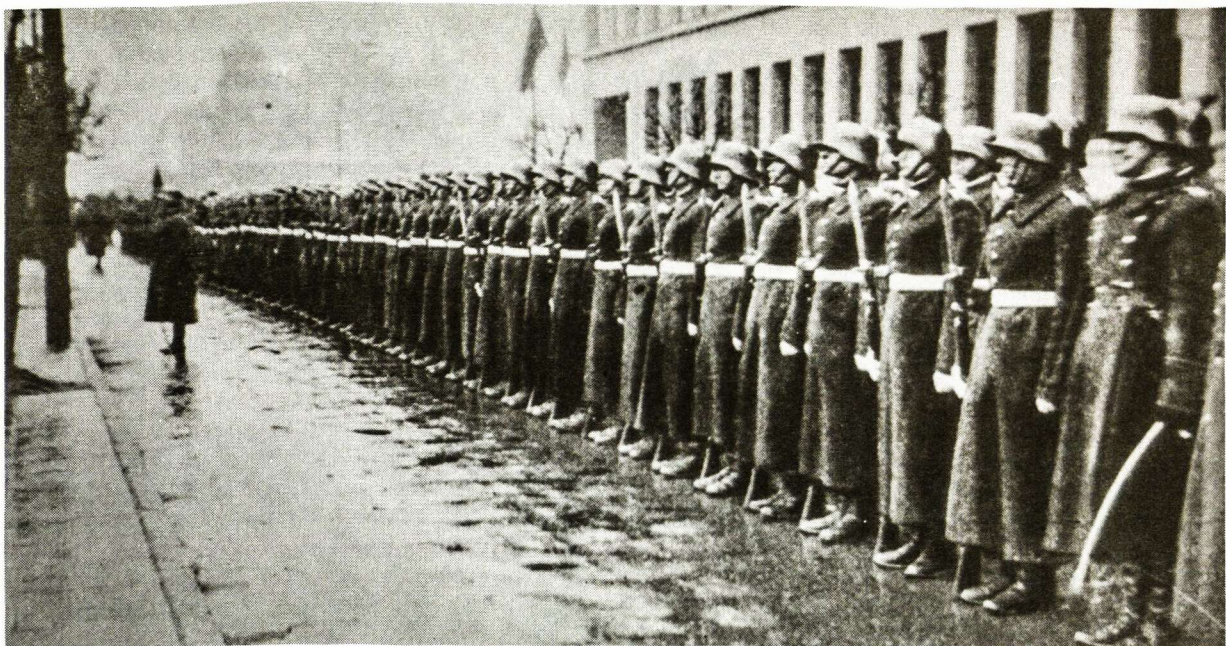
nus: Krasauską ir Kochnevičių. Sutarėm po litą už valandą. Bet pamėčiau tik už porą pamokų, kai sužinojau, kad jų alga buvo tik 50 litų, Priedo, žinoma, visas išlaikymas, prie tų 50 litų. Tad, vietoj užmokesčio šeštadieniais jie pasikviesdavo mane į puskarininkių ramovę, užsakydavo gerą užkandį ir porą butelių alaus, tad aš vėl jau porai dienų kolorijų prisikraudavau.

Gruodžio 23 d., baigę užsiėmimus, per pietus sužinojome, kad iš Karo mokyklos yra atvykęs mūsų kuopos vadas mjr. Navikas. Mes, visa kuopa, buvome pasiuntę jam gražų pasveikinimą, kai jis Kariuomenės šventės proga buvo pakeltas majoru. Taipgi visa kuopa pasirašėme ir pasiuntėme jam užuojautos raštą, mirus jo žmonai. Kažkas tai dilgino širdį, kad gal jis nori mums atsидėkoti ir paleisti porai dienų Kalėdų atostogų.

Buvo pranešta, kad po pietų užsiėmimų nebus. Daugiau nieko. Marijampoliečiai ir kiti, kur toliau gyvena, per daug nesijaudino, bet mes kiti, kai išėjo paskutinė automašina į Kauną nuo Cukraus Fabriko 4 val., sėdėjome kaip ant žarijų. Jau dešimt kartų peržiūrėjau, kad nei raukšlės ant lovos nebūtų, ir viskas būtų tvarkoj visur kitur. Ir pagaliau tik 3 val. švilpukas — visiems atostogų leidimai penkioms dienoms. Bet dar reikia rikiuotėje nueiti paimti išėgines uniformas iš sandėlio, iš kur jau leido atskirai bėgti.

Per tą laiką persirengiau, tvarkingai sudėjau rikiuotės uniformą ir pirmyn. O sniego buvo iki kelių... Keturi suspėjome patekti į automatricą. Širdis plakė, rodė iššoks iš krūtinės, nors lūpose buvo vien šypseną ir džiaugsmą.

Kaune jau neskubėjau, Pėsčiom pasiekiau Laisvės alėją ir atsikvėpia. Aš jau kariūnas Kauno gatvėse! Praeidami kareiviai sveikinasi, aš taip pat tempiuosi prieš aukštesnį laipsnį. Savo bažnytkaimyje irgi, kai įėjau į bažnyčią, visa parapija atgal



Karo mokykla prie Karo muziejaus minint Kariuomenės šventę. Apie 1938 m. "Kario" nuotr.

atsisuko — kas tas per vienas su pauksuotais antpečiais . . .

Po švenčių, sugrįžus atgal, nei nepajutome, kai atėjo Vasario 16-toji. Pamaldos. Paradas. Dabar jau nereikėjo abejoti, kas pirmutiniai žygiuos, nes mes buvome kariūnai ir mokomoji kuopa. Šį kartą gal pusė Marijampolės miesto išsirikiavo pažiūrėti kariūnų, pasiklausyti jų dainų.

Vasario pabaigoje laukė egzaminai. Bėl buvo sunkūs lauko pratimai, sniego virš kelių, šalta. Apie pusę kuopos išlaikė labai gerai, pusė gerai. Todėl labai gerai išlaikę nė vienas negavo laikrodžio. Tapom paskirstyti į pulkus jaunesnių vadų pareigose praktikai atlikti.

Aš seniai svajojau — jeigu nepateksiu į kavaleriją, tai norėčiau į 6-tą pulką Klaipėdoje, kur buvo tarnavęs mano pusbrolis ir pasakojo, kad reprezentacijai prieš vokiečius į tą pulką buvo skiriami geriausi karininkai, geriausios išvaizdos kareiviai. Bet jau Klaipėdos nebuvo, pulkas stovėjo Plungėje ir Telšiuose. Mes, į ten paskirti, turėjome važiuoti į Plungę, kadangi ten buvo pulko štabas. Pervažiuojant nutarėme pasivėlinti į Kauno-Plungės traukinį ir vieną parą pasilikti Kaune. Čeponis pasiliko

Kazlų Rūdoj pas tėvus, o mes atidavę kuprines apsaugai, kitaip manėmės. Aš nutariau paėjėti į namus, o kiti trys turėjo pažįstamų, kuriuos norėjo aplankyti. Kitą dieną, dar valandą prieš traukiniui išeinant, susitikome ir tęsėme kelionę toliau. Žvirždinas, kuris buvo telšiškis, painformavo mus, kad kareivinės yra nepertoli nuo stoties ir mes su visu savo turtu per daug sunkumo neturėsime. Mūsų laimei, kai sekantį rytą pasiekėme Plungę, stotyje sutrenkė dūdų orkestras. Dar užmiegotomis akimis šokome prie langų, nežinodami, kas čia darosi. Kariškas orkestras, kelios kariškos rogės . . .

Išlipome penki kariūnai ir prisistatėme j. ltn. Lelešiui. Jis klausia: "O kur naujokai?" Mes sakome, kad matėme Telšiuose naujokų traukinį, bet jie, matyt, dar nespėjo. Tai sako: "Velnią, išbuva 3 metus Karo mokykloje ir dar tokio sutikimo neturėjau".

Sukritom į roges su savo kuprinėmis, parvežė į kareivines, o paskui prisistatėme į pulko štabą, kur adjutantas ltn. Vilkutaitis paskirstė po vieną į kuopas. Mane paskyrė į pirmą kuopą pas kpt. Cijūnėlį, kur būrio vadu buvo j. ltn. Lelešius, viršila

Taraškevičius, būrininkas psk. Zalencas ir rūbų sandėlninku j. psk. Razutis.

Kitą dieną atvyko naujokai. Čia jau nebuvo rinkiniai vyrai iš visos Lietuvos, tik iš apylinkių, žemaičiai. Blogiausia, kad pirmoj vietoj artilerija rinkosi sau vyrus, paskui kulksvaidininkai, ryšininkai - dviratinkai, o kas liko — pėstininkams, tai gana vargingai atrodė. Laimei mane Lelešius tuoj paskyrė būrininku. Pamokas ir užsiėmimus pravedavo skyrininkai, tai jis turėjo su kuo pasikalbėti. Paskui anksčiau nusiimdavo, tai aš parvesdavau kuopą.

Mane paskyrė mokyti beraščius naujokus rašto ir dainavimo. Taipogi ir teoretines pamokas už jį praveddavau. Labai sunkiai ėjo su dainavimu. Bandžiau suskirstyti dviem balsais, bet jie tuoj užmiršdavo ir pradėdavo traukti vienu balsu. Sužinojau, kad yra taip vadinamas Žemaičių himnas. "Žemaičių žemė aidi, kai žengia broliai savanoriai tėvynės vieškeliais plačiais. "Pirmiausia išmokiau žodžius, kurie visiems labai patiko ir pakėlė ūpą. Ir taip per porą mėnesių kuopa gerai dainavo. Maitas pulke buvo geras. Net ir žemaičiai, kurie buvo pripratę putras srėb-



Lietuvos karys kavaleristas. Nuotr. iš 1939 m. "Kario"

ti, sakė, kad pakanka. Po vakarienės mes iš Prano kuopos gaudavome dviračius ir iki patikrinimo skrajodavome jais po Plungės apylinkes. Daugiausia su savo simpatijom, kurios per trumpą laiką sugebėjo pavilioti kurį kuriai. Kai dviračiai nusibodo, gavome leidimą prajodinėti arklius, kadangi su Pranu buvom užsirašę į kavaleriją, o jis buvo jau net ir stažą atlikęs Ulonų pulke. Išjodavome šeštadieniais ar sekmadieniais. Jodavome į artimus miestelius, į gegužines ir pan. Jeigu arklidžių būdėtojas būdavo iš mūs kuopos, grįždavome apie vidurnaktį. Atšilus orui sekmadieniais išvažiuodavome į Palangą. Būdavo rytinis traukinys į Kretingą, paskui autobusu, o vakare būdavo galima panašiai sugrįžti. Pasimaudę bandydavome prie kokių poniučių prikombinuoti. Aš buvau lėtas ir rimtas, bet Pranas turėjo saldų liežiūvėlį ir pažinčiai užmegsti problemų niekuomet neturėjome.

#### Pagaliau atėjo birželio 15-toji.

Sugrįžę iš užsiėmimų sužinojome įvykius, kuriuos išgirdome per radiją. Karininkai nėjo į užsiėmimus ir kuopoje retai pasirodydavo, tai aš viską pravesdavau. Lauko pratimuose, daugiausia žvalgybos, kurią kareiviai mėgdavo, pravaikščiudavome, o pamokas irgi prakalbėdavome, svarsitydami, kas bus, arba kokius anekdotus pasakodami. Pasiekė žinios, kad rusai jau Telšiuose. Visų nerimas padidėjo. Laukiame dieną, laukiame kitą — savaitę — ir vis dar nėra. Pasiekia žinios, kad visas 9-tas pulkas, kur mes stažavome, pasitraukė į Vokietiją.

Šeštadienį po pietų jojame su Pranu pasijodinėti ir jis sako: Bėgam ir mudu į Vokietiją". Aš atsakau jam: "Bėgam!"

Sekmadienį po pusryčių pasiėmėm du arklius, kurie buvo internuoti lenkų, kuriuos jau anksčiau buvome išbandę; tai buvo apmokyti patvarūs

kavalerijos arkliai. Jei paleisi zovada, tai vargu kas pavys. Plungę perjojome žingsniu. Už miesto kokius 5 km paleidome lengva risčia. Pakelėje buvo laisvamanių kapinės, apie kurias man pasakojo mano simpatija, kuri netoliese gyveno. Ji pasakojo, kad tenai vaidenasi. Lyg norėdami savo drąsą išbandyti, nutarėme užsukti į kapines. Arklius pririšome prie tvoros, atžabojom, kad užėstų dobių, o mudu užlipom į kalnelį. Viskas buvo žolėm apžėlę. Matėsi žemių kupstai — tai supilti kapai. Tik vienas kapas buvo nuravėtas, apsodintas ir su paminklo lenta su užrašu: "Neprižadink užmigusios meilės!"

Sugrįžę prie arklių, išsitraukėme kompasą ir pasukom į vakarus, nes toliau kelyje galėjo kas patikrinti, kadanti tas kelias vedė į Kretingą. Jojome per laukus daugiausia žingsniu, ar lengva risčia; jojome kaimo šunkeliais. Apie pietus pilvas pradėjo

norėjo išryškinti ir pavergtų lietuvių karių nuotakas, šiuo atveju gediminėnų.

Ir šį kartą norėčiau prisiminti keletą būdingesnių įvykių kurių metu pasireiškė pulko karių protestai prieš okupanto vykdomas užmačias. Minėjau, kad 1940 m. rudenį, rugsėjo mėnesį, į mūsų pulko sudėtį buvo įjungtas 9 p.p. vienas batalionas, mūsų pulke gavęs II-ro BN vardą.

Aš tuo metu tarnavau Jaunų vadų mokykloje (mokomoje kuopoje) sunk. kulk. br. vado pareigose. Kuopos vadu buvo gen. št. mjr. Albinas Levickis, vėliau (1941-44 metais vadovavęs 15-tam liet. sav. batalionui (Gardino) ir už pasižymėjimą kovose prieš bolševikus apdovanotas Geležiniu kryžiumi (žiūr. LE, XIV), o buvęs ilgametis kupos vadas kpt. Vincas Šukys per "patikrinimą" ir kilnojimus buvo iškeltas kitur. Pulko vado įsakymu aš buvau paskirtas laikinai eiti sunk. kulk. kuopos vado pareigas atkeltame batalione. (P.S. Vėliau buvau sugrąžintas atgal į Jaunų vadų mokyklą, o iš jos už "nusikaltimus" buvau iškeltas į 5-tą šaulių kuopą).

Vieną dieną į sunkių kulkosvaidžių kuopos raštinę atvyko ir man prisistatė mano buvęs mokinys, mokomos kuopos auklėtinis, grandinis Grinis, kilęs iš Ukmergės. Atrodė susijaudinęs, nedrąsus ir pastebimai nervuotas. Jis man pranešė, kad pulko politinio vadovo įsakymu yra paskirtas į sunkių kulkosvaidžių kuopą politiniu vadovu. (Prisimenu, tuo laiku pulko politiniu vadovu buvo lietuvis liktinis puskarininkis, kažkur surastas ir atkeltas į mūsų pulką). Apie gr. Grinio sugebėjimus žinojau — buvo vidutinių gabumų skyriaus vado pareigoms tiko. Švelnindamas padėtį, savo padėjėjui pasiūliau papirosą. Užsirūkėme. Besikalbant jis man prisipažino, kad naujoms pareigoms jaučiasi netinkąs, nes trūksta pasiruošimo, žinių ir praktikos. Aš jį suraminau ir patariau jaustis drąsiai kur bebūtum, ką bedarytum, o ypatingai kalbėdamas. Jis man pasakė, kad viešai kalbėti visai negalys. Tada aš jam pasiūliau pristatymo kuopai metu ką nors paskaityti. Atsakė, kad ir to negalėsiaš padaryti, nes ir su skaitymu turįs bėdų. O kai aš jam pranešiau, kad aš už jį viską atliksiu,



Maxim sunkusis kulkosvaidis O8/15 šaudykloje

staiga gr. Grinis pasidarė linksmas, patenkintas ir judrus, griebė man už rankos ir dėkojo.

Kuopininkui pranešus, kad kuopos vyrai jau yra susirinkę valgykloje, mudu įėjome į vidų. Po oficialaus raportu, aš pasisveikinau su visais kuopos vyrais, pakalbėjau, o po to bandžiau pristatyti kuopai pirmąjį „politinį vadovą“ — mano padėją politinėje srityje. Kur tau! Sūduviai pradėjo švilpti, kaukti ir šaukti, kad „okupanto išperų mums nereikia!“...

Antrąjį įvykį, daug vėlesnį, prisiminiau iš mano tarnybos 5-je šaulių kuopoje. Anomis dienomis, 1940-1941 m. žiemos mėnesiais, visi pulko kariai ir fiziniai ir dvasiniai buvo tiek išvarginti, kad pats gyvenimas jau buvo nemielas, beprasmiškas ir bevertis. Politinio parengimo ir kariškų pratybų programos buvo taip sutvarkytos, kad kario poilsui ir asmeniškam susitvarkymui jokio laiko nelikdavo. Visi jautė, kad lietuviui kariui ateitis darosi miglota, neaiški — vieną dieną visi bus sunaikinti.

Šitokio gyvenimo laike, prisiminsiu smulkiau ir antrąjį įvykį. 1941 m. vasario mėn., apie 10 km į šiaurę nuo Vilniaus miesto, miškingoje vietovėje buvo vykdomas experimentinės taktikos pratimas — manevras. Žygis į manevro išeities poziciją buvo atliktas pilnoje kautynių aprangoje šaltą, sningantį rytą, pustant ir smarkiau žvarbiam vėjui pučiant. Manevras buvo vykdomas karo meto sustiprinto BN pajėgomis, taigi: trys šaulių kuopos kiekviena sustiprinta sunk. kulk. būriu, artilerijos baterija, minosvaidžių būrys ir vienas prieštankinis-priešlektuvinis orlikonų būrys. Mūsų bataliono puolimą rėmė trys didieji raud. armijos tankai.

Batalionui užėmus poziciją atakos linijoje ir pasiruošus puolimui, pratimo vykdytojas įsakė visam batalionui atidengti kovos šoviniams ugnį į

savus taikinius. Šaudymo įkarščio metu įvyko kažkas netaip „Vienas sunkių kulk. būrys, esantis pirmame skaidinyje šalia mūsų 5-os kuopos, „neįstengė“ išvesti iš rikiuotės jam paskirtus taikinius. Pratimo vykdytojas greitai tai pastebėjo ir, supratęs nesėkmės priežastį, žaibo greičiu pakeitė būrio vadą rusą karininką lietuviu. Naujas Br. vadas, lietuviškai komanduodamas minutės laike išvedė iš rikiuotės visus taikinius (P.S. O tas laimingasis būrio vadas kuris savo balsingomis komandomis išvedė visus „priešo“ taikinius iš rikiuotės ir, galbūt, nulėmė šio manevro pasisekimą ir įvertinimą, buvo mūsų pulko jaunas karininkas, kulkosvaidininkas j. ltn. Balys Raugas, dabartinis „Kario“ redaktorius. Argi ne puiku prisiminti?!)

Pratimui pasibaigus jo nagrinėjimą ir įvertinimą vykdė manevro tarpininkai ir stebėtojai — lietuviai ir raud. armijos generolai, o paskutinį žodį tarė manevro vadovas. Pratimą įvertino visais atžvilgiais labai gerai pavykusių, o vadus, karėivius ir visas ginklo rūšis išskirtinai pagyrė, nes visi taikiniai „priešo“ vadovietės buvo išvestos iš rikiuotės ir sunaikintos, kliūtys atakai pašalintos... Mūsų parodytos pastangos ir ryžtas manevro metu iš dalies nulėmė mūsų kuopos pasilikimą Vilniuje ir beveik visos kuopos išlikimą tragiškose dienose...

Šis aprašytas manevras ir jame prisimintas įvykis parodo, kad lietuviai kariai, dažnu atveju labai rizikuodami, visą laiką rodė okupantui neapykantą, o atsiradus progai tai pademonstruodavo viešai. Pagarba tiems šauniams lietuviams kariam, kurie anomis tragiškais dienomis parodė, kad jų širdyse teka grynas lietuviškas kraujas, kad jie reiškė pagarbą ir ištikimybę savo vadams ir ištikimai mylėjo Lietuvos kariuomenę.

*(Bus daugiau)*



## Niujorko ramovėnų veiklos apžvalga

*(Tąsa iš Kario 3 nr.)*

P. MATEKŪNAS

Minėjimas įvyko rugsėjo mėn. 30 d. Kultūros Židinyje. Paskaitoje A. Budreckis vaizdžiai nušvietė Kario žurnalo 60-ties metų kelią. Žodžiu sveikino gen. kons. A. Simutis, L.B. apygardos pirm. Al. Vakselis, organizacijos ir paskiri asmenys. Gautus

raštu sveikinimus perskaitė Z. Raulinaitis, Kario talkininkams buvo įteikti padėkos diplomai ir Vilniaus universiteto jubiliejiniai medaliai. Taip pat Karys gavo aukų: Tėvų pranciškonų spaustuvė įteikė 500 dol. ir kpt. Jurgis Kiaunė 500 dol.

Buvo atidaryta ir parodėlė. Ant stalo buvo išdėstyti paskiri Kario žurnalo numeriai, įrištas Kario žurnalo komplektas ir keletas suprojektuotų viršelių, kuriuos numatė panaudoti išleidžiamiesiems Kario numeriams. Po akademijos, išskyrus 1960 ir

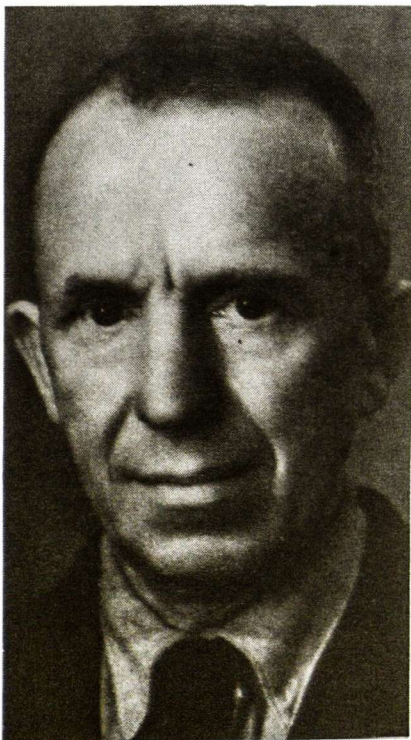


1975 m. šventės, įvyko meninės dalys, kurias atlikdavo vietos jėgomis — 1964 m. poetai V. Jonikas, J. Rūtenis ir L. Žitkevičius paskaitė iš savo kūrybos, o Vidutis Keraminas pagrojo akordeonu keletą dalykėlių. Svečius dar linksmino kvartetas “Jinai ir trys gintarai”.

Kario red. Z. Raulinaitis per 1980 m. šventę už nuopelnus buvo apdovanotas: skyriaus pirm. E. Noakas jam įteikė Trijų Prezidentų medalį.

#### Ramovėnai — Kario žurnalo leidėjai

Pirmieji, kuriems kilo mintis atgavinti Karį Dėdės Samo krašte, buvo Stasys Butkus ir Augustas Astrauskas. Jie tuo reikalu nuvyko pas kpt. Simą Urboną, kuris tuo metu gyveno Great Neck, N.Y. S. Urbonas, buvęs Lietuvoje Kario redaktoriumi, su jų pasiūlymu sutiko. Pirmas Kario numeris Niujorke buvo išleistas 1950 m. lapkričio 23 d. — Lietuvos kariuomenės šventės proga. Lietuvių visuomenė Karį sutiko šiltai. Pasisekimo paveiktas, Simas Urbonas Karį pradėjo leisti kas mėnesį, nors St. But-



Stasys Butkus



“Kario” stalas Čikagoje vieno koncerto metu. Karį platina Bal. Brazdžionis, A. Paulukaitis ir šalia stovi kpt. S. Urbonas, atvykęs Kario reikalais į Čikagą

kus ir A. Astrauskas, kuris finansavo pirmą numerio išleidimą, buvo numatę leisti per metus tik keturias laidas.

S. Urbonas toliau ne tik Karį redagavo, bet ir pasidarė jo leidėjas, padedant talkininkams. Kario išlaikymui jis net surengė koncertą, kuris įvyko 1951 m. gegužės mėn., 20 d. Švabų salėje, Brooklyne. Tame koncerte dalyvavo virš 500 svečių. Įžanginį žodį tarė pats Kario red. S. Urbonas. Po jo kalbos kalbėjo gen. kon. Jonas Budrys. Jis savo kalboje pabrėžė, kad Great Neck lietuviai, besodindami gėles, medžius bei krūmus, kartu persodino ir prigydė čia, Amerikoje, ir mūsų lietuviškąją ąžuolą — Karį. Ta proga Karį sveikino kariai iš JAV armijos, iš Korėjos fronto ir iš Belgijos Kario skaitytojai.

Meninę programos dalį atliko solistė Juozė Augaitytė, Al. Vasiliauskas Violeta Pranskienė, “Aitvarų” kvartetas, vadov. Al. Mrozinsko ir “Harmonijos” ansamblis, vadov. V. Pranskienės. Solistams akomponavo Al. Mrozinskas. Programą pravedė Vitalis Žukauskas.

Bet neilgai S. Urbonui teko Karį redaguoti ir leisti. Kario redagavimą,

kai jis susirgo, perleido žurnalistui Domui Penikui. Pasveikęs jis vėl grįžo prie Kario, tačiau greit vėl susirgęs Kario leidimą pasiūlė perimti Niujorko Ramovės skyriui. 1954 m. kovo mėn. 37 d. Niujorko Ramovės skyrius įvykusiame susirinkime apsvartė S. Urbono pasiūlymą, nutarė perimti Kario leidimą, pasikviesdami redaktoriumi Zigmą Raulinaitį ir adm. Leoną Bilerį. Niujorko Ramovės skyriaus įvykdytam žygiui Ramovės centro valdyba, apsvartėsi 1954 m. birželio mėn. 19 d. posėdyje Kario žurnalo reikšmę, pritarė ir pradėjo jį remti.

Kario žurnalo finansinė padėtis, kai perėmė Niujorko Ramovės skyrius buvo bloga. Nei kasos knygos, nei pačios kasos senieji leidėjai naujiesiems neperdavė. Teko leisti 1954 m. 2-trą numerį be pinigų, turint tik 261 skaitytoją, kurių jau buvo prenumerata už 1953 m. sumokėta seniems leidėjams. Vienas Kario išleidimo numeris tuomet kainavo apie 400 dol.

Kario redakcija visus ragino, kurie buvo užsiprenumeravę Karį, sumokėti už 1953 m. prenumeratą. Tuo reikalu 1954 m. kovo mėn. 20 d. išleido atsišaukimą ragindama skaitytojus, kad jie surastų nors vieną nau-



**L. Bileris, ilgametis Kario administratorius**

ją skaitytoją. Pažadėjo net dovanų knygomis už daugiausia surinktas Kario prenumeratas.

Pradžia naujiems leidėjams, kaip matome, buvo sunki. Leidėjams į pagalbą atėjo ir Juozas Valakas, kuris iki 1954 m. lapkričio mėn. dirbo redaktorių eilėse.

Nors pradžia buvo sunki, bet leidėjų pastangos ir sumanumas Karį išgelbėjo iš beviltiškos padėties. Prenumeratorių skaičius kas metai didėjo. Ne tik jo turinys, bet ir išvaizda pagerėjo. A. Balčiūnas Laisvoje Lietuvoje 1954 m. apie Kario žurnalą taip rašė:

“Mes be senųjų laikraščių turime ir tremtinių įkurtų, tikriau pasakius, atgaivintų, anksčiau ėjusių laisvoje Tėvynėje. Vienas tokių yra Lietuvos karių laikraštis “Karys”, kuris šiemet perėjo į Senųjų redaktorių-veteranų rankas ir jauti anų laikų lietuvių kario veidą ir anų metų kovos tempa, charakterį ir laimėjimus. Be įvairių

straipsnių, daugumoje kariniais klausimais, duodama ir kultūrinių, net ir gyvenimiškų. Be to, pradėta spausdinti ir Lietuvos kariuomenės pulkų ir dalių istorija, kas sveikintina, bet ir prašytina, kad ji tęstųsi iki bolševikų okupacijos arba iki paskutiniųjų dienų. Karys neturi likti tik karių laikraščiu, bet ir kiekvieno lietuvių, ypač jaunimo, kurio aplinkuma nutautėjimo apsupta.”

Kario redakcija, norėdama sužinoti Kario skaitytojų nuomones apie žurnalą ir jų pageidavimus, išsiuntinėdavo jiems anketas su klausimais. Ne visos anketos sugrįždavo. Apie 90% skaitytojų, kaip paaiškėjo iš anketų, tiek jo turiniu, tiek ir jo išvaizda buvo patenkinti. Išskeltus skaitytojų pageidavimus redakcija stengdavosi patenkinti. Dabar tokių anketų redakcija nebesiuntinėja.

Kai Kario žurnalo leidimą perėmė Niujorko Ramovės skyrius, finansinė padėtis pagerėjo, nes visi skyriai pradėjo remti. Kaikurie skyriai tam tikslui pradėjo rengti arbatėles, pobūvius, koncertus ir vakarus. Gautą pelną skirdavo Kario žurnalo išlaikymui. Vienoje arbatėlėje, kurią surengė 1959 m. balandžio mėn. 11 d. Hartfordo ramovėnai, dalyvavo ir Kario red. Z. Raulinaitis ir adm. L. Bileris. Buvo surinkta net 50 dol. Šis pavyzdėlis parodo, kad tuo metu



**J. Valakas**



**Z. Raulinaitis, ilgametis Kario redaktorius**

Hartfordo ramovėnai buvo dosnūs šiam kilniam tikslui.

Nuo 1959 m. Kario žurnale buvo įvestas šaulių priedas — “Tremties trimitas”, užimęs net 10-12 puslapių. Šį skyrių redagavo V. A. Mastauskas, P. Petrušaitis, K. Kodatienė ir dabar redaguoja S. Kaunelienė.

Mirus Leonui Bilerui, Kario administratoriaus pareigas perėmė Alfonsas Samušis. Zigmas Raulinaitis, suredagavęs 1985 m. sausio mėnesio Kario numerį, iš redaktoriaus pareigų pasitraukė. Redagavima nuo vasario mėnesio perėmė Balys Raugas.

#### **Kario žurnalo talkininkų susitikimas**

Pirmas Kario žurnalo talkininkų susitikimas įvyko 1953 m. liepos mėn. 12 d. Great Neck Kasmočiaus svetainėje. Jį suorganizavo red. S. Urbonas. Antras susitikimas įvyko 1976 m. spalio mėn. 2 d. Kultūros Židinyje. Jį suorganizavo Niujorko Ramovės skyrius. Pasitarimai vyko tiek

pirmam, tiek ir antram prie vaišių stalo. 1953 m. talkininkų susitikimą atidarė red. S. Urbonas. Savo atidaroje kalboje jis padėjo talkininkams už paramą, o toliau suglaustai peržvelgė Kario praeitį, dabartį ir jo reikalingumą, priminė Lietuvos tautos žūtbūtinę kovą su rusais komunistais dėl laisvės.

1976 m. Kario žurnalo talkininkų susitikimą atidarė New Yorko Ramovės skyriaus pirm. dr. E. Noakas. Šiame susitikime dalyvavo ne tik talkininkai, bet ir atstovai iš Bostono ir New Jersey. Kario red. Z. Raulinaitis padėjo talkininkams už paramą ir prašė pasisakyti dėl Kario žurnalo turinio — kokius straipsnius skaitytojai daugiau mėgsta ir pageidauja. Bostono atstovas J. Vizbaras pageidavo, kad Karyje būtų daugiau dedami straipsniai apie Nepriklausomos Lietuvos kariuomenę, nes jis besilankydamas okupuotoje Lietuvoje, pastebėjo, kad rusai visus eksponatus ir nuotraukas, kas liečia Lietuvos kariuomenę, iš buvusio Vytauto Didžiojo muziejaus pašalino, ir atrodo, kad tokios Lietuvos kariuomenės visai nebuvo, o New Jersey atstovas A. Rugys pageidavo, kad būtų daugiau dedama atsiminimų, nes skaitytojai juos mėgsta ir noriai skaito. Po pareiktų pageidavimų adm. L. Bileris pranešė apie finansinę Kario žurnalo padėtį.

Kaip per pirmą, taip ir per antrą susitikimą buvo surengta ir meninė dalis. Pirmame susitikime Great Neck vyrų choras, vadov. M. Cibo (chorelis susidėjo iš 12 choristų), padainavo keturias kariškas dainas, Vyt. A. Jurgėla pademonstravo magijos seansą, red. S. Urbonas, J. Ciplickas ir V. Linertas padainavo kupletus, kuriuos parengė S. Urbonas. Akordeonais jiems pritarė M. Cibas ir Vyt. Daugirdas.

Per anrąjį talkininkų susitikimą meninė dalis buvo daugiau literatūrinio pobūdžio: Br. Balčiūnas paskaitė kelias ištraukas iš Alanto kūrinių „Šventaragio“, J. Rūtenis iš savo kūrybos apie Kristijoną Donelaitį, Paulius Jurkus iš savo naujos knygos „Juodvarniai“ ir A. Rugys monologą, sukurtą per susitikimą.

### Kario žurnalo bendradarbių pasitarimai

Kario žurnalo bendradarbių pasitarimus suorganizuoja Kario žurnalo štabas. Per 35 m. buvo surengta net keletas pasitarimų. Juose dalyvauja apie 30, o kartais daugiau bendradarbių, ne tik iš Niujorko bei jo apylinkių, bet ir iš kitų valstijų. Pasitarimams vadovauja Kario žurnalo red. Z. Raulinaitis. 1963 m. balandžio mėn. 6 d. pasitarime, įvykusiame Lietuvių atletų klube, savo paskaitoje trumpai, bet vaizdingai ir išsamiai apžvelgė Kario žurnalo paskirtą, jo turinį ir tikslą. Po jo įžanginės kalbos buvo iškelta daug įvairių klausimų, kurie lietė grynai Kario žurnalą. Vieną kitą iškeltą klausimą, nors ir labai trumpai, tenka iš jų paminėti. Plk. inž. A. Novickis pageidavo, kad straipsniai, kaip Gruodžio 17, Karyje neturėtų būti talpinami, nes tokie straipsniai yra grynai politinio pobūdžio. A. Budreckis su ta nuomone nesutiko ir pareiškė, kad Gruodži 17 įvykiai yra istorijos praeitį ir tokie pobūdžio straipsniai spausdinti Karyje nėra nusikaltimas, nes parašyti ne tik pasiremiant atsiminimais, bet ir dokumentais, o be to, pagrindinį, anot jo, vaidmenį Gruodžio 17 perversme suvaidino Lietuvos kariuomenė. Tėvynės laikraščio red. A. Sodaitis, J. Rūtenis, St. Gudas ir V. Šventoraitis pažymėjo, kad Kario žurnalo turinys yra įvairus, įdomus. Po pasitarimų prie vaišių stalo išklause trumpą meninę dalį, kurią atliko Vincas Jonikas ir Br. Balčiūnas.

### Niujorko skyriaus atstovai ramovėnų suvažiavimuose

L.S. Ramovės Niujorko skyrius visuomet siunčia savo atstovus į ramovės suvažiavimus, kurie įvyksta Čikagoje, Klevelande ar kitose vietose. 1954 m. gegužės mėn. 20 d. ramovėnų suvažiavime, įvykusiame Čikagoje, iš Niujorko dalyvavo atstovas Vaclovas Alksninis. Jis suvažiavime iškėlė Kario žurnalo klausimą ir jo finansinę padėtį. Iki šio suvažiavimo, kaip jis pareiškė, Kario žurnalas priklausė privatiems asmenims, kuris vos tik, sumažėjus prenumeratorių skaičiui, teišsilaiškė. Jei norima Kario žurnalą išlaikyti, tai reikėtų jį pa-

versti sąjungos organu ir sudaryti apyvartos kapitalą, kuris palaikytų žurnalo egzistenciją. Kapitalą, kaip jis pageidavo, sudaryti nesunku, tik reikėtų noro ir pastangų. Kiekvienas ramovėnas be prenumeratos durturėtų įnešti į Kario žurnalo sąskaitą 10 dol. Jo iškeltai minčiam suvažiavimas pritarė ir tą reikalą pavedė sutvarkyti Centro valdybai, bendradarbiaujant su Niujorko Ramovės skyriumi ir Kario redakcija.

Niujorko Ramovės skyriaus atstovai dalyvavo ir kituose suvažiavimuose, kurie įvyko 1956 birželio mėn. 30 d. Čikagoje ir 1980 m. gegužės mėn. 24 - 25 d. Klevelande. Abejose suvažiavimuose dalyvavo atstovais Kario red. Z. Raulinaitis, J. Kiaunė, V. Vilkutaitis ir kiti. Tiek Čikagoje, tiek ir Klevelande Z. Raulinaitis padarė platų pranešimą apie Kario žurnalą ir jo finansinę padėtį. Pageidavo, kad būtų suaktyvintas Kario žurnalo prenumeratorių verbavimas ir taip pat iškėlė kitus klausimus bei pasiūlymus, o J. Kiaunė — atkreipti dėmesį į neteisingus mūsų spaudoje daromus Lietuvos kariuomenės priekaištus, kuriuos reikėtų atmesti. Invalidų vardu jis dar padėjo už šalpa, o Vyt. Vilkutaitis — Centro valdyba reikėtų rinkti tik iš Čikagos, o kiti sąjungos organai gali būti renkami ir iš kitų vietų.

Per 1980 m. suvažiavimą į garbės teismą buvo išrinkti E. Noakas, Z. Raulinaitis ir J. Rūtenis, o kandidatais — J. Klivečka ir Alf. Samušis.

### Pabaltijos veteranų susitikimai

Pirmas pabaltijos veteranų susitikimas įvyko 1953 m. balandžio mėn. 10 d. Jį suorganizavo L. S. Niujorke Ramovės skyrius. Jame dalyvavo Estų Nepriklausomybės Karių Veteranų Sąjungos atstovai plk. ltn. Reissas ir kpt. ltn. J. Plaks ir Latvių Dauguvos Vanagi vyr. ltn. dr. H. Vitols ir ltn. A. Lindacis. Posėdžiui pirmininkavo plk. J. Šlepetytis, kuris buvo svarbiausias šio susitikimo organizatorius. Iš lietuvių dalyvavo Z. Raulinaitis, V. Alksninis, J. Andriušis, ir Vyt. Vilkutaitis. Buvo pasiinformuota apie atsargos karių veiklą, invalidų šalpa ir kitais klausimais.

Tokius veteranų susitikimus darydavo estai ir latviai, kuriuose dalyvavo ir lietuviai, buvę kariai. Apie pabaltijo veteranų susitikimus plk. J. Šlepetyš padarydavo pranešimus per ramovėnų susirinkimus.

#### Pagerbiami ramovėnai

Niujorko Ramovės skyrius pagerbia ir savo narius. Vieniems tuos pagerbimus surengia ramovėnai, Kario žurnalo štabas, Amerikos Lietuvių Legiono Štabas, kitiems skautai, o treptiems sudaryti iš įvairių organizacijų atstovų komitetai, į kuriuos įėjo ir ramovėnai.

New Yorko Ramovės skyrius yra surengęs net keletą savo narių pagerbimų.

Pirmasis buvo pagerbtas Stasys Butkus. Jo pagerbimas įvyko 1958 m. balandžio mėn. 19 d., kurį surengė artimieji Kario žurn. bendradarbiai,



AL Legiono Dariaus ir Girėno posto Nr. 1 štabas. Iš kairės: V. Zaruskas, J. Klimavičius, J. Kumpikas, V. Vyšnius, A. Kondrotas. Stovi: B. Labuckas, V. Jonikas ir K. Kepalas. 1986.



Kariuomenės šventėje pagerbiami savanoriai kūrėjai — skautai prisega gėles

pavesti Kario redakcijos. Apie Stasi Butkų kalbėjo Zigmąs Raulinaitis, plačiai atpasakodamas jubilato asmenį ir jo nuveiktus darbus. Jubiliatą pasveikino gen. kon. J. Budrys, savanorių kūrėjo vardu J. Kiaunė, Invalidų d-jos vardu Br. Tvarkūnas, buvęs Krašto apsaugos ministras gen. Kazys Musteikis (raštu) ir kt., Br. Tvarkūnas jam įteikė dovanėlę aukso žiedą su Vyčio kryžiaus ženklų. Be šios dovanėlės, jam dar buvo įteikta visa eilė dovanų. Vienoje dovanoje buvo atvaizduotas Geležinis vilkas su Lietuvos vėliava.

Stasio Butkaus pagerbime dalyvavo jo sūnus, prof. dr. J. Puzinas ir Amerikos lietuvaite Kazimiera Genevich, kuri spaudai paruošė "Vyrai Gedimino Kalne" rankraštį.

1960 m. sausio mėn. 16 d. pagerbiant gen. kons. Joną Budrį, švenčiant jam 70 metų amžiaus sukaktį, Kario žurnalo štabas įteikė jam simbolinę dovaną jo paties portretą, Klaipėdos vado sukilėlio uniformoje. 1962 m. kovo mėn. 31 d. pagerbiant prof. Kazį Kepalą 70 metų



Prof. K. Kepalas



Kpt. P. Jurgėla sega gėlę g. kons. J. Budriui

amžiaus sukaktį, Kario žurnams ar ne, Niujorko Ramovės skyrius įteikė bendrą dovanėlę — parkerį ir J. Rūtenis paskaitė iš "Kario kronikos" eiliuotą kūrinių apie K. Kepalo pagerbimą. 1974 m. rugsėjo mėn. 8 d. pagerbiant Jurgį Kiaunę, sulaukusį 70 metų amžiaus, Niujorko Ramovės skyrius įteikė diplomą, ir vėliau jis buvo pakeltas Niujorko Ramovės skyriaus ir sąjungos garbės nariu. Žodžiu, pagerbiant visuomenės veikėjus, ar jis priklausė ramovėnams ar ne. Niujorko Ramovės skyrius ar Kario žurnalo štabas visuomet prisidėdavo prie jų pagerbimo, aktyviai dalyvaudavo ir pasakėdavo sveikinimo kalbas.

#### Niujorko Ramovės skyrius

neužmiršta ir mirusiųjų savo narių Ramovėnų gretos kiekvienais metais retėja. Į amžinybę jau yra iškeleliavę gan gausus ramovėnų būrelis. Vieni palaidoti Cypress Hills kapinėse, kiti kitose kapinėse. Nors gyvųjų tarpe jų nėra, bet ramovėnai jų neužmiršta ir kiekvienais metais Kapų dieną (Memorial Day) juos prisimena. Tą dieną Tėvų pranciškonų koplyčioje, 361 Highland Blvd., Brooklyne, ramovėnai su šeimomis, birutietėmis ir šauliais, išklaušę mišias, kurias atlaiko vienas iš tėvų pranciškonų už mirusiųjų narius ir

po pamaldų nuvyksta į Cypress Hills kapines, kur daugiausia palaidota buvusių ramovėnų. Kapinėse kun. A. Račkauskas ar kitas vietos kunigas, sukalba už mirusiųjų vėles maldą. Po maldos visi drauge aplanko kiekvieno ramovėno kapą ir ant jo padeda gėles.

Ramovėnai gausiai dalyvauja ir savo narių laidotuvėse, nors jos įvyksta ir ne Niujorko ribose. 1968 m. lapkričio mėn. dalyvavo Stasio Butkaus laidotuvėse. Stasys Butkus buvo palaidotas St. Charles kapinėse, Long Island, N.Y. Kapo paminklą pastatė ramovėnų sudarytas komitetas, į kurį įėjo L. Bileris, Z. Raulinaitis ir J. Sirgėdas. Antkapio pašventinimas įvyko 1965 m. gegužės mėn. 23 d. Pašventino kun. A. Račkauskas. Kalbą prie kapo pasakė ramovės skyriaus pirm. V. Alksninis

Ramovėnai į amžino poilsio vietą palydėjo ir savo garbės narį Izidorijų E. Kraunaitį. Prie jo karsto ėjo ramovėnų garbės sargyba — V. Alksninis, A. Kirkyla, J. Liaukus, L. Virbickas ir Z. Raulinaitis. Atsisveikinimo žodį prie jo kapo yra tarę: poetė Audronė (Ona Balčiūnienė), V. Alksninis, A. Kirkyla ir L. Virbickas.

Taip pat ramovėnai dalyvavo Vienybės red. Juozo Tysliavos atsisvei-



Niujorko ramovėnai lanko kapines

kinime, įvykusiam Vieniūbis redakcijoje. Z. Raulinaitis Niujorko Ramovės skyriaus ir Kario žurnalo štabo vardu pasakė atsisveikinimo kalbą.

#### Ramovėnai visuomeninėje veikloje

Ramovėnai dalyvauja 16-to Vasario, Klaipėdos, Dariaus ir Girėno minėjimuose, paraduose, suvažiavimuose, skaito paskaitas bei pasireiškia kituose rengimuose bei pobū-

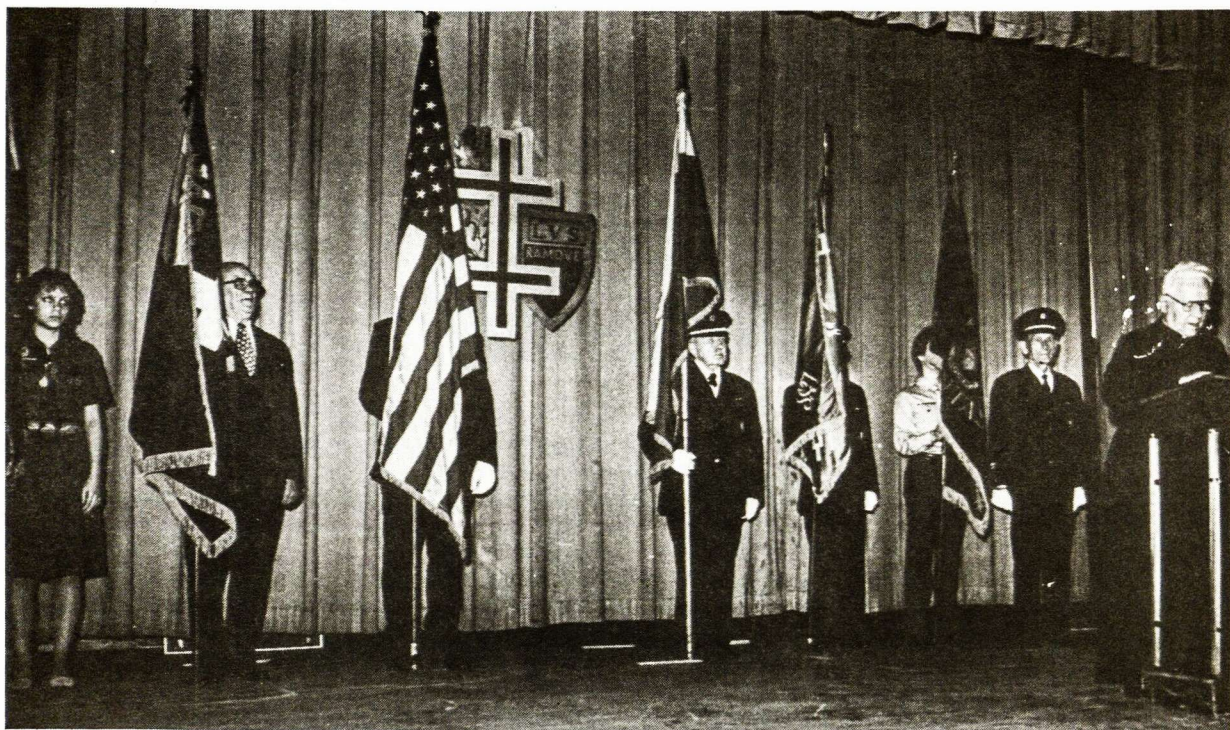
viuose. 1965 m. gruodžio mėn. 19 d. Z. Raulinaitis skaitė paskaitą Tautininkų sąjungos Brooklyno skyriaus susirinkime, kuris įvyko Lietuvių Atletų Klube. Paskaitos tema buvo įdomi, kuri sukėlusi daug klausimų ne tik iš karinės, bet ir politinės srities. Taip pat Z. Raulinaitis dalyvavo 1970 m. rugsėjo mėn. 15 d. Sardinijoje Niujorko valstijos gubernatoriaus suruoštame spaudos atstovų priėmime. Be jo, dar dalyvavo

Laisvės Žiburio vedėjas Romas Kezys ir Niujorko lietuvių respublikonų pirm. Stasys Gudas.

1967 m. gegužės mėn. 13 d. ramovėnai dalyvavo parade, kuris įvyko Niujorke. Jį surengė Amerikos Lietuvių Legionas. Šio parado demonstracijos šūkis buvo "Lithuanian Americans support Boys in Vietnam". Šiame parade dalyvavo dr. Petras Vileišis, kpt. A. Rugys, A. Bud-



Niujorko ramovėnai 1967 m. gegužės 13 d. parade



Vėliavos kariuomenės šventės minėjime 1983.XI.20. Invokaciją skaito kun. A. Račkauskas

reckis, V. Mažeika, A. Vakselis ir gausus būrelis lietuvių jaunimo.

Ramovėnai, kaip ir kitos organizacijos, prisideda ir prie Klaipėdos minėjimo rengimo. Programa per Klaipėdos minėjimą yra maždaug tokia pat, kaip atliekama per Lietuvos kariuomenės atkūrimo šventę. Kai dar buvo gyvas liuteronų kunigas dr. Petras Dagys, minėjimai įvykdavo Christ Congregation Church parapijos salėje, Woodhavene. 1970 m. sausio mėn. 18 d. Klaipėdos minėjime per pamaldas dalyvavo kun. dr. T. Žiūraitis, O.P., atvykęs iš Vašingtono. Jis pasakė pamokslą, kuriame iškėlė žmogaus pareigas savo tautai ir žemei. Taip pat trumpą pamokslėlį pasakė ir kun. dr. P. Dagys. Pagrindinę kalbė per akademią pasakė Mažosios Lietuvos sūnus J. Stiklorius iš Filadelfijos.

Klaipėdos minėjime, kuris įvyko 1974 m., per akademinę dalį V. Šventoraitis ir Liūdas Tamošaitis parodė skaidres, kuriose buvo atvaizduota

žymieji asmenys, prisidėję prie Klaipėdos krašto atvadavimo.

Ramovėnai rengia ir knygų pristatymą. Yra pristatę dvi knygas: dr. K. Jurgėlos knygą "Lietuvos sukilimas 1862 - 1864" ir K. Ališausko "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės". Pirmoji knyga buvo pristatyta dr. K. Jurgėlos. Jos pristatymas įvyko 1971 m. rugsėjo mėn. 19 d. Kultūros Židinyje. Knygą pristatė Aldona Čekienė. Ištraukas iš knygos skaitė Br. Balčiūnas. Po minėjimo buvo surengta Lietuvos žemėlapių ir litografijos parodėlė.

Šiek tiek iškilmingiau buvo pristatyta K. Ališausko knyga. Jos pristatymą surengė 1973 m. sausio mėn. 7 d. Kario žurnalo redakcija. Pristatymas įvyko Kultūros Židinyje. Scena buvo papuošta dail. J. Juodžio, kurios gilumoje buvo pakabinta: raudoname dugne Vyčio kryžius su kardais, o apačioje karin. Juozapavičiaus žuvinimas ant Alytaus tilto.

Knygos pristatymą atidarė redakci-

jos narys Jonas Rūtenis. Už garbės stalo sėdėjo savanoriai — kūrėjai K. Algenis, J. Kiaunė, J. Šlepetytis ir L. Virbickas. Jie buvo pagerbti atsistojimu. Po to red. Z. Raulinaitis pristatė knygą "Lietuvos kovos dėl nepriklausomybės" I-mąjį tomą. Akademija dar buvo pajavairinta menine dailimi: Br. Balčiūnas paskaitė keletą ištraukų iš savanorio — kūrėjo Antano Šukio knygos." Du mediniai ir trys geležiniai kryžiai" apie kautynes prie Dauguvos ir J. Rūtenis iš savo kūrybos ištrauka iš Žalgirio dramos.

Baigiant šią trumpą Niujorko Ramovės skyriaus veiklos apžvalgėlę, norėtusi dar pasakyti, kad ir dabar, nors jų gretos praretėjusios, dirba ir toliau, kaip ir pirma, nepalaužiamu ryžtu tautos išlaisvinimo srityje. Tepadedą jiems Dievas jų užsibrėžtame tiksle.

Naudotasi literatūra:

1. Lietuvių Veteranų Sąjungos Ramovės pirmas Dešimtmetis 1950 - 1960.
2. Karys, pradėdant nuo 1951 - 1982 m. imtinai.



### Atominio karo mitas ir realybė

Švedų Karališkoji Mokslų Akademija paskelbė Paul J. Crutzen (Max Plank institute for chemistry) ir John W. Birks (University of Colorado) sudijos duomenis, rodančius dulkių ir suodžių įtaką atmosferai, kilus vidutinio dydžio atominiam karui.

Šie abu mokslininkai mano, jog be padarytos sprogimo metu žalos bei radiacijos, tonai dulkių ir suodžių, išmestų į erdvę, drastiškai sumažintų planetarinę temperatūrą, kuri nukristų nuo -20 iki -28 laipsnių Celsijaus.

Mokslų Akademija, reaguodama į šios studijos išvadą, paprašė grupę mokslininkų, vadovaujamų prof. Carl Sagan, pareikšti savo nuomonę.

Mokslininkai sutinka, kad atominame konflikte panaudojus 100 megatonų bombą, planetos temperatūra nukristų. Ir juo daugiau megatonų būtų panaudota, tuo temperatūros kritimas būtų didesnis ir užtruktu ilgiau. Tą laikotarpį jie pavadino "atomine žiema" (nuclear winter). Mokslininkų nuomone, tokia "atominė žiema" galėtų tęstis, jeigu būtų panaudota 100 megatonų atominės energijos, nuo 100 iki 400 dienų. Tęstųsi daug ilgiau, panaudojus 5000 megatonų.

Kad geriau suprastumėm "atominės žiemos" pasekmes, pirmiausia reikia suvokti pagrindines atmosferines funkcijas. Mūsų klimatas yra tiesiog proporcingas radiacijos kiekiui į mūsų žemę. Jeigu radiacijos kiekis mažės, tai planeta atitinkamai atšals.

"Ames Research Center NASA" tyrimų grupė apskaičiavo, kad 100 megatonų sprogimas išmestų tiek dulkių ir suodžių, kad užblokuotų saulės šviesą.

Atmosfera yra kaip šiluminė uždanga, sudaranti šiltadaržio efektą. Saulės šviesa lengvai pereina per atmosferą, bet šiluminė arba infraraudonoji (infrared) radiacija nepraeina. Vanduo lietaus ir kitokioje formoje absorbuoja karštį, reguliuoja milžinišką saulės temperatūrą ir leidžia sušilti žemės paviršiui. Jei matomos radiacijos kiekis, pasiekiantis žemės paviršių, yra užblokuotas, bet šiluminė energija (infrared) radiacijos neužblokuota, tada temperatūra krinta drastiškai, nes šiluma yra nukreipiama nuo žemės paviršiaus.

Žymiausias šalutinis atominis sprogimo produktas yra "AEROSOLS". Tai smulkios suodžių bei dulkių dalelės, pakibusios ore. Šių dalelių spalva veikia absorbavimą ir matomą bei nematomą (infrared) radiaciją. Suodžių dalelės yra tamsios spalvos ir absorbuoja šviesą. Tai reiškia, kad dalelės neabsorbuos karščio, bet atstums ir tuo būdu bus didesnis atšalimo efektas.

Atominė ataka, tikimasi, bus nukreipta į raketų bazes, kariuomenės štabus bei vadovietes, didžiuosius miestus ir kitus karinius taikinius. Tačiau "atominės žiemos" hipotezė yra kritikuojama. Kritikuoja ją ir šios studijos autoriai, įrodinėdami, jog neįmanoma šios hipotezės patikrinti dėl to, kad nėra pakankamai planetarinės atmosferos modelių. Tačiau

dėl tos pačios priežasties negalima paneikti ir pačios hipotezės.

Atrodo, kad Sovietų Sąjungos mokslininkai ypatingai stengiasi paremti šią hipotezę. Sovietų mokslininkų savarankiška studija remiasi, visgi, amerikiečių mokslininkų studija. Antra vertus, kaip dr. Goure galvoja, sovietai yra suinteresuoti šią koncepciją panaudoti propagandai vakarų spaudoje, kadangi ji sovietų spaudoje iki šiol nebuvo paskelbta, o pranešimai apie šią koncepciją tebuvo skelbiami tik sovietų leidžiamuose anglų kalba spausdiniuose.

Šios koncepcijos ("nuclear winter") kritikai taip pat nurodo, jog išvados buvo padarytos be ilgesnių studijų ir paremtos tik vienu "two-dimensional" planetarinės atmosferos kompiuterio modeliu, kuris net nėra tinkamas nustatyti tolimesniems (long range) atmosferos pasikeitimams, nebekalbant apie sąlygas, galinčias susidaryti po atominės atakos.

Įsidėmėtina — šios skirtingos nuomonės nėra priimtoms nei karinių, nei politinių vadų.

Jeigu ši "atominės žiemos" koncepcija yra teisinga, tai atominis konfliktas būtų savižudybė. Tačiau tada kyla klausimas, kas pasidaro su nuomone, kad tik mirties baimė sulaiko priešą nuo atominės atakos. Ar tada "Star war" (žvaigždžių ar erdvės karas) idėja neatrodo dar patrauklesne, jeigu "atominės žiemos" būtų galima išvengti susprogdinant atomines raketas erdvėje? Ir priešingai — ar tai tik gundyty priešą, netikintį šia koncepcija, pradėti atominį karą, žinant, kad užpultasis tiki šia koncepcija, pradėti atominį karą, žinant, kad užpultasis tiki šia koncepcija.

JAV apsaugos departamentas yra susirūpinęs dėl šios koncepcijos ir yra įsakęs Apsigynimo nuo atominių ginklų skyriui ar agentūrai (agency) pagrindinai išstudijuoti šio reikalo nuomones.

### J. Stelmokas

(Pasinaudota "International Combat Arms, 1986 m. kovo mėn. laida)





### Naujienos JAV žemyno kariuomenės (Armijos) ginkluotėje

Clevelande yra leidžiamas dvisavaitinis žurnalas "Machine Design", kurio 1985 m. gruodžio 12 d. numeryje buvo išspausdintas to žurnalo vyr. redaktoriaus Robert B. Aronson straipsnis apie naujienas JAV armijos ginkluotėje. Straipsnis paremtas autoriaus pasikalbėjimais su įvairiais tos srities pareigūnais Pentagone. Čia tą straipsnį sutrumpintai apsakojame.

1986 m. biudžete armijai skiriama 82 milijardai (bilionai), iš kurių 17 milijardų bus išleista ginklams įsigyti. Kylančiai grėsmei atremti naujoje ginklų sistemoje bus skiriama daugiau svarbos didesniai ugnies galinimumui, didesniai judrumui su minimumu priežiūros.

Sovietų grėsmė apsprendžia armijai reikalingų ginklų ir pagalbinių sistemų pobūdį. Sovietai tradiciniai rėmėsi ginklų, ypač šarvuočių kiekiu, o ne kokybe. Analizė parodė, kad jų ginkluotės kokybė taip pat žymiai pagerėjo. To išdava: grėsmingos sovietinės žemyno pajėgos. Vienas karinis analizuotojas pareiškė viltį, kad bent jų mokyme ar moralėje yra kurių žymesnių nepriteklių, nes jų ginkluose tokių nėra.

Armijos planuotojams reikia ruošti gintis nuo tradicinio masinio tankų keliomis bangomis vykdomo puolimo, nukreipto į kelis taškus. Su amerikiečių dabartiniais ištekliais tokį puolimą atremti tik kautynių lauke yra nepraktiška. Prileidžiant, kad bus kaunamasi Europoje, tenka apsiriboti ir taktiniais sumetimais užleidžiamos teritorijos kiekiu.

Šiai grėsmei atremti armija suformulavo "gilaus puolimo" sąvoką, būtent, smogti giliai į priešo zoną, tuo sukliudant jo gyvąjį jėgą ir priemonėms pasiekti kautynių lauką. Geriausia, toks puolimas turėtų būti atliktas be žmonių, panaudojant raketą, artileriją, arba kaip pakaitą, aviaciją.

Išardant masinius telkinius, vienas prieš vieną ginklai nėra veiksmingi (atseit, viena raketa ar vienas pabūklas prieš vieną tanką). Armija ieško plotą padengiančių ginklų, kurie

galėtų iš karto sunaikinti daug taikinių. Pirmas toks į armijos ginklavimą įjungiamas ginklas yra pakartotinio leidimo raketų sistema (multiple-launch rocket system — MLRS). Ši sistema paleidžia raketą, kuri gali būti pritaikoma eliminuoti specifinei grėsmei. Vieno MLRS vieneto ugnies pajėgumas prilygsta paprastos artilerijos 18 pabūklų baterijos pajėgumui. Kautynėse raketos iš MLRS yra paleidžiamos į taikinio plotą, kur jos išleidžia antrinius sprogmenis, kurie ten išsisklaido ir sprogsta. Toks ginklas būtų naudingas sunaikinant gyvosios jėgos telkinius.

Gilaus puolimo sėkmingumui taip pat svarbu įprastinės artilerijos tolašumo ir taiklumo padidėjimas. Šiuo metu artilerija siekia apie 30 mylių. Šį tolašumą galima būtų žymiai padidinti sviediniams pridendant mažus raketinius variklius. Šiam tikslui pasiekti reikia išspręsti dvi problemas, būtent, reikalinga patikima, miniatiūrinė elektroninė kontrolės sistema, kuri galėtų veikti šuvo ir lėkimo sąlygomis, ir raketinis variklis, kuris veiktų su reikalingu tikslumu. Variklis turi pradėti veikti nustatytoje trajektorijos dalyje ir duoti tikslų impulsą sviediniui tiksliai nunešti į taikinį.

Vėl kitos pastangos yra kreipiamos sukurti "protingus" artilerijos sviedinius. Artilerijos sviediniams pridėdami lazerį sekanti įrengimai ir vairuojamos plokštumos, tuo sviedinius paverčiant lyg sklaidytuvais. Žemėje esančio sekėjo lazerio spindulys taikinyje sviedinio "pamatomas" ir sviedinys nukrypsta į taikinį.

Armija taip pat ieško veiksmingesnių priemonių išbarstyti minas. Vystomos sistemos paskleisti didelius kiekius minų panaudojant lėktuvus ar auto priemones.

### Judrumas

Armijos galvosenoje didesnį pasiekimą parodo lengvųjų puolamųjų vienetų kūrimas. Tokie vienetai kuriami reaguojant į augančią terorizmo ir mažų karų grėsmę, panašiai kaip tai įvyko Granadoje. Norima turėti kelias strateginiai judrių da-

linių divizijas, kurias į pavojingas vietas būtų galima greit perkelti oru ar jūra. Norima, kad šios dalys galėtų greit atvykti ir padėti stabilizuoti, ar kai kuriuos plotus išlaikyti iki atvyks sunkieji vienetai.

Yra karinė aksioma, kad taktiniai judrios dalys, galinčios greit judėti kautynių lauke, yra labai menkai judrios strateginiai, nes sunku šiuos dalinius ir visas jų priemones transportuoti į kautynių zoną. Naujosios lengvos divizijos turės gerą strateginę judrumą, nes jos turės "trumpą tiekimo uodegą". Vistik atsiradę vietoje, galimoje mūšio zonoje jos bus ribotai judrios.

Ginklų ir pagalbinių priemonių dydis, svoris ir skaičius bus ribotas. Pagal vieną planą jos neturės šarvuočių. Didžiausia auto priemonė bus į džypą panašus "Hummer", o didžiausias ginklas — 155 mm haubica.

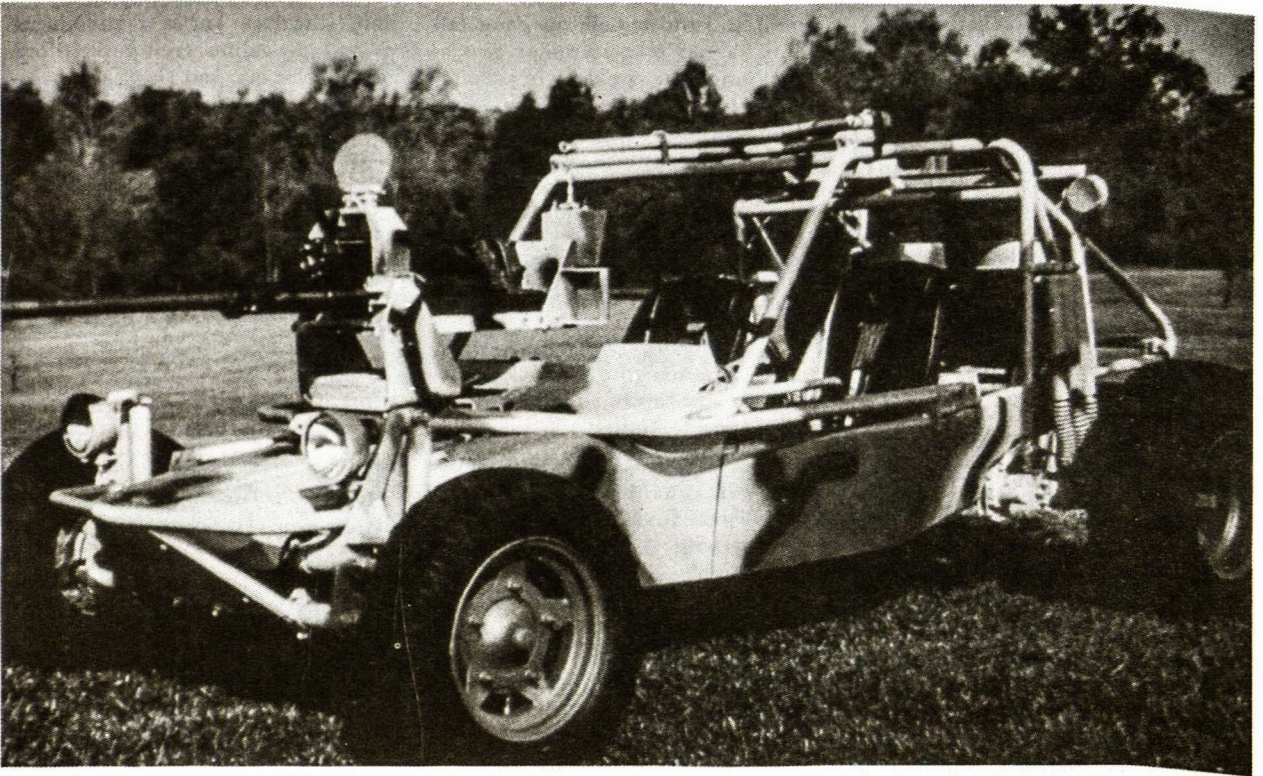
Armijoje kuriama lengvesni, kompaktiškesni ginklai ir kitos priemonės. Svarstoma sintetinių medžiagų panaudojimas kai kurių artilerijos dalių svoriui sumažinti.

Svorį sumažinti padės ir modernaus įpakavimo panaudojimas. Laidantis tradicijos, municija būdavo pakuojama tvirtose medinėse ar metalinėse dėžėse. Pritaikant jau esamus pramoninius popierinius ar plastinius įdarus, būtų galima sutaupyti nemaža svorio transporte.

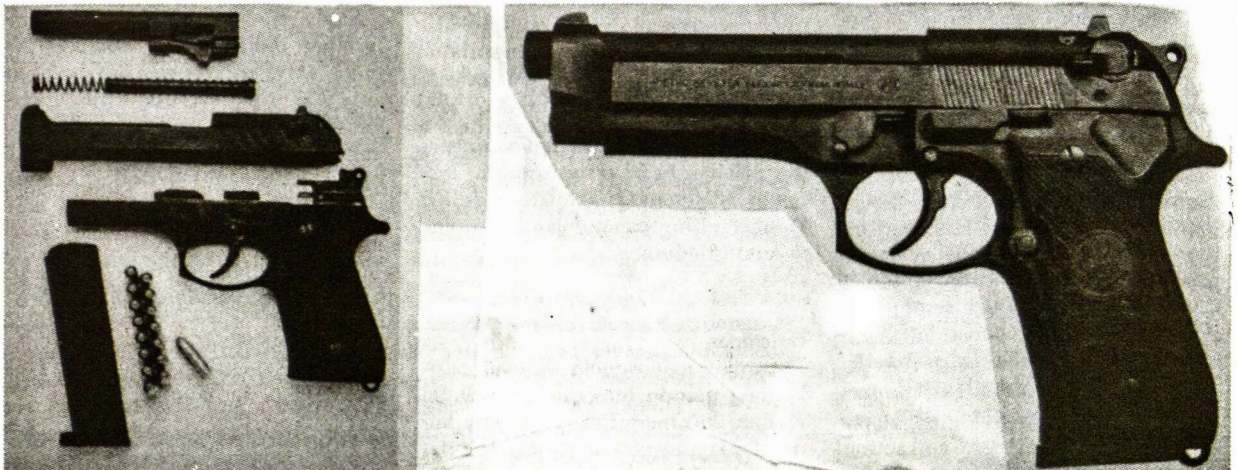
Šioms naujosios lengvoms dalims formuoti daugiau karių nereikės. Armijos aktyvios pajėgos liks ir toliau apie 1.5 milijono. Armijos planuotojai galvoja, kad reikalingi žmonės galės būti rasti, sumažinant pagalbines funkcijas vykdančių žmonių skaičių. Pavyzdžiui, naudojant daugiau iš anksto paruošto maisto, kiekvienoje kautynių grupėje galima sumažinti virėjų skaičių. Automatizuojant tiekmenų transportą, panaudojant naujausias komercines priemones, bus sumažintas žmonių skaičius tiekimo tarnybose.

(Straipsnio tįsa sekančiame KARYJE). Teksto iliustracijos sekančiuose dviejuose puslapiuose.

Straipsnį paruošė S. T.



Šis iš sportinio autovežimio išvystytas autovežimis bus naudojamas armijos lengvųjų dalinių. Jis bus ginkluotas viela valdoma prieššarvine raketa (TOW) arba 30 mm pabūklų. Vietoje šarvų, jo pirmenybę sudarys judrumas ir sugebėjimas pirma paleisti ugnį



Vietoje M1911 modelio 45. kalibro pistoleto įvedamas 9 mm Beretta pistoletas. Jis lengvesnis, taiklesnis ir patikimesnis. Su 15 šovinių apkaboje jis sveria 1,223 kg.



Bradley Fighting Vehicle — JAV mechanizuotų pėstininkų naujas ginklas. Šis šarvuotis yra šarvuotas aliuminio šarvais, ginkluotas 25 mm pabūklų, 7,62 mm kulkosvaidžiu ir viela valdomomis (TOW) prieššarvinėmis raketomis. Šio šarvuočio M2 versija, vadinama Infantry Fighting Vehicle, bus naudojama žvalgybai ir saugai, o M3 versija, Cavalry Fighting Vehicle — kariams pervežti ar kautynėms.



JAV žemyno kariuomenės M11A2 8 colių (203 mm) savieigė haubica — senas, bet nuolat tobulinamas, veiksmingas ginklas

## TRUMPOS ŽINIOS

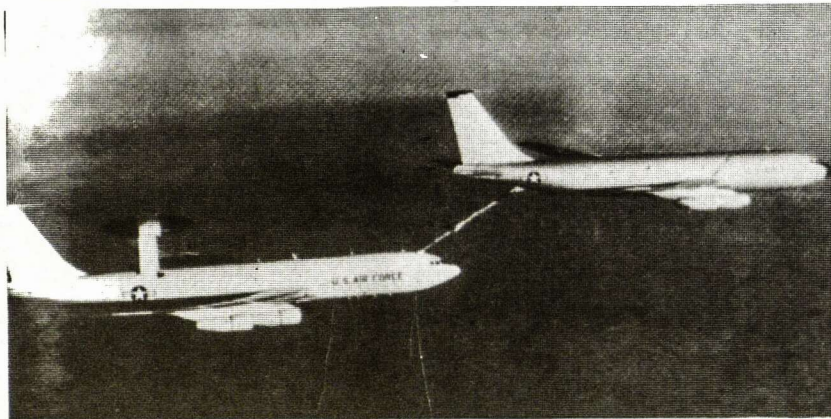
— 1985 m. liepos - rugpjūčio m. manevrų metu prancūzai iš lėktuvais FICR "Mirage" vykdė "puolimą" į šiaurės poliaus sritį. Pasipildę kurą ore, lai-

— Atominiiais užtaisais raketų grėsmėje atsirado vadinami "mažos įtampos tarptautiniai konfliktai", dar kitų vadinami "nešvarūs karai", pasireiškiantys įkaitų paėmimu, o jų išlaisvinimu, partizaniniais veiksmais, kariniais patarėjais, kurie reikalingi

daliniai susidedantys iš 10-15 kovotojų sėkmingai veikia Afganistane prieš laisvės kovotojus, puldinėjant naktį partizanų tiekimą ir jų mažesnes buveines.

— Po 1985 m. Genevos konferencijos pasaulio spauda plačiai komentuoja dviejų galingiausių valstybių nusiginklavimo galimybes, kuriose slypi nenugalimų kliūčių. Amerikiečiai, pradėję erdvių apsigynimo planą, negali sustoti tol, iki sovietai pradės realiai (be pažadų laužymo) mažinti branduolinių ginklų ir leis vakariečiams akivaizdžiai tikrinti pažadų vykdymą. Sovietai negali pradėti nusiginklavimo, kol nebus iš vakarų Europos atitrauktos "Pershing" raketų baterijos, kurių šiuo metu apie 110 raketų ir 1988 metais planuojama išdėstyti Anglijoje 160, Olandijoje 48, Italijoje 112, Vak. Vokietijoje 96, Belgijoje 46, nes vakarinėje Uralo pusėje sovietai turi 440 ant vežiojamų platformų SS-20 branduoliais užtaisais raketų ir parengtyje laiko apie tris ketvirčius milijono kariuomenės vakariniame Sovietų Sąjungos pasienyje, neskaitant tautinių rytų Vokietijos, Čekoslovakijos, Vengrijos, Lenkijos. Kalbama apie NATO ir Varžuvos pakto branduolinių ginklų mažinimą, bet neužsimenama apie Kinijos, Indijos, Izraelio, Pietų Afrikos ir kitų valstybių tariamus branduolinius ginklus ir pajėgias valstybes juos pasigaminti, kad prisijungtų prie nusiginklavimo. Vakariečiams nusiginklavimas nebus įmanomas tol, kol iki sovietai nepradės mažinti jų organizuojamą ir remiamą arptautinę įtampą ir neatitrauks karinių jėgų iš užimtų Europos kraštų.

— Amerikiečių firma "Exton" pagamino mechaniską peilį, pritaikytą daugelio sluoksnių - korėto stiklo, plastikos, grafito, aliuminio ir kt. plokščių pjaustymui. Peilis judėdamas dideliu (ultrasoniniu) greičiu pjauna minėtas medžiagas molekulinio smulkumu, nesudarydamas nuodrožių, todėl nupjautų vietų nereikia išbaigti, nes pjūvio paviršius būna labai lygus — švelnus, tokiu būdu sutaupomas medžiagos išbaigimo darbas ir gaunamas išskirtinai lygus pjūvio paviršius. Keičiant peilio me-



Kuro papildymas ore

ke 6 valandų 20 minučių FICR nuskrido apie 6000 km. pakelyje vykdydami ir žvalgybos uždavinius. FICR ginkluoti branduoliniais užtaisais vidutinio našumo raketomis.

— Plaukiojimui arktikos srityje po ledu prancūzai pastatė SNA72 mažo greičio (25 mazgų) povandeninį laivą, varomą atominė energija. Mažam greičiui pritaikytas mažesnis reaktorius užima mažiau vietos, dėl to ir laivas mažesnis — apie 235 pėdų ilgio 2500 tonų, ginkluotas 21 colio torpedų laidytojais su 18 torpedų.

— Italai žemės karines jėgas aprūpina traktoriais vežiojamomis patalpomis, skirtomis vadovietėms, radijo ir radaro stotims, lauko ligoninėms, įvairių reikmenų bei kovotojų transportui. Patalpos pagamintos iš specialaus aliuminijaus, ant keturių arba šešių ratų su langais ir šaudymo angomis; sienos atsparios prieš artilerijos skeveldras ir pėstininkų rankinius ginklus. Sunkesnių priemonių pakrovimui ir iškrovimui turi kilnojamą rampą. Patalpos gali važiuoti negrįstais keliais ir sausais laukais.

specialaus tipo ir parengimo kovotojų — fiziniai stiprių, kieto būdo, išradingų, pasiruošusių įvairiems triukams, sabotazams, galintiems pranykti priešo pusėje, ten maitintis gamtos sąlygose, pulti numatytus taikinius bet kuriuo laiku, bet kurioje vietoje netikėtai, staigiai ir atkakliai. Paskutinio dešimtmečio įvykiai paskatino amerikiečius tokiems tikslams paruošti mažus judrius vienetus, nes atsirado būtinas reikalas "nešvariuose karuose" patiems dalyvauti, ginant savus interesus už valstybės ribų, ypatingai kovoje su plintančiu terorizmu, nes geriau sėkmingai naudoti atitinkamai mažas jėgas negu įsivelti į visuotinę karą. Panašioms tikslams specialius mažus dalinius turi anglai SAS (Special Air Services) kovai žemyne ir SBS (Special Boat Services) v. veiksmams vandenyne aplinkoje. Vak. vokiečiai turi GSG (Grenzschutzgruppe) specialiai sienų apsaugai (II pas. kare vokiečiai naudojo platesnio masto specialiai paruoštus diversantų dalinius 1944 m. gruodžio m. 16 d. priešpuolyje Ardenuose). Sovietai prie kiekvieno armijos dalinio turi "Spetsnaz" vienetus žinių rinkimui ir veiksmams priešo užnugaryje; tokie

džiagą ir ašmenis galima pjaustyti įvairias medžiagas.

—Jau penketas metų, kai didžiosios amerikiečių lėktuvų statybos firmos “Boeing”, “Lockhead”, “McDonnell”, “Rockwell” planuoja pastatyti “Rytų Ekspresą” lėktuvą, kurio kelionė iš Washington’o D.C. į Tokio trukmė apie 2 valandas. Toks lėktuvas pakilęs normalaus lėktuvo kilimo tako virš Žemės atmosferos skristų 25 kartus greičiau už garsą, todėl ir struktūra bei varikliai būtų pritaikyti skristi. Žemės atmo-

feroje ir virš jos. Krūvio kaina būtų apie \$100 už svarą (palyginamai su dabartinio erdvių lėktuvo “Shuttle” yra \$2000 už svarą). “McDonnell” inžinieriaus pareiškimu šio šimtmečio pabaigoje tokie lėktuvai bus naudojami normaliam tarpkontinentiniam susisiekimui.

Panašų lėktuvą “Hotol” planuoja anglai, pritaikytą vertikaliai kilimui ir nusileidimui, tokiu pat virš atmosferos skridimo greičiu, kaip amerikiečių “Rytų Ekspresas”.

Prancūzų firma “Aerospatiale”

planuoja pastatyti tokios pat paskirties lėktuvą panašų į turimą “Concorde” tik dvigubai didesnę (200 keleivių) ir apie 10% greitesnę.

Visų trijų valstybių planuojami “supersoniniai” lėktuvai numatomi naudoti komerciniams ir kariniams tikslams. Be to, galės iškelti Žemės orbiton ryšio satelitus. Inžinieriams bus daug galvosūkiu sukonstruoti variklius, tinkamus skridimui Žemės atmosferoje ir beorėje erdvėje, atatinkamai pritaikant didelės energijos kurą.



### Santykiuose su lenkais spalio 9-sios ir kovo 17-osios lietuvis neužmirš!

Lietuvos ir Lenkijos santykiai Lietuvai atsikūrus

1986 m. sausio 15 Draugas per 10 numerių spausdino 1985 m. vasarą Lenkijoje pasirodžiusio 632 psl. prof. dr. Piotr Lisowski veikalo “Po tej i tamtej stronie Niemna” (Šioj ir anoj Nemuno pusėj) gana plačią apžvalgą, kurią paruošė mūsų istorikas J. Dainauskas.

Lietuvos ir Lenkijos santykių raida Lietuvai atsikūrus domina mus visus, todėl, atrodo, būtų pravartu pasižiūrėti, kaip į tuos santykius žiūri ir kaip juos interpretuoja naujieji Lenkijos istorikai. Autorius lietuvių ir lenkų santykiams domėjosi ir yra parašęs net tris tos srities veikalus, būtent: “Lietuvių-lenkų santykiai 1918-1920 m.”, Pabaltijo kraštai kelyje nuo parlamentarinės demokratijos iki diktatūros 1918-1934” ir “Lietuva ir lenkų reikalai 1939 - 1940 m.”

Autorius yra gimęs 1925 m. Kališe, bet 1939 m. kaip pabėgėlis atsirado Lietuvoje ir gyveno Ukmergės ir

Kedainių apskrityse. Išmoko lietuviškai ir kurį laiką lankė lietuvišką mokyklą, o dabar dirba Lenkijos Mokslų akademijos Istorijos institute.

Šiame veikale minimi beveik visi svarbesnieji Lietuvos gyvenimo įvykiai nuo “Aušros” pasirodymo iki Vokietijos ir Lenkijos karo pradžios. Kaip visi, ypač vyresnieji, gerai žinome, seniau Lietuva ir Lenkija sudarė jungtinę valstybę, o atsistačiusi Lietuva su Lenkija neturėjo ne tik diplomatinį, bet ir kaimyninių santykių.

Autorius siekia supažindinti Lenkijos jaunimą su kaimynais lietuviais, apie kuriuos lenkai labai mažai žino.

Autorius santykių nagrinėjimą pradeda nuo 1863 m. sukilimo žlugimo ir Muravjovo siautėjimo, kuriuo jis stengėsi sumažinti lenkų įtaką Lietuvoje. Minima “Aušra” ir lietuvių tautinio sąjūdžio atsiradimas, kuriam to meto lenkai ne tik nepriarė, bet ir įvairiais būdais trukdė, nes lenkai nebuvo pasirošę pripažinti, kad lietuviai yra skirtingi.

1905 m. įvykiai Lietuvoje iškėlė ir teritorines lietuvių pretenzijas užvirė kova bažnyčiose dėl lietuvių kalbos teisių. Ginčus palaikė kunigų nusiteikimas, kuris vienu buvo lietuviškas, o kitų — lenkiškas. Šie visi įvykiai ir Lenkijoje sukėlė susidomėjimą lietuviais. Mokslų akademija Krokuvoj išleido Antano Juškos “Lietuvių liaudies melodijas” ir vyskupo M. Valančiaus “Žemaičių Vyskupystės” vertimą ir kt. knygas.

Lenkai įrodinėję būtinumą susitarti su lietuviais, bet pripažino

tik lenkų argumentus. Tam reikalui Vilniuje buvo leidžiamas 1905 m. “Kurjer Litewski”, kuris iš tikrųjų kovoje prieš “litomaniją”.

1910 m. lenkam minint Žalgirio mūšio sukaktį, lietuviai nedalyvavo. Nedalyvavo ir unijos atnaujinimo iškilmėse, tačiau Krokuvos universitete buvo įsteigta lietuvių k. ir literatūros katedra.

Spaudą atgavus, lietuvių nuomonės nepasikeitė. Jie reikalavo pilnos emancipacijos, o lenkai buvo linkę jiems pripažinti tik kultūrinės laisvės ugdymą, bet tik politinėje bendrijoje su Lenkija.

Lietuvių siekimus kiek palankiau vertino Socialistų partija, bet ir ji siekė federacijos.

Vadinamieji “krajowcy” (čiabuviai) įrodinėję, kad sulenkėję Lietuvos bajorai iš tikrųjų yra “gente lituani” ir “natione lituani”, t.y. lietuvių genties ir lietuvių tautos, ir todėl jiems reikia suartėti su lietuvių kultūra ir kalba. Toks, pvz., buvęs Mykolas Roemeris, buv. Vytauto Didžiojo universiteto Kaune rektorius, ir kt., bet jo įsteigtas laikraštis išsilaikė tik pusę metų.

Albinas Juozapas Herbačiauskas buvęs didelis suartėjimo šalininkas. Jis tuo metu buvo Krokuvos universiteto lietuvių k. lektorius.

Vadovaujantį lenkų politikoje vaidmenį vaidino vadinamieji endekai (Narodowi demokrati — tautiniai demokratai). Jiems atrodė, kad lietuvių žemės priklausau lenkams ir kad Lietuvos lenkai turi juos sekti. Lietuva pagal juos esanti lenkų žemė,

o lietuvių sąjūdis esąs priešų sąjūdis; o šio sąjūdžio skelbėjai yra chačiai ir muzikai, riaušinininkai, arda seną santvarką.

Iš lietuvių kun. A. Dambrauskas-Jakštas ragino sulenkėjusius bajorus grįžti prie lietuvių, bet lenkų vardu jam atsakė Pajuostės dv. prie Panevėžio savininkas A. Meyszowicz: "Niekad".

Iškilo klausimas, kurios žemės rytys turėtų priklausyti lietuviams ir kurios — lenkams, ir Vilnius pasidarė pagrindinis nesantaikos šaltinis.

1905 m. Didžiajam Vilniaus seime buvo tik nedrąsiai kalbama apie autonomiją, o, iškilus I pasauliniam karui ir Lietuvą okupavus vokiečiams, vokiečiai į lietuvius dėmesio nekreipė. Vokiečių gen. Pfeil Vilnių pavadino "perlu šlovingoje lenkų karalystėje." Lenkų demokratiškos organizacijų blokas 1915.9.23 paskelbė atstatęs Lietuvos didžiąją kunigaikštystę. Lietuviai dėl to protestavo.

1916 m. lietuvių konferencija Berne paskelbė, kad senosios, unijinės, valstybės padalijimai uniją likvidavo. O 1917 m. ir vokiečiai lietuvių korta pradėjo lošti prieš lenkus ir rusus ir pradėjo palankiai žiūrėti į Lietuvos autonomiją. Lenkai pradėjo protestuoti. Neliko skolingi ir lietuviai — ir prasidėjo abipusiai protestai, memorandumai vokiečiams.

Tais pat 1917 m. lietuviai Vilnių išrinko savo Tarybą, kurią vokiečiai siekė padaryti savo įrankiu, bet Taryba atsispyrė.

1918.2.16 Tarybai paskelbus Lietuvos valstybės atstatymą, lenkų veikėjai ją boikotavo ir užginčijo jai teisę kalbėti Lietuvos vardu. Teritoriniai reikalavimai pasidarė konkretūs: Gardino ir Suvalkų gubernijų, kur gyveno daugiau kaip 6 mil. žmonių, kurių tik apie 2 mil. kalbėjo lietuviškai. Lenkai įrodinėjo, kad lietuviškos esančios tik Kauno ir šiaurinė Suvalkų gubernijos dalis. Vokiečių 1916 m. statistika rodė, kad Vilniaus m. buvo 54 proc. lenkų, 41 proc. žydų, ir tik 2.1 proc. lietuvių, bet lietuviai su šia statistika nesutiko.

1918.11.11 Vilnių buvo sudarytas pirmas Lietuvos ministerių kabi-

netas, bet tą pačią dieną Vilnių užėmė lenkai. Varšuvoj sudaryta lietuvių komisija pareikalavo prie Lenkijos prijungti jos pakraščius, t.y. lietuvių ir gudų žemes. Taip pat buvo sudarytas Rytų pakraščių gynimo komitetas, kurio tikslas buvo padėti organizuoti ginkluotas pajėgas Lietuvai ir Gudijai užimti, bet Lenkijos vyriausybė šių siekimų nerėmusi.

Lenkijoj buvo sudarytas specialus valstybės departamentas lietuvių ir gudų reikalams, o 1918.12.21 Varšuvoj buvo sudaryta komisija šiaurinei Lietuvos apygardai administruoti ir parengti jos įjungimą į Lenkiją.

Lietuvos vyriausybė pareiškė Lenkijai savo nusistebėjimą "kad vyriausybė tos tautos, kuri tiek ilgai kovojo dėl savo laisvės, tą laisvę gavusi kaimyninių tautų laisvės negerbia." Pilsudskis bandė gauti vokiečių sutikimą praleisti lenkų dalinius per Baltstogę į Vilnių, o Vilniaus lenkai sudarė savignos "dalinius, bet 1919.1.5 miestą užėmė Raudonoji armija.

1919 m. Lenkijoj vyravusios dvi koncepcijos: endekų už Lietuvos inkorporavimą į Lenkiją ir Pilsudskio grupės — už abiejų valstybių federaciją, o Lenkijos vyriausybė planavo Lietuvą užimti jėga.

1919.4.21 lenkai išstūmė bolševikus ir užėmė Vilnių. Pilsudskis atsišaukimu paragino Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės gyventojus laisvai apsispręsti, bet endekai pakėlė triukšmą ir reikalavo užimti Vilniaus kraštą ir prijungti jį prie Lenkijos.

Antantė buvo nepatenkinta, kad lenkai užėmė Vilnių, nes iš pradžių prancūzai tikėjo, jog Rusija greitai atsistatys, o anglai nenorėjo, kad lenkai įsistiprintų rytiniam Pabaltij. Lietuviai dėl Vilniaus užėmimo protestavo, ir ginčas išėjo į tarptautinę plotmę.

Į Varšuvą atvykusi J. Šaulio delegacija nieko nelaimėjo, nes lenkai reikalavo federacijos, kur užsienio politika, karinė vadovybė geležinkeliai ir paštas ir išdas turėtų būti bendras. Lenkija atsakinėjo pripažinti Lietuvą, nes joje vis dar esą vokiečių karinių dalinių.

Prasidėjo įvairūs demarkacijos linijų projektai, ir lenkai pradėjo karo veiksmus prieš Lietuvą. Atsirado

Foch'o linija, kurios dalis dar ir šandien sudaro Lenkijos sieną su Lietuva. Lietuvių užsispyrimas didino lenkų susierzinimą, nes Lenkija buvo laimėjusi Ukrainoje ir Gudijoje, o Lietuva vis priešinosi. Lietuvių užsispyrimui palaužti Pilsudskis pasiuntė savo artimą bendradarbį Leoną Wasilewskį į Lietuvą, kur jis pradėjo megzti konspiracinę veiklą lenkams palankiai vyriausybei Lietuvoje sudaryti. Jo bendradarbis mjr. T. Kasprzycki, susisiekęs su lietuvių kariuomenės vadu gen. S. Žukausku, kuris esąs pareiškęs, jog Lietuvos kariuomenei vadovaujant tik tam, kad privestų prie susitarimo su Lenkija, ir kad pats jaučiąs lenkas. Sutikęs bendradarbiauti ir Lietuvos Tarybos narys ir pirmojo Lenkijos prezidento brolis St. Narutavičius.

Wasilewskis'ui padėjo nuo 1918 m. Lietuvoje veikianti POW, kuri turėjusi apie 400 narių, bet lietuvių veikėjų nepavyko jį pritraukti. Buvo sutarta įvykdyti perversmą 1919.8.28-29 naktį. Diktatorium turėjęs būti gen. Žukauskas, o ministerių kabinetui vadovautų St. Narutavičius. Jiems buvo užtikrinta Lenkijos finansinė parama. Bet Kaune įvykdyti POW narių suėmimai organizaciją pakrikdė. POW byla buvo užbaigta Lietuvos kariuomenės teisme 1920.12.14-24. Tai buvęs smūgis nerealiems lenkų planams paremtiems tik lenkų noru.

Nepavykus laimėti sukilimu, lenkai siekė Lietuvą kompromituoti propoganda, įrodinėdami, kad Lietuvą ir Lenkiją jungia bendra, sena vakarietiška kultūra. Į šią akciją buvęs įsijungęs J. A. Herbačiauskas.

Lietuvos tarptautinė padėtis stiprėjo, nes 1919.9 anglai pripažino Lietuvą de facto ir atsiuntė 21 anglų karininkų grupę, kuri veikė kaip inštruktoriai lietuvių kariuomenėje.

Lenkai bandė į šią akciją įtraukti ir latvius, didino įtampą prie demarkacijos linijos, iš Seinų kunigų seminarijos buvo išstremti į Lietuvą kunigai ir lietuviai klierikai.

Lietuvos Steigiamojo seimo išrinkimas sudarė pretekstą Lenkijai pripažinti Lietuvą, bet Lenkija to nepadarė.

Redaguoja  
S. Kaunellenė  
531 W. Grand Blvd.  
Detroit, Mich. 48216

Šiuo adresu siūsti  
visą Tremties  
Trimitui skirtą  
medžiagą



## TRIMITAS EINA Į POGRINDĮ

Trimitas, Šaulių sąjungos laikraštis, buvo pradėtas leisti 1920 m. birželio 1 d. Jo sumanytojas ir artimiausias bendradarbis buvo Vladas Pūvis. Buvo leidžiamas grynai tautiniais ir kultūriniais tikslais tol, kol 1940 m. okupantas užėmęs mūsų kraštą pradėjo paraližuoti Lietuvos gyvenimą: suiminėti kultūrininkus, politikus, karininkus, visuomenininkus, moksleivius ir kitus ir kišo į kalėjimus, norėdamas užgniaužti pavergtųjų balsą ir laisvą spaudą. Šaulių sąjungą uždarė.

Tuo siaubingu Lietuvai metu šauliai patriotai stūmė spaudos darbą į priekį, paruošdami Trimitą pogrindyje jau skirtingu vardu — Lietuvos Laisvės Trimitas.

Laikraštis, paruoštas pogrindyje, pasiekia skaitytojus slapta. Skaitytojai sužino iš pirmųjų šaltinių tikrus faktus, tikrąsias nuotaikas bei siekimus pavergtam krašte.

Lietuvos Laisvės Trimitas buvo leidžiamas slapta Lietuvoje ir vokiečių okupacijos metais. Rizikavo leidėjai ir skaitytojai, nes okupantas vokiečiai, pakeitęs rusų komunistą, buvo taip pat žiaurus. Jo siekiai užgniaužti bet kokį pasipriešinimą, užgniaužti net mažiausią laisvės kibirkštėlę.

Ačiū LŠST CV pirmininkui Karoliui Milkovaičiui ir Spaudos — Informacijos ir Kultūros vadovei S. Galinienei už suteiktas žinias ir tris Lietuvos Laisvės Trimito numerius, kuriuos perspausdiname, kad Tremties Trimito skaitytojai pasisemtų dvasinės stiprybės ir vilčių, kad po ilgos, tamsios nakties išauš vėl Laisvės rytas, iškils į dangų trispalvės ir galingai suskambės Lietuvos himnas.

Lietuvos Laisvės Trimitas Nr. 1, 1943 m. rugpjūčio mėn. Leidžia Lietuvių Šaulių Sąjunga.

Tegul meilė Lietuvos dega mūsų širdyse.

Pažadino mus Aušra, prikėlė Varpas, o dabar,

pašaukti Trimito garsų, leidžiame Lietuvos Laisvės Trimitą.

Dabartinį mūsų tautinį susipratimą mes išsikvojame sunkiausiose sąlygose. Spaudos draudimo galybę ir bendrai kovą su rusų valdžia dėl lietuvių spaudos ir teisių turėtų kiekvienas lietuvis žinoti. Mes puikiai suprantam, kad gera valia nei rusų caras, nei vokiečių kaizeris mums laisvės nedavė ir neduos. Mes patys turim ją išsikvoti.

Dabar, XX amžiaus angoje, kada smurto nešėjai mirtinai drasko vienas kitą, matome, kad atėjo laikas rengtis būsimoms nepriklausomybės kovoms — ugdyti karinės veiklos reikalingumą idėjine prasme. Ypatingai svarbi pareiga yra karininkų ir kitų vadų suprasti ir susigaudyti, jei kartais svetima vadovybė, savų karių apsaugojimo sumetimais, į nepateisinamą riziką stumtų mūsų karių dalinių vadovybę ar karininkai turi skubiai susirišti su informuojančia politine krašto vadovybe. Jei dėl techniškų ar kitų priežasčių tokių informacijų negalima būtų duoti, tai mūsų kariai, gavę patikimų žinių apie politinį krašto atsikūrimą, skubiai pasirūpina iš svetimų sričių patekti tėvynėn, kur jie bus labiausiai reikalingi. Skubiu ir saugiu grįžimu turi rūpintis karininkai ar kiti vadai, kurie nuolat turi turėti tamprius tautiniais pagrindais ryšius.

Lietuvio kario ideologija, kuris laikinai svetimoj vadovybėj, turi būti tokia: lietuviškas ginklas ir lietuviškas kraujas — pirmiausia tik būsimai Lietuvai. Tad saugokim savo ir savųjų gyvybę.

Mes žinome, kad vokiečių tarpe yra žmonių, kurie supranta mūsų tautai ir valstybei daromas skriaudas ir kad tokia vokiečių taktika kenkia jiems patiems, ne tik dabar, bet ir ateities santykiuose. Tačiau jų vadai ne protu, bet fanatizmu vadovaujasi. Mes sugebėkim išnaudoti savo padėtį ir būkime naudingi savo tėvų žemei.

### Rugpjūčio 17 d.

Vilniaus komisarui Vulfui vadovaujant, pradėtas rytinių apskričių gyventojų žiaurus naikinimas ir kraustymas. Tas, nežinia kokiais motyvais, žmonių naikinimas palietė lietuviškiausius Vilnijos rajonus. Bet deja, vokiečių galybė pradėjo stipriai braškėti — iš Rusijos fronto vokiečiai ištraukti, dega Balkanai, rūksta Italija. Negalima pasitikėti nei vokiečių aviacija nei laivynu.

Kad penktųjų šio karo metų pradžioj vokiečiams bus riesta — niekam nebetenka abejoti.

Lietuvos Laisvės Trimitas Nr. 2, 1943 m. spalio mėn.  
Leidžia Lietuvių Šaulių Sąjunga.

### Lietuvos Keliu

Daugelis laisvę mylinčių tautų, neišskiriant nei prancūzų, kenčia po vokišku naciškuoju batutu. Laisvės troškimas ir tikėjimas suteikia jėgų pakelti sunkią ir nelygią kovą. Išsilaisvinimo viltys didėja, nes rudasis tironas pradėjo kelią atgal, pats nebetikėdamas laimėjimu. Prispauostos tautos jau pradėjo keltis, nes artėja išsilaisvinimo valanda.

Lietuva žiūri su pasigerėjimu į kitas kovojančias tautas, nes ir pati eina drąsiai į laisvę ir nepriklausomybę.

Šio karo pradžioje raudonasis ir rudasis tironai dalinosi svetimas žemes, kol susipiovė. Panašiai atsitiko ir su vokiečių-italų brolyste. Viena tikrai aišku — šis karas, kokie jėgų santykiai bevyrantų, jau eina į galą. Iš to išvada: budėkim savo žemėje ir būkim pasiruošę. Nepriklausomybės atgavimas daugiausia priklausys nuo mūsų pačių. Atsikurianti naujoji Lietuvos Šaulių Sąjunga stoja kaip tik dabar, pačiu laiku, į Lietuvos išlaisvinimo kovą. Naujoji Šaulių Sąjunga, persiėmusi kovos tradicijomis, išlaikė ir išlaikys kovingą tautinę dvasią — jungs visas lietuvių tautos pajėgas kovai už nepriklausomybę ir kada pašauks laisvės trimitas, stos kovon už Lietuvą su ginklu rankoje. Šaulių Sąjunga gerai supranta, kad joks lietuvis neparorės būti pastumdėliu savo žemėje, niekad neišsižadės idealų už kuriuos praliejo kraują kaip tėvynės gynėjas, daugelis mirė kalėjimuose kankinių mirtimi, daugelį ištiko baisus ištrėmimo likimas.

Iš šaulių pagrindinių uždavinių išeinant ir pavienio šaulio pareigas tenka plačiau suprasti, nei šiaip pavienio tautiečio, nes Šaulių Sąjunga yra ginkluota, kariškais pagrindais tvarkoma organizacija. Tuo būdu, Šaulių Sąjunga yra tautiška atspari, kovinga ir drausminga organizacija. Kiek-

vienas šaulys veikia drausmingai, sekdamas vadovybės nurodymus, veikdamas savo iniciatyva bei atsakomybe. Pats nedaro ir kitus sudraudžia nuo to, kas pakenktų geram lietuviu vardui ir laisvės kovai... Šaulių Sąjunga atsidėjusi seka karo eigą ir nei akimirksniui neleidžia iš akių lietuvių tautos reikalų. Šios dienos šūkis — būkime verti savo žemės ir tautos vardo. Stiprėkim dvasiškai ir fiziškai, kad išmušus valandai galėtume įkūnyti visų lietuvių idealą — Lietuvos Nepriklausomybę. Budėkim, šauliai ir šaulės! Vardan tos Lietuvos vienybė težydi!

### Samprotavimai dėl Rytų Fronto

Veik visame rytų fronte vokiečiai traukiasi. Gali trauktis toliau ir Lietuvon įleisti bolševikus. Vokiečių pasitraukimo priežastys:

1. pirmaisiais ir dar antraisiais vokiečių-sovietų karo metais vokiečiai visur puolė ir visur laimėjo. Dėl to pasidarė dideli atstumai, pasidarė nerangus transportas. Toliau puolant — padėtis dar pasunkėtų. Šių veiksmų verčiami, vokiečiai nusprendė, viską evakuojant ir naikinant, įvilioti bolševikus į tuščią ir sunaikintą plotą. Tas nepavyko, nes ištuštinti plotai bolševikų nesulaikė.

2. Vokiečių pirmųjų dalinių vadai pranešinėjo savo štabams perdėtus laimėjimus. Štabai, tuo remdamiesi, permetė savo jėgas į kitur esamus frontus. Bolševikai pradėjo veržtis ir per trumpą laiką atsiėmė didelę dalį prarastos teritorijos.

3. Paskutinis samprotavimas gali būti ir toks: Anglosaksų orinė ofensyva prieš vokiečius buvo vykdoma stambiu mastu. Vokiečių ginklavimosi ir komunikacijos tinklas buvo gerokai pažeistas. Sovietai tuo tarpų rengė kariuomenės kontingentus. Juos ginklavo savais ir iš Amerikos gautais ginklais ir pradėjo beatodairinį puolimą, nesiskaitydami nei su žmonėmis nei su ginklais. Mobilizavo net 1927 metais gimusius jaunuolius.

Kiek vokiečiai trauksis nažinia, bet tikima, kad vien ekonominiais išskaičiavimais Pabaltijo kraštus stengsis išlaikyti sau.

### Banditizmas Lietuvoj

Vokiečių frontui riedant atgal, bolševikinis padugnės gaivalas pradėjo viešai siausti. Vokiečiai nepatikėjo lietuviams ginklų ir patys nesiėmė priemonių juos apginti, bet kaltino vietinius gyventojus, esą šie globoja banditus.

Politrukai ir čekistai perėjo vokiečių tarnybon. Kaune buvo prisaiškinti ir aprenkti vokiška uniforma, suspėjo pragarsėti žiaurumu. Banditų aukomis tapo režisierius Momkus-Monkevičius, Dabravolskis, sunkiai sužeistas dailininkas Varnas.



### Karas 1943 m. spalio mėnesį

Lyginant Vokietijos padėtį frontuose su 1918 m. padėtimi, tenka konstatuoti, kad šiais metais vokiečiai turi daug ilgesnius frontus, todėl juos silpniau gina. Tikėti vokiečių pergale perdrąsu. Viena aišku — Vokietijos kapituliacija neišvengiama būtinybė.

Lietuvos Laisvės Trimitas Nr. 3 1943 m. gruodžio mėn.

Leidžia Lietuvos Šaulių Sąjunga.

### Už Lietuvos Laisvę

Kovojantiems už Lietuvos laisvę norėtume tikrai dar paryškinti Laisvės kovos idėją naujosios Šaulių Sąjungos apimties ribose. Gyvename nepaprasto įtempimo istorinį laikotarpį. Kvebeko, Teherano, Maskvos, Kairo ir kitos konferencijos rodo, kad politiniai faktoriai su dideliu įtempimu ima pribręti. Lemiamiems karo veiksams. Vokiečių karinės jėgos ne tik prieš anglosaksus, bet ir prieš bolševikus pralaimi naujus mūšius. Karo pabaiga pavergtoms tautoms, ypač lietuvių tautai, iškels savo reikalavimus. Šiuos didžius likimo jai iškeltus uždavinius, lietuvių tauta atliks tik sutelkusi visas savo dvasines ir medžiagines jėgas. Visų jėgų sutelkimas ir panaudojimas yra laidas į Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę.

Per abi šio karo okupacijas daug geriausių Lietuvos sūnų atidavė savo gyvybę už gimtąją žemę. Daug tėvynės vaikų ir šiandien kenčia panieką ir pažeminimą. Daug turi mirti Sibiro taigose ir prūsų lageriuose. Tačiau visur lietuvis pasirodė vertas savo vardo, savo gimtosios žemės. Visur budrus, organizuotas ir kietas, kaip šimtametis ažuolas.

Artinantis istorinei išlaisvinimo valandai, naujoji Lietuvos Šaulių Sąjunga dideliu spartumu ima sutelkti po savo vėliava visus lietuvius, kuriems brangus Nepriklausomos Lietuvos idealas.

Lietuvi, kur tu bebūtum, būk pasiruošęs istorinei valandai ir lauk laisvės trimito balso. Tegyvuoja Nepriklausoma Lietuva! Tegyvuoja kovotojai už Lietuvos laisvę!

### Tarptautinės Padėties Apžvalga

Šiais metais yra galutinai paaiškėjusi šio karo militarinė išeitis: Vokietijos ir jos sąjungininkų pralaimėjimas. Vokietijos priešai turi bendrą tikslą — išjungti Vokietiją iš Europos vyraujančių valstybių skaičiaus, bet turi labai skirtingas pažiūras į pokarinę Europos santvarką. Principiniai skirtumai tarp anglų-amerikiečių ir sovietų pažiūros

plaukia visų pirma iš ideologinių skirtingų valstybės, žmogaus ir jo pasireiškimų vertinimų, o toliau ir iš skirtingų interesų, kurių siekia anglai-amerikiečiai ir sovietai Europoje. Sovietų pažiūra — likti Europoj stipriausia valstybe ir, palengva sovietinant visas Europos valstybes, eiti į pasaulinę revoliuciją.

Anglai-amerikiečiai siekia sudaryti Europoj tokią valstybių sistemą, kurioje nei viena valstybė neturėtų vyraujančios rolės. Tą sistemą sovietai, matydami esant nukreiptą prieš juos, atmetė. Vadinas, pačiuose pagrindiniuose klausimuose sutarimo tarp sovietų ir anglų-amerikiečių nėra ir negali būti.

Akivaizdoje šitokios politinės padėties Vokietija, matydama, kad karas militariškai pralaimėtas, tikisi dar politiškai šiek tiek gelbėtis. Vokietija nori pratęsti karą iki to laiko, kol susipyks anglai-amerikiečiai su sovietais. Ji tikisi surasti kompromisą su Anglija ir JAV, pasiūlydama savo patarimą prieš sovietus ir atsisakydama viešpatauti Europoj. Šia kaina Vokietija tikisi išpirkti savo tautai gyvybę.

Ar Vokietija savo diplomatinėmis ir militarinėmis priemonėmis sugebės išsilaikyti iki atatinkamo laiko, ar ji sugebės iš jos jau esmėje įvykusio pralaimėjimo padaryti atatinkamas politines išvadas savo vidaus ir užsienių politikoj, nuo to pareis vokiečių tautos vieta pokarinėje Europoj.

### Lapkričio 23 d. proga

Vokiečiai, leisdami "Karyje" paminėti lapkričio 23-ją, turėjo tendenciją sužadinti mumyse norą paremti vokiečius kovose su bolševikais. 1919 m. lapkričio 23-ioji turi mums ypatingą reikšmę. Tą dieną vokiečiai pasižadėjo Antantei pasitraukti iš Europos Rytų į Vaterlandą, o mes, akivaizdoje gresiančio pavojaus iš rytų ir pietų, nusprendėme imtis ginklo savajam kraštui apginti. Vokiečiai, saugodami Rytprūsius, įsikišo į kovą prieš bolševikus ir tuo mus parėmė.

Šiandien kitoks vaizdas. Naciai 1939 m. užleido mus bolševikams. Mūsų darbininkus laiko vergiško III-jo Reicho darbo jėga, mūsų turtą — karo su bolševikais grobiu. Sėkmingai prisidėti prie kovos su bolševikais mūsų tauta galės tik tada, kai galės organizuoti ginkluotas pajėgas mūsų kraštui ginti.

### Frontuose pasižvalgus

Rytų fronte lapkričio pabaigoje ir gruodžio pradžioje nieko ypatingo neįvyko. Bolševikų jėgos gerokai išsekę. Italijos fronte italai verčiami bruzdėti prieš vokiečius. Fronto veikėjus vokiečiai areštuoja.

Jūrų fronte vokiečių nardomasis laivynas neturi galimybės pasireikšti.

Oro ofensyva prieš Vokietiją buvo vedama dideliu mastu. Labai nukentėjo Berlynas. Buvo numesta 15,000,000 kg bombų.

Teherane konferencija buvo vedama karo pagreitavimo ir pokarinės valstybių santvarkos dvasioje. Kairo konferencija buvo skirta Balkanų ir Turkijos reikalams išaiškinti.

#### Iš Lietuvos Batalionų Gyvenimo

Vokietijoje (netoli Stetino) kuriamas lietuviškas vyrų batalionas. Prienuose, 3000 vyrų daliny tvarka vidutiniška. Dalis karių prisaikdinta Prienuose, o dalis, apie 150 vyrų išgabenta į Vokietiją darbams. Gauta žinių, kad kai kuriuose stovybos batalionuose yra pakenčiama tvarka, o kai kurie savisaugos batalionai rytuose yra katastrofiškoje būklėje: basi, be baltinių, apipulti parazitų, nebeteri uniformų, o apsirengę kolkoznikų skudurais.

#### Gerbkime Save

Lietuvos karys visur ir visada buvo žinomas kaip narsus kovotojas ir taurus žmogus. Ir šiandien, nežiūrint priklausomybės vokiečiams yra lietuviškų tradicijų nešiotojai. Nors išblaškyti po plačią Rusijos erdvę, nešioja ant rankovės trispalvį

skydelį. Todėl labai svarbu, kaip ir kur lietuvis karys pasielgia, ne tiek su savais, kiek su svetimos tautybės žmonėmis, nes iš to sprendžiama apie visą mūsų tautą. Lietuvio kario garbė — kartu mūsų visos tautos garbė.

#### Garbė Didvyriškajai Suomijai

Gruodžio 6 d. Suomija minėjo 26-tąją nepriklausomybės sukaktį. Prezidentas Rittis pasaulio viešumai pareiškė apie įrodytą teisę gyventi nepriklausomą gyvenimą mažoms tautoms.

“Mažosios tautos, — pareiškė prezidentas, — niekad nesikėsindamas kitų užpulti, niekad os nebūdamos karo kaltininkės, vien tesirūpindamos savo tautos gerove ir kultūriniais reikalais, neabejotinai prisideda prie visos žmonijos svarbiųjų uždavinių”.

Prezidentas Rittis labai palankia prasme priminė ir visas tris Baltijos tautas.

#### Pasipiktinimas Vokiečių Darbais

Prieš keletą dienų vokiečiai suėmė apie 1.5 tūkstančių Norvegijos Oslo universiteto studentų ir profesorių. Švedijos, Šveicarijos, Suomijos, Danijos ir kitų kultūringų, laisvę mylinčių tautų akademiniai sluoksniai suruošė demonstracijas. Visa tai pasiekė pasaulio opiniją, kas labai įpykino vokiečius.



Vytauto Didžiojo šaulių Rinktinės šauliai su vėliavomis žygiuoja prie Žuvusiems už laisvę paminklo. Vadovauja Juozas Gurevičius. Nuotr. P. Malėtos

# VASARIO 16-TOSIOS GIMNAZIJA ROMUVA

## V. TAMOŠIŪNAS

Gavęs Lietuvių Vasario 16-tosios gimnazijos 1984/5 metų metraštį, mintimis nuklydau į ne taip jau tolimą mūsų praeitį.

1951 metais pas rašytoją Vytautą Alantą susipažinau su viešnia a.a. Ligija Bieliukiene. Moteris — kokių mums trūksta šiandien. Ji rūpinasi Rezistencinės Santarvės įkūrimu ir Vasario 16-tosios gimnazijos rėmimu. Laisvai vartodama anglų kalbą, ji amerikiečių moterų organizacijų narėms nušviečia labai skaudžią Lietuvos tragediją.

Detroitė įsisteigė rezistentų skyrius, Jau 35 nariai. Užmegstas ryšys su pavergtos Lietuvos laisvės kovotojais, renkamos aukos. Negailėstinga mirtis išplėšia iš rezistentų šeimos a.a. Ligiją Bieliukienę. Jai mirus, Rezistencinė santarvė susilpnėjo.

Staigmena. Kita moteris, aktorė Zuzana Arlauskaitė-

Mikšienė ima barti rezistentus.

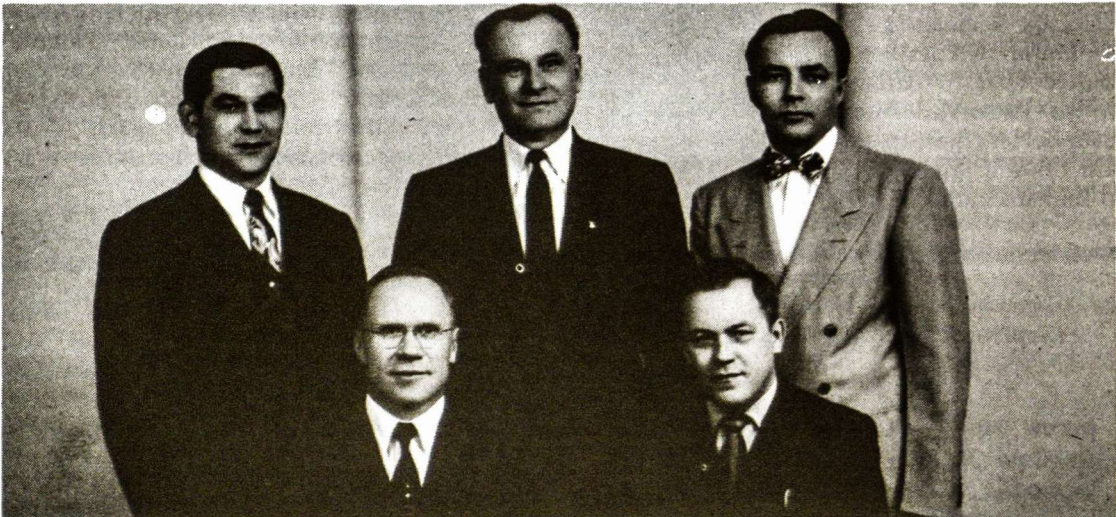
— “Tai ką, vyručiai, snaudžiate? O kaip su Vasario 16-tosios gimnazija? Užsitarnausite pavergtos Lietuvos laisvės kovotojų bausmę”, — taip susijaudinusi kalbėjo aktorė, rezistentė, šaulė a.a. Zuzana Arlauskaitė-Mikšienė. Paklusom. Jūs vaidinkite, o mes atliksime visą ruošą. Man dar atskirai darbščioji bitelė pridėjo “esi iš Diepholco lietuvių gimnazijos garbės narį pažymėjimą gavęs, atsilygink”.

Detroito aktorės Arlauskaitės Mikšienės vaidybos trupė subūrė lietuvius. Tada neturėjom nei išrinktųjų, nei pasmerktųjų. Sunku prisiminti, kiek veikalų davė Detroito lietuviams, kiek trupė turėjo išvykų į kitas vietas. Paminėsiu, kiek vaidintųjų trupės narė Irena Laurinavičienė turi savo archyve ir rengėjai — rezistentai šauliai yra pasiuntę Vasario 16-tosios gimnazijai dolerių.

1954 metais Naujieji Žmonės, 1954 m. Vienas ir Kiti, 1956 m. Prieš Srovę, 1957 m. Šiapus Uždangos, 1958 m. Montažas, 1967 Pinigėliai.

Aktorės Arlauskaitės ilga (ir sunki liga) bei mirtis — didelis nuostolis Detroito kolonijai. Prieš mirdama dar priminė: “aš mirsiu, bet jūs be persto jimo išlaikykite gyvastingą Vasario 16-tosios gimnaziją...”

Toli numatantieji ateitį užperka Huettenfeld pilį. Rezistentų vadovybė Detroitė: Pranas Stanionis, Leonardas Šulcas, Vincas Kankalis, a.a. Petras Marčiukaitis, a.a. Algis Pesys, Irena Laurinavičienė, Juozas Jeneckas ir Vincas Tamošiūnas deda visas pastangas išmokėti skolas už pilį, remti gimnaziją. Užsidarius Detroito Rezistencinės santarvės skyriui, su maža išimtimi daugelis rezistentų perėjo į Stasio Butkaus šaulių kuopą. Gimnazijai remti būrelio vadovas š. Feliksas Blauz-



1952 m. Rezistencinės Santarvės Detroito skyriaus vadovybė: Iš k. į d. sėdi: Pranas Stanionis, Leonardas Šulcas. Stovi: Vincas Kankalis, Vincas Tamošiūnas ir a. a. Petras Marčiukaitis



Kazimieras Sragauskas, Detrito foto korespondentas, ilgametis Stasio Butkaus šaulių kuopos Vasario 16-osios gimnazijai paremti būrelio vadovas. Už 1985 m. nusiuntė Vasario 16-tosios gimnazijai 1,000 dol.

dys iki mirties rūpestingai rinko aukas kiekvieną sekmadienį prie Šv. Antano bažnyčios. Kitas nepailstantis rėmėjas Petras Vedeika vadovavo kitam būreliui. Tik išsikėlęs į Floridą ir ten miręs nebegalėjo tęsti to darbo. A. a. Felikso Blauzdžio ir a.a. Petro Vedeikos darbą tęsia Stasio kuopos šaulys, foto korespondentas Kazimieras Sragauskas. Būrelį globoja ir tikrina atskaitomybę Stasio Butkaus kuopa. Rėmėjų skaičius didėja. Ne-

žiūrint nepalankių atsiliepimų apie gimnaziją ir straipsnių viename iš periodinių leidinių, dauguma supranta, kad privalome remti šią vienintelę laisvajame pasaulyje gimnaziją. Privalome duoti galimybės mūsų atžalynui lavintis ir siekti mokslo lietuviškoj aplinkoj.

Įvertindamas gimnaziją, LŠST CV pirmininkas Karolis Milkovaitis organizuoja paramą Vasario 16-tosios gimnazijai.

Grįžtu prie gimnazijos metraščio. Minkštame žalsvos spalvos viršely telpa 70 puslapių. Įdomus ir reikšmingas dokumentas ateičiai. Turiny: Kuratorijos Žodis, rašo Tėvas Alfonsas Bernatonis. Kuratorijos pirmininkas. Mokslo programa, nuotrauka — šokėjai, mokiniai iš užsienio, jų nuotrauka. Bendrabutis, vadovų nuotrauka. Laisvalaikis, keturių nuotraukos. Mokytojai, trys nuotraukos. Personalas. Talkininkai. Kun. Fr. Skėrys 30 metų gimnazijoj. 25 metų jubiliejai. Mirė mok. Herbert Huetter. Kronika. Rūpesčiai po gaisro, 3 nuotraukos. Gimnazijos biblioteka po gaisro. Mokslo metų pradžia 1 nuotrauka. Tėvų susirinkimas. Tautos Šventė — 2 nuotraukos. Mokyklos iškyla — 1 nuotrauka. Tėvų susirinkimas. Vėlinės. Abiturientų šimtadienis — 1 nuotrauka. Talentų vakaras — 2 nuotraukos. Raiškaus skaitymo konkursas. 1 nuotrauka. Kūčios — 2 nuotraukos. Vasario 16-osios šventė — 1 nuotrauka. Rašinių bei eilėraščių konkursas. Kaziuko mugė. Jaunimo seminaras. Abiturientų išleistuvės — 2 nuotraukos. Birželio trėmimų minėjimas — 1 nuotrauka. Joninės — 2 nuotraukos. Spaudos bendradarbės. Nuotrauka — gimnazijos kvartetas. Išleista plokštelė. Mokslo metų užbaiga. Saviveikla. Gimnazijos ansamblis, 3 nuotraukos. Skautai. Vasario 16-osios gimnazijos "Aušros" tuntas — 2 nuotraukos. Ateitininkai — 2 nuotraukos. Statyba. Gimnazijai remti Centrinio komiteto veikla — 1 nuotrauka. Vasario 16-osios gimnazijos lėšos — 1 nu-

*(Nukelta į viršelio 3-čią psl.)*

Lietuvos Šaulių Sąjungos atkūrėjui, buv. Sąjungos pirmininkui, LŠST garbės nariui

### A. A. ALEKSANDRUI MANTAUTUI

mirus, sūnui — Sąjungos garbės pirmininkui prof. Vaidievučiui su šeima, dukrai Ramintai Molienei su šeima, LŠST garbės narei prof. Emilijai Pūtvytei bei kitiems artimiesiems reiškiamo gilią užuojautą ir kartu liūdime.

*LŠST Pirmininkas ir Centro Valdyba*

### Jūrų šauliai mini Mažąją Lietuvą.

Sausio 12 d. Cicero Jūrų šaulių kuopa Klaipėda suruošė Mažosios Lietuvos ir Klaipėdos krašto atvadavimo minėjimą. 10:30 val. r. šv. mišios buvo aukojamos už nukankintus ir žuvusius Klaipėdos kraštą vaduojant patriotus. Gražiai giedoja Aldonos Prapuolenytės paruoštas parapijos choras ir solistė Aldona Buntinaitė. Mišių aukų nešė uniformuoti jūrų šauliai Janė Skama ir Juozas Mikulis.

Salėje minėjimas buvo pradėtas JAV ir Lietuvos himnais, o baigtas Lietuviais esame mes gimę. Himnus giedojo sol. Aldona Buntinaitė, akomponavo Nijolė Kupstaitė. Invakciją sukalbėjo jūrų š. kun. B. Rutkauskas.

Į minėjimą atsilankė LŠST p-kas Karolis Milkovaitis su ponia, Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės pirm. Vl. Išganaitis, Daukanto jūrų š. kp. p-kas E. Vangiaskas, savanorių - kūrėjų plk. Jonas Švedas, ramovėnų pirm. Kostas Juškaitis su ponia, Mažosios Lietuvos vidurio vakarų apygardos pirm. inž. Vincas Žiobrys su ponia, kuris tarė įvadinį žodį. Paskaitą skaitė prof. Balys Račkauskas. Jo paskaita buvo labai kruopščiai paruošta. Dalyviai ją kelis kartus pertraukė audringais plojimais. (vertėtų šią paskaitą paskelbti spaudoje).

Gražiai padainavo solistė Aldona Buntinaitė. Jai susirinkusieji nepagailėjo plojimų. Deklamavo stud. Rasa Buntinaitė.

Jūrų šauliai pamaldose ir salėje dalyvavo su keturiomis vėliavomis. Lietuvos tautinę vėliavą nešė Ieva Paulauskienė. Be to, dalyvavo Vytauto Didž. rinktinės vyrų ir moterų vėliavos ir ramovėnų vėliava. Vėliavų eisenai vadovavo vicepirm. Aug. Ašoklis.

Dalyvavo labai daug publikos, kaip reta. Tarp jų ALT'o pirm. kpt. A. Juškevičius ir abu populiariaji Cicero daktarai — Kisielius su ponia ir Kaunas.

Minėjimą gražiai pravedė kp. pirm. J. Mikulis. Po minėjimo visi dalyviai pavaišinti kavute ir užkandžiais. Vaišes paruošė šaulės: Ašoklienė,

Pranskevičienė ir Skopienė, moterų vadovei Janinai Skamai vadovaujant. S. Paulauskas

### DLK VYTENIO ŠAULIŲ KP. MELBOURNE, AUSTRALIJOJ

#### Mūsų Darbščios Sesės

Didžiojo DLK Vytenio šaulių kuopos sekcija, ypač sekcijos vadove Laima Lipkevičienė ir darbščiaja jos padėjėja Onute Szentimrey.

Jau dveji metai Onutė Szentimrey vadovauja maisto paruošime. Paskutiniu laiku vadovavo maisto paruošime šaulio Vinco Sidabro dukters



DLK Vytenio šaulių kp. Melbourne Moterų vadovės pavaduotoja Onutė Szentimrey įteikia čekį kuopos išd. Zigmui Augaičiui

vestuvių puotai. Sesė Onutė ir jos padėjėjos: sesė Aleksandra Galiauskienė ir ponios: Dana Zonienė, Verna Šukavičienė, Stanislava Ribaičiauskienė ir Teresė Jurgelaitienė savo auka praturtino kuopos kasą. Dėkinga kuopos valdyba taria nuoširdų ačiū Onutei Szentimrey ir linki ilgų, darbinių metų.

Kuopos valdyba

Iš Redakcijos pašto  
Mūsų Pastogė 1985 m. gruodžio 16 d.,  
Nr. 50, psl. 3, Australija.

#### AŠ ŠVĘSIU ATSKIRAI!

Kaip žinome, Lietuvos katalikų bažnyčia ruošiasi 1987 metais minėti šešių šimtų metų Lietuvos krikšto sukaktį.

Pasirodo, kad ne visi lietuviai sutinka su bažnyčios nuomone dėl to krikšto svarbumo.

Mat, šitas krikštas yra jogailos krikštas, kurį jis pravedė Lietuvoje pagal Krėvos sutartį 1387 metais.

Toje sutartyje Lietuva po krikšto "prisišliejo prie Lenkijos visiem amžiam".

Lotyniškai tas punktas (ketvirtas) skamba: "tarras suas Litvanae... regni Poloniae perputuo applicare".

Amerikos lietuvių spauda (ne katalikų bažnyčios įtakoje) įrodinėja, kad tikrasis Lietuvos krikštas buvo pravestas Mindaugo 1951 metais, o ne Jogailos.

Laikraščiai cituoja lietuvių, vokiečių ir net lenkų istorikų duomenis, kurie patvirtina, kad Mindaugas ne tik apsikrikštijo, bet ir "sukūrė atskirą Lietuvos bažnytinę provinciją" (Kun. dr. K. Matulaitis).

Popiežius Innocentas IV ne tik suteikė Mindaugui karaliaus karūną, bet ir gailėjosi jam mirus, vadindamas Mingaugą "garbingos atminties Lietuvos Karalius, nužudyttas nedorių žmonių" (Prof. A. Alekna).

Trumpai — Lietuvos katalikų bažnyčia arba ignoruoja tuos istorinius faktus, arba, paprastai kalbant nori pataikauti Jogailai ir Jogailaičiams.

Mes čia, Australijoje, turime labai susipratusius "sielos vadovus" — visi ateitininkai, skautai ir sportininkai. Įdomu, kaip jie aiškina tą Jogailos krikštą, kuris nieko gero, bet šimtmečius vargo ir nelaimių atnešė mūsų tėvynei Lietuvai.

Galbūt reikėtų tą jubiliejų paskelbti gedulo metais.

Būdamas lietuvis — žemaitis aš nepripažįstu Jogailos krikšto, bet minėsiu, jeigu Dievas man leis 2001 metais Lietuvos krikšto 750 metų sukaktį.

V. Bakaitis

1985 m. gruodžio mėn. 21 dienos nutarimas.

*D.L.K. Vytenio šaulių kuopos valdyba. Širdingai sveikiname, Jus, p. Bakutį, už Jūsų straipsnį "Aš švęsiu atskirai", kurį mes labai įvertiname, kaip pasipriešinimo žingsnį dėl mūsų sulenkinimo ir pakreipimo mūsų Tautos lenkų globon.*

*Pilnai pritardami Jums, mes, Melbourne šauliai, švęsime su Jumis atskirai. Ir vėl mums iš tolo peršamas įvadas į baudžiovą.*

*Nebūtų nesusipratimų, jei skelbtumėm, jog bus švenčiama Lietuvos krikšto atnaujinimo sukaktis, T.T.*

### DR. VINCO KUDIRKOS ŠAULIŲ KUOPOS METINIS SUSIRINKIMAS

1986 m. sausio mėn. 4 d. Maironio Parko salėje įvyko Dr. Vinco Kudirkos Šaulių kuopos susirinkimas. Susirinkimą atidarė kuopos pirm. Algirdas Zenkus pasveikindamas susirinkusius brolius ir seses šaulius.

Sukalbėjus maldą, susikaupimo minute buvo prisiminti praėjusiais metais mirę kuopos nariai — Andrius Urbonas ir Lucija Staškienė.

Susirinkimą pravesti pakvietė kuopos vicepirm. g. š. Kazį Čėsna, sekretoriauti buvo pakviesta kuopos sekretorė Janina Miliuskienė. Priėmus susirinkimo dienotvarkę, sekretorė perskaitė praeito susirinkimo protokolą, kuris buvo priimtas be pataisų.

Kuopos pirm. A. Zenkus vaizdžiai apžvelgė praeitų metų kuopos veiklą, suminėdamas numatomus šių metų darbus. Trumpesnius pranešimus padarė visi valdybos nariai.

Pasibaigus buvusios valdybos kadencijai, buvo renkama nauja kuopos valdyba. Vienbalsiai perrinktas kuopos pirmininkas g.š. Algirdas Zenkus ir visa valdyba. Sekančių dviejų metų valdybą sudaro:

Pirm. g.š. A. Zenkus, I vicepirm. g. š. K. Čėsna, II vicepirm. A. Grigalauskas, sekretorė J. Miliuskienė, Kultūrinių reik. ved. E. Meilus, Sr., Moterų sekcijos ved. A. Maskaliūnienė, Vėliavnešys g.š. V. Pajėda, Sporto vad. A. Šarkauskas, Turto globėja G. Grigaluskienė, Iždininkė F. Spirauskienė.

Revizijos komisija: V. Ilgūnas ir H. Ulrichas.



Dr. Vinco Kudirkos Šaulių kuopos apdovanoti nariai: iš k. O. Šarkauskienė, A. Abramavičienė, g. š. K. Čėsna. Kartu su apdovanotais stovi kuopos pirm. g. š. A. Zenkus. E. Meilau nuotr.



Apdovanoti LŠST ordiniais Bostono šauliai. Iš k. Petras Šaulys, Petras Pulminskas, šaulės Stasė Gofensienė ir Julija Šaulienė

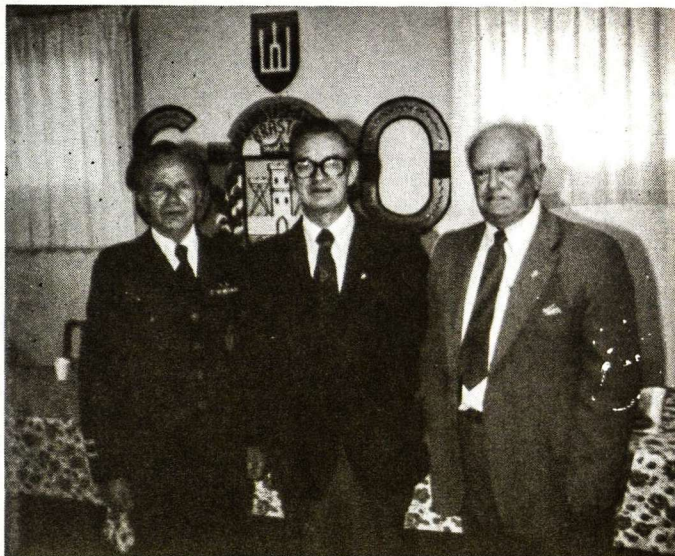
Po valdybos perrinkimo buvo apdovanoti šie kuopos nariai: Vicepirm. g.š. Kazys Čėsna apdvanotas Šaulių žvaigždės ordinu, kurį prisegė kp. pirm. A. Zenkus.

Sesės A. Abramavičienė ir O. Šarkauskienė apdovanotos Šaulių žvaigždės medaliu. Joms medalius prisegė jų vyrai šauliai Abramavičius ir Šarkauskas.

Einamuose reikaluose aptartas pavasarinis kuopos parengimes-koncertas, kuris įvyks gegužės mėn. 31 d. Maironio parko didžiojoje salėje. Koncertą atliks Toronto mišrus choras "Volungė", vadovaujamas muz. D. Viskontienės. Tai bus reta proga Worcesterio lietuvių kolonijoje išgirsti šį chorą.

E. Meilus

**Juozo Daumanto š. kp. Los Angeles Kalifornijoje du buvę ir dabartinis pirm. Iš k. į d.: b. pirm. Kazys Karuža, d. pirm. Juozas Pažėra ir b. pirm. Juozas Ruokis. Nuotr. Kazio Karužos**



**Vytenio Šaulių kp. valdyba. Sėdi iš k. į d.: Laima Lipkevičienė, Zigmas Augaitis, Juozas Gylys ir Juozas Kvietaištis. Stovi: Benediktas Kaminskas, Viktoras Šukevičius ir Juozas Jurgelaitis. Nuotr. foto kor. Pr. Bartaškos**

**Švyturio j. šaulių kuopos valdyba 1985 - 86 metams— Pirmojoje eilėje iš k. Romas Masionis, Stefanija Paulikienė, Bronius Valiukėnas, pirm., Onutė Selenienė, moterų vad., Sofija Sirutienė. Stovi iš k.: Antanas Sukauskas, Balys Telyčėnas, muz. Stasys Sližys, Antanas Vaitėnas, Algis Macionis, Elena Bražiūnienė, Mykolas Abarius ir Liudas Selenis. Trūksta: Albino Grigaičio ir Antano Šiurkaus. B. Telyčėno nuotrauka**





Toronto Pabaltiečių karių - veteranų ir šaulių draugiško bendradarbiavimo 20-čio sukakties minėjime dalyvavę, šio akto signatarai, dalinių pirmininkai ir vėliavos. (Iš k. į s.): U. Tamre, St. Jokubaitis, Estų konsulas I. Heinsoo, A. Tooming, I. Zamlovskis, A. Jurs, O. Perro, V. Kalnins, R. Tralla, B. Savickas

## GRAŽUS MINĖJIMAS

Toronto Pabaltiečių karių-veteranų draugiško bendradarbiavimo 20-čio sukakties minėjimas, įvyko š.m. sausio mėn. 25 d., Toronto estų namuose, 958 Broadview Ave.

Prieš dvidešimt metų, t.y. 1966 m. sausio m. 15 d., estų karių - veteranų s-gos Toronto skyrius latvių veteranų organizacija "Daugavas Vanagi" ir Toronto Vl. Pūtvio šaulių kuopa, norėdami suderinti šių organizacijų bendrą veiklą, dalyvaujant Baltijos valstybių konsulams ir 400 asmenų-svečių, iškilmingai pasirašė "DRAUGIŠKO BENDRADARBIAVIMO DEKLARACIJĄ".

Šioje deklaracijoje pabrėžiamas visų trijų organizacijų bendras tikslas; užmegzti draugiškumo ir ideologinio tarpusavio bendradarbiavimo

ryšius, siekiant sustiprinti bendrą frontą kovoje už pavergtų Baltijos kraštų išlaisvinimą. Be to, teikti vieni kitiems paramą, palaikyti gražias tautinės kultūros tradicijas ir kartu tęsti kovę prieš bendrą Baltijos tautų okupantą, kol Estija, Latvija ir Lietuva bus išlaisvintos ir galės užimti priderančią joms vietą laisvų pasaulio tautų tarpe.

Šiame minėjime pagrindinę kalbą pasakė ir visus pasveikino Estijos generalinis konsulas Kanadai I. Heinsoo. Jis perskaitė prieš 20 metų pasirašytą "Draugiško Bendradarbiavimo Deklaracijos" tekstą ir pristatė šio akto signatarus. Šiame minėjime dalyvavo tik keturi: lietuvis — St. Jokubaitis, estų — A. Tooming ir latvių — O. Perro ir I. Zamlovskis.

Kanados Baltiečių Karių-Veteranų Lygos ir "Vilniaus" šaulių rinktinės Kanadoje bei visų signatarų vardu, visus šio minėjimo dalyvius pasveikino minėtų organizacijų pirmininkas St. Jokubaitis. Buvo gauta sveikinimų raštu, kurių tarpe ir gerb. Lietuvos generalinio konsulo dr. J. Žmuidzino.

Meninę programą atliko visų trijų tautybių meniniai vienetai: lietuvių mergaičių ketvertukas "Sutartinė", latvių vyrų choras ir estų solistė.

Minėjime su tautinėm ir savo padalinių vėliavomis dalyvavo visų trijų Baltijos tautybių Toronte kariai ir šauliai. Minėjimas baigtas Estijos, Latvijos ir Lietuvos himnais. Dalyvavo apie 300 asmenų.

Dalyvis



## PAGERBTAS SUKAKTUVININKAS JONAS VENCKUS

Š. m. sausio 19 d. gražiame Burbank, Lons Angeles priemiesčio kalnų Castaway restorane, plačios giminės ir šeimos būryje buvo atšvęsta Jono Venckaus 80 metų amžiaus sukaktis.

Inž. Juozas Venckus, jauniausias sukaktuvinininko sūnus, savo žodyje paminėjo, kad sukaktuvinininkas, gimęs Vosnoiūnų km., Biržų aps. augo 5 brolių ir 3 sesučių šeimoje. Jo gyvenimas nebuvo lengvas, nes sulaukęs 12 metų neteko tėvelio. Jo vaikystė praėjo tėviškės laukuose, o jaunystė besimokant gimnazijoje. Karinę prievolę atlikęs 1927-1928 m. Karo mokykloje aspirantu, dirbo valdinėje įstaigoje. Būdamas 30 m. amžiaus vedė Bronę Vasiliauskaitę. Jaunavedžių gyvenimo perspektyvos buvo gražios ir širdžiai malonios. Deja, netikėta bolševikinė okupacija N. Lietuvos gyvenimą sujaukė, o patį sukaktuvinininką įstūmė kalėjiman ir, jei ne II p. karas ir vokiečių okupacinė banga, Jono V. likimas būtų pasibaięęs Sibiru ar mirtimi.

Karo frontui keičiantis ir antrą kartą artėjant bolševikams prie Lie-



Jonas Venckus

tuvos, Jonas V. su šeima traukėsi į Vakarų. Prie Dancigo buvo atskirtas nuo šeimos ir išvežtas Vienon. Prasidėjo odisėjiška kelionė jieskant

atskirtos šeimos ir vos nepatekus į bolševikų rankas. Perbėgo į amerikiečių zoną, sustojo Bamberge (V. Vokietijoje).

1949 m. emigravo į JAV ir apsigyveno Bostone. Čia tėvų pasišventimas ir kietas fizinis darbas sudarė vaikams sąlygas mokslintis. Visi 3 sūnūs (Romus, Laimis ir Juozas) baigė inžineriją, gi duklė Danutė odontologiją.

1968 m. pasekdami savo sūnus, tėvai persikėlė į Kaliforniją ir įsikūrė Los Angeles mieste.

Sukaktuvinininką, kaip aktyvų L.A. šaulių kuopos revizijos komisijos narį, pasveikino pirm. J. Pažėra, primindamas, jog sukaktuvinininkas nuo 1925 m. priklauso Šaulių sąjungai. K. Karuža pasveikino sukaktuvinininką kaip seniai pažįstamą asmenį, mintimis prabėgdamas susitikimo momentus Lietuvoje.

Gražiam anūkų būreliui padainavus seneliui skirtą lietuvišką dainelę ir nuaidėjus "Ilgiausių metų", dalyviai, pasišnekučiavę dar pasisvečiavo ir, linkėdami sukaktuvinininkui tvirtybės bei geros sveikatos, paspaudę dešinę skirstėsi namo. PJ

## STASIO BUTKAUS ŠAULIŲ KUOPOS DETROITE VALDYBOS POSĖDIS

Stasio Butkaus šaulių kuopos Detroito valdybos posėdis įvyko Šv. Antano parapijos mažojo salėje. Posėdžiui pirmininkavo Vincas Tamošiūnas, sekretoriavo Antanas Grinius. Dalyvavo: kuopos kapelionas kun. Alfonsas Babonas, Stefanija Kaunelienė, Eugenija Bulotienė, Ona Pusdešrienė, Danutė Petronienė, Matas Baukys, Alfonsas Lukas ir Algirdas Vaitiekaitis.

Atsistojimu ir tylos minute pagerbti mirę kuopos nariai: Marija Sims, Anelė Atkočaitienė, Bronius Tata-rūnas ir Stasė Miltakienė.

Kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas pranešė, kad valdyba metų laike buvo du valdybos posėdžiai. Kartu su vilniečiais surengė išvyką S. ir A. Vasiulių sodyboje. Kuopos atstovai dalyvavo LŠST atstovų suvažiavime Čikagoje. Su kitomis organizacijomis rengė ar talkininkavo 4

renginiuose. Rėmė VLIKą, rengiant žygį į Skandinavijos kraštus ir laivų Baltijos jūra.

Kuopos šaulys, istorikas Jonas Švoba parašė ir Vilties d-ja išleido veikalą "Seiminė ir Prezidentinė Lietuva". Kuopos š. Kazimieras Sragauskas, Vasario 16-tosios gimnazijos rėmėjų būrelio vadovas, 1985 m. surinko ir gimnazijai nusiuntė \$1000. LŠST išleido Jurgio Gliaudos parašytą, Jono Zdanio į anglų kalbą išverstą knygą "Agonija". Tremties Trimitas, redaguojamas Stefanijos Kaunelienės, turtėja straipsniais ir nuotraukomis.

Baigdamas pranešimą pirmininkas padėkojo kuopos valdybai už gražų bendradarbiavimą.

Kuopos valdyba, balsų dauguma, paskyrė spaudai: Draugui, Dirvai, Laisvajai Lietuvai, Tėviškės žiburiams ir Darbininkui po \$50, Tremties trimitui \$100.

Lietuvos laisvinimo reikalams — Tautos Fondui ir ALT'ui po \$50, Lietuvių Bendruomenei — \$25.

Muz. Alfonso Mikulskio monografijai išleisti — \$100, ir kp. sporto vadovui Jonui Šostakui važinėjimo išlaidoms sumažinti — \$100.

Nutarė kuopos metinį susirinkimą šaukti gegužės mėnesį ir kuopos išvyką į S. ir A. Vasiulių sodybą su-ruošti rugpjūčio mėn. Kuopos puošimo dieną aplankyti mirusiųjų šaulių kapus ir juos papuošti tautinėmis vėliavėlėmis. Pasiūti vėliavas, kuriomis bus apdengiami mirusiųjų kuopos narių karstai, prisilaikant LŠST statuto nurodymų. Nuo nepagydomai sergančių kp. šaulių neimti nario mokesčio, o, jei jie mokėtų, užskaityti kaip auką.

Apie istoriko Jono Švobos "Seiminė ir Prezidentinė Lietuva" knygą papasakojo Vincas Tamošiūnas, apie raš. Jurgio Gliaudos "Agonija" Ste-

fanija Kaunelienė. Ji palietė ir Tremties trimito reikalus.

Pirm. Vincas Tamošiūnas pranešė apie kp. garbės š. Felikso Motuzo vasario 2 d. 95-rių metų sukaktį. Ta proga organizacijų atstovai ruošiasi jį aplankyti, pasveikinti ir pavaišinti.

Susirinkimas buvo sklandus ir pirm. V. Tamošiūno gražiai praves-tas.

Po posėdžio gerdami kavą ir besivaišindami, nariai turėjo laiko išsi-kalbėti.

A. Grinius

### IR VĖL NAUJAS KAPAS

Š. m. 18 d. sausio staiga mirė taurus pareižingas Lietuvos kovotojas ir sąmoningas ilgametis šaulys Petras Latauskas. Gausaus būrio giminių, draugų ir pažįstamų palydėtas į Mississaugos Šv. Jono kapines, atsigulė amžino poilsio.

Petras Latauskas gimė 1911 m. spalio 17 d. Alovėje (Alytaus apskr.) šešių brolių ir seserų šeimoje.

Į Lietuvos kariuomenę įstojo 1931 m. Tarnavo 9-ame pėst. pulke, Marijampolėje. Čia baigė mokomą kuopą,



A. a. Petras Latauskas

buvo pakeltas į vyr. puskarininkio laipsnį ir čia tarnavo liktiniu. Vėliau buvo perkeltas į 7-tą Butegeidžio pėst. pulką Tauragėje. Čia susipažino su B. Gudinskaite, ją vedė ir susilaukė keturių dukterų, kurias išauklėjo lietuviškoje dvasioje.

Bolševikams okupavus Lietuvą buvo perkeltas į taip vadinamą 29-tą Lietuvos korpa Vilniuje. Vokiečiams okupavus Lietuvą stojo į Lietuvos savisaugos dalinius. Rusams vėl artėjant prie Lietuvos žemelės, pasitraukė su šeima į vakarus. Ilgesnį laiką gyveno Vokietijoje Euten miestelyje, netoli Baltijos jūros. Persikėlęs į Kanadą, apsistojo Hamiltone (Ont.) ir apie 30 metų išdirbo TELCO Co. geležies fabrike.

Į Šaulių s-gą įstojo dar prieš kariuomenę. Priklausė Alytaus Šaulių Rinkinei, o apsigyvenęs Hamiltone, įsijungė į D.L.K. Algirdo šaulių būrį.

Buvo pareižingas ir drausmingas ne tik kariškame, organizaciniame, bet ir privačiame gyvenime. Mėgo literatūrą — skaitė ne tik daugelį lietuviškų laikraščių, bet ir įsigijo nemaža knygų, kurias perskaitęs atiduodavo kitiems arba išsiųsdavo į Pietų Ameriką lietuviams.

Priklausė šaulių pensininkų šachmatininkų ir kitoms organizacijoms.

Tegul tau, Petrai, būna lengva sve-tinga Kanados žemelė.

P. Enskaitis

**LŠST garbės nariui, Tremties trimito bendradarbiui, Delhi DLK Gedimino kp. ilgamečiui pirmininkui**

### A.A. STEPUI JAKUBICKUI

netikėtai mirus, liūdinčią žmoną ir šeimą užjaučia

*TREMTIES TRIMITAS*

**Detroito Stasio Butkaus kuopos šaulių A.A. JUOZUI JANULEVIČIUI**  
mirus, liūdinčias dukras Aldoną, Vidą ir Birutę su šeimomis užjaučiam ir kartu liūdim.

*Detroito Stasio Butkaus šaulių kp.  
pirmininkas, valdyba, šaulės ir šauliai*

**Buvusiam Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje Centro Valdybos Pirmininkui ir S-gos Garbės Nariui**

**A. A.**

### ALEKSANDRUI MARCINKEVIČIUI-MANTAUTUI

mirus, sūnui S-gos Garbės Pirm. prof. dr. Vaidevučiui A. Mantautui, jo šeimai, giminėms bei artimiesiems reiškiamo brolišką užuojautą.

*DLK Kęstučio Šaulių Kuopa*

### A. A. MONIKAI JUODIENEI

mirus, nuoširdžiai užjaučiame jos vyrą dail. Jurgį, dukrą Rasą Razgaitienę su šeima, sūnų Vytautą ir jų artimuosius.

*Romo Kalantos šaulių kuopa*

St. Petersburg, FL

## ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

### KARIUI aukovo tęsinys

**\$9.00**

Z. Liutkenis, IN

**\$8.00**

A. Adomaitis, CT  
 K. Aižinas, IL  
 A. Ambraziejus, IL  
 P. Andriulis, AR  
 J. Barniškis, OH  
 St. Butrimas, OH  
 P. Dambrauskas, AR  
 A. Daukantas, CA  
 K. Daunys, ONT  
 J. Jurkėnas, MA  
 K. Jakštas, WI  
 Vkt. Kažemėkaitis, WI  
 O. Kartanas, NE  
 R. Karutis, NY  
 P. Kanopa, ONT  
 Edv. Krištaponis, TX  
 V. Kubilius, MA  
 L. Lendraitis, MA  
 Ad. Lingis, NY  
 J. Mačiulaitis, MI  
 D. Mikeliūnas, IN  
 R. Namikas, ONT  
 N. Norris, IL  
 P. Pulminskas, MA  
 J. Ramoška, IL  
 M. Repečka, ONT  
 E. Ribokienė, MA  
 J. Rinkūnas, FL  
 Pr. Sakalas, ONT  
 A. Sideravičienė, NE  
 P. Simanauskas, CT  
 J. Sidagis, MI  
 K. Šidlauskas, MA  
 J. Šližys, NY

J. Stanaitis, ONT  
 Ig. Stankus, OH  
 J. Skeivalas, ONT  
 Alg. Strazdas, CA  
 Dr. Ed. Tallat-Kelpša, IL  
 A. Titenis, IL  
 Em. Totilas, NE  
 D. Vaičiūnas, OH  
 Vl. Varneckas, CT  
 J. Vizbara, MA  
 P. Vyšniauskas, OH  
 V. Žebertavičius, FL

**\$7.00**

A. Giauzdė, MA  
 J. Rotcas, Australia  
 V. Žebertavičius, FL

**\$6.00**

J. Kreivėnas, IL  
 V. Patašius, Australia  
 J. Vaičaitis, FL  
 K. Vieraitis, IL

**\$5.00**

V. Andriukonis, MA  
 Pr. Damijonaitis, FL  
 J. Deveikis, ONT  
 Br. Grajauskas, ONT  
 J. Grabauskas, IL  
 A. Gauronas, IL  
 F. Juras, OH  
 St. Mykolaitis, IL  
 R. Rakunas, CA

**\$3.00**

A. Augustinas, IL  
 J. Bironas, MI  
 J. Blažys, IL  
 A. Bruzga, IL  
 P. Bružas, Belgija

Ch. Bubinas, IN  
 Vc. Butkys, NY  
 Vkt. Darulis, FR.  
 Ad. Dimas, NY  
 A. Galdikas, CA  
 J. Gasperas, IL  
 A. Gatautis, ONT  
 V. Gintautas, CA  
 J. Gepneris, MI  
 R. Grybauskas, MD  
 J. Janušaitis, IN  
 J. Jankus, NY  
 V. Jokubaitis, OH  
 Al. Kazis, AR  
 M. Kazokaitis, Fr.  
 R. Kielius, IL  
 J. Kriaučeliūnas, ONT  
 Al. Kuzmickas, ONT  
 St. Lukas, OH  
 A. Macelis, MD  
 A. Maslauskas, CT  
 A. Mateika, FL  
 St. Martinkus, NE  
 M. Mieliene, IL  
 Br. Mikonis, MA  
 Vc. Nenortas, CT  
 J. Pečkaitis, IN  
 A. Pileckas, FL  
 Kun. V. Pikturna, FL  
 J. Rimkevičius, IL  
 Vc. Rutkauskas, IL  
 B. Savickas, ONT  
 St. Senkus, ONT  
 J. Šileikis, FL  
 J. Šiugždinis, IL  
 A. Šova, IN  
 A. Stankevičius, IL  
 E. Starevičius, CA  
 (Nukelta į virš. 4 psl.)

### Atkelta iš psl. 149

Dauguma šių karių dalyvavo, pagal Vakarų šalių istorikų vertinimą, 1945 m. sausio 12 d. sovietų pradėtame visu Vidurio Europos frontu didžiausiame karų istorijoje puolime.<sup>22</sup> Tai masinio karių ir ginkluotės panaudojimo puolamosios žygio kovos pažliugusią žiemą. Čia kautynių sąlygos nedaug bendro turėjo su Kuršo pozicinių kovų sąlygomis ir metodais. Betgi abiem atvejais karių dalia karo laukuose buvo savaip labai sunki, ant žmogaus fizinių galimybių ribos, nors šalčiai masiškai ir nežalojo kareivijos.

(Bus daugiau)

### Atkelta iš psl. 186

trauka. Vasario 16-osios Gimnazijai remti fondo apyskaita. Palikimai — 1 nuotrauka. Stipendijos, Rėmėjų būrelių įnašai. Stambesnių aukotojų sąrašas 1984 m. a). iš užsienio b). iš Vokietijos — 1 nuotrauka. Vasario 16-osios gimnazijos 1984 m. apyskaita, pajamos, išlaidos, bendrabutis. Gaisro nuostoliai. Mokinių sąrašas 1984/85. Prašome paramos.

Leidinį išleido Vasario 16-osios gimnazija. Metraščių paruošė: Bronė Lipšienė, Ona Siugždienė, Marija Šmitienė, Andrius Šmitas. Viršelis Alfonso Krivicko.

A. Svilas, MA  
K. Sviežikas, ONT  
Kl. Stravinskas, IN  
P. Tamulionis, OH  
Vc. Urniežius, MAN  
J. Venckus, MA  
J. Veneckus, CA  
B. Venclovas, ONT  
J. Žygas, IL

**\$1.00**

J. Šližys, Anglija

**KARIUI aukojai:**

**\$400.00**

LKVS RAMOVĖ Bostono sk. per  
pirm. J. Starinską

**\$100.00**

dr. J. Uleckas, Ont.  
J. Klimavičius, B.C. — auka K.M.  
XXIII kariūnų laidos 45-čiui paminėti  
Stasio Butkaus Š. kp. Detroite per  
ižd. M. Baukj.

**\$83.00**

Vkt. Sutkus, Vokietija

**\$50.00**

A. D., NY  
M. Šimkienė, FL. A. A. mjr. Jono  
Šimkaus atminimui jo 18-ose mirties  
metinėse  
DLK Algirdo Š. kp. Hamiltone, Ont.  
per pirm. A. Patamsį  
Simo Kudirkos Š. kp. New Yorke per  
ižd. Vl. Vasikuską

**\$30.00**

Just. Preibys, MI

**\$23.00**

St. Everlin, AR

**\$20.00**

J. Abraitis, IL  
Alg. Gustaitis, CA  
O. Giedraitis, Australia  
M. Karaitis, FL  
Alf. Patamsis, Ont.  
Br. Užemis, AR.  
A.A. kpt. K. Matučiuui atminti

**\$18.00**

Vl. Mieželis, AZ

**\$16.00**

F. Borumas, Australia  
M. Dambrauskas, AZ  
Ed. Laurinonis, Australia

**\$15.00**

Ed. Skopas, CA

**\$13.00**

J. Dapkus, CT  
J. Kaklauskas, OH  
J. Kavalius, OH  
Ig. Kriaučiūnas, CT  
Em. Noakienė, NY  
St. Virpša, IL  
M. Žeimys, IL

**\$10.00**

Br. Burba, MA  
St. Jurkus, IL  
W. J. Kreivys, IL

Alf. Noreika, II  
A. Pleškys, IL

**\$8.00**

St. Aukštuolis, ...  
P. Balsas, Ont.  
K. Bileris, NY  
F. Bočiūnas, FL  
Jul. Bulota, CO  
St. Damulis, CA  
Pr. Dovydaitis, CA  
Vl. Gedmintas, FL  
Ad. Jelionis, IL  
J. Jurkūnas, IN  
J. Jurkuvėnas, NY  
Pr. Kidolius, CT  
V. Keris, Anglija  
St. Mazilis, NY  
A. Mingėla, ONT  
M. Milušauskas, IL  
M. Pakalnis, Ont.  
St. Pabrinkis, OH  
A. Petrauskas, FL  
Ig. Petrauskas, Ont.  
B. Sebastijonas, IL  
J. Skaudys, CA  
M. Šniuolis, ONT  
J. Strokas, IL  
J. Šlapelis, Ont.  
Jul. Telyčėnas, Ont.  
V. Valkavickas, IL  
Vl. Vilčinas, WI  
V. Vitkus, NY  
J. Žemaitis, IL

(Šio laikotarpio aukotojų sąrašo tę-  
sinys bus kitame numeryje.

Už paramą nuoširdus AČIŪ!



90-735284